

A KULTÚRPONT IRODA hírei

3

KALENDÁRIUM

4

ZENEI KÖZÉLETÜNK

A Wagner Napokkal megtaláltuk saját hangunkat”

A különleges fesztivállal az intézmény a nemzetközi figyelem középpontjába került, s Csonka András szerint a ház a félig szcenírozott előadásokkal megtalálta a rá jellemző, egyedi arculatot. A Művészetek Palotájának vezérigazgató-helyettese azonban nemcsak a sikeres programsorozatról, hanem a közönségnevelés érdekében tett lépéseikről, a jövő évi terveikről, valamint a Zeneakadémia bezárása miatt kialakuló helyzetről is beszélt.

(Réfi Zsuzsanna)

Kundrytól Frickáig, Bayreuthtól Budapestig

Idén ismét Frickaként lép színpadra a Művészetek Palotájában színre kerülő Ringben, de Németh Juditnak új szerepe is akad a sorozatban, hiszen életre kelti a második Nornát is.

(Réfi Zsuzsanna)

„A Telekom Szimfonikus Zenekar Magyarországé”

Túl van az első, a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar élén töltött szezonján Keller András. S bár úgy véli, az együttesépítés több éves folyamat, működésének eredményei részben már megmutatkoznak. A zenekari igazgató, Bolvári-Takács Gábor, aki több éven keresztül töltötte be ezt a posztot, július 1-től távozott az együttestől, és a helyét a tervek szerint átmenetileg Keller András veszi át.

(Réfi Zsuzsanna)

„Élményt adni a muzikusoknak is, minden próbán”

„Nem a fiatalságunk múlt el, a tudásunk lett több!” – hirdeti az Óbudai Danubia Zenekar megújult honlapjának mottója. A jubileumi, tizenötödik szezonjára készül együttesnél akadnak egyéb újdonságok is, hiszen a következő évadban számos vendégdirigens dolgozik majd a társulattal, s a programban különleges darabok is szerepelnek.

(Réfi Zsuzsanna)

Ünnepi szezon - a megszokott, fiatalos lelkesedéssel

Tizenöt esztendővel ezelőtt, 1993-ban alakult meg a Danubia Ifjúsági Szimfonikus Zenekar. 2005-ben változtatott nevet, és két éven keresztül Danubia Szimfonikus Zenekar néven muzsikált. 2007-ben pedig Óbuda-Békásmegyer Önkormányzata lett az együttes fenntartója, így azóta Óbudai Danubia Zenekarként működnek.

(Réfi Zsuzsanna)

„Az óbudaiai magukénak érzik az együttest”

Tavaly óbudaivá vált a Danubia Zenekar, közös kht.-jük született az önkormányzattal. A kerület polgármestere, Bús Balázs úgy érzi, Óbuda kulturális arculatába tökéletesen beilleszthető a zenekar munkássága, és szeretné, ha az együttest külföldi testvérvárosaik is megismernék.

(Réfi Zsuzsanna)

Mennyit ér 155 esztendő?

A legrégebbi magyarországi zenekar anyagi kálváriája már tizennégy esztendeje, 1994 óta tart. Addig ugyanis a minisztériumi mecenatúra keretből zökkenőmentesen kapták az együttes működéséhez szükséges támogatást. De miután megváltozott a helyzet, évről-évre komoly küzdelmet kell vívniuk a fennmaradásukért.

(Réfi Zsuzsanna)

KRITIKA

HANGVERSENY

A MÁV Szimfonikus Zenekar, a Szegedi Szimfonikus Zenekar, a Nemzeti Filharmonikusok és az MR Szimfonikusok hangversenyeiről

(Fittler Katalin)

KÖNYV

Az Európa Kiadónál indokolatlanul „diszkrétén”, mindenfajta beharangozás nélkül megjelent kötet a kirakatban tűnt fel: **Ottó Péter: A Mesterhegedűs KOVÁCS DÉNES emlékezik.**

Zsoldos Dávid szerkesztésében látott napvilágot a Művészetek Palotája első saját könyve, a Műpa Élmény Sorozat első köteteként megjelent **Wagner-almanach.** Remek a választás: megőrökíti azt a „világese-ményt”, hogy ez év júniusában négy egymást követő napon színre kerül a tetralógia – úgy, amint azt Wagner annakidején megálmodta.

(Fittler Katalin)

ZENETÖRTÉNET

Reményi Ede hegedűművész életrajza (5. rész)

1828. január 17-én született Miskolcon a világjáró hegedűművész, Reményi Ede. A XIX. századi magyar zenekultúra utazó nagykövete volt. A zene csodás hatalmával más szomszéd népek velünk ellenséges érzületét is egy csapásra lelkes barátsággá változtatta át. Nemcsak azáltal hatott, hogy a magyar dalokon kívül az illető nép dalait is mindenütt felvette műsorába, amelyeket rendkívüli tanulékonyágával ott ad hoc elsajátított, hanem jótékonyágával is. Ő ugyan, főleg magyar nemzeti célokra, egy egész vagyont, jövedelmének nagy részét áldozta, de jótékony célra szentelte egyik-másik hangversenyét másutt is.

(Reményi Ferenc írását közreadja Rakos Miklós)

24

MŰHELY

KULTURÁLIS MENEDZSERKÉPZÉS MAGYARORSZÁGON

Menedzsereké a jövő

Bár szimfonikus zenekaraink nagy részének vezetői között még ma is csak kevesen rendelkeznek ilyen képzettséggel, a kulturális menedzserek oktatása jó ideje virágkorát éli Magyarországon. Az egykori népművelés-szaktól kinövő andragógus-, illetve művelődésszervező-képzés-ként, vagy a modern menedzser kifejezéssel élve hazánk szinte valamennyi egyetemén és számos főiskoláján folyik, elsőként azonban a Modern Üzleti Tudományok Főiskoláján vált akkreditált, posztgraduális képzéssé.

(Bilkei Éva)

31

KITEKINTŐ

KULTURÁLIS MENEDZSERKÉPZÉS KÜLFÖLDÖN

Elmélet és gyakorlat ötvözte

Az elmélet és gyakorlat összekapcsolása az, amelynek az 1980-ban életre hívott képzési program nagy sikerét köszönheti. Az OMFP (Orchestra Management Fellowship Program) ugyanis egy éven keresztül ruhazza fel az ösztöndíjasokat a sikeres zenekari menedzser municiójával, ugyanakkor lehetővé teszik számukra értékes kapcsolatok kiépítését is.

(Marco Frei)

34

Gyakorlat teszi a mestert

Az elmúlt 15 évben a zenekar-menedzseri hivatás iránti követelmények jelentősen megváltoztak. Okként mindenek előtt a zenekarok jogállásának átalakulását és a vezetés modernizálását jelölhetjük meg. Habár a feltételrendszer – úgy tűnik – világosabbá vált, a gyakorlat azt mutatja, hogy a tudás ehhez a foglalkozáshoz egyedül az egyetemen nem elsajátítható.

(Anselm Rose)

35

Visszatérés a jövőbe

Senki sem vonná komolyan kétségbe a zenekari menedzsment szükségességének központi jelentőségét. Éppen a művészet- és kultúra-finanszírozás üres közpénz-kasszájának és az aggodalomra okot adó pénzügyi megszorításoknak időszakában fontos egy innovatív zenekari menedzsment működése. Eközben pedig Németországban eddig hiány mutatkozik megalapozott zenekari menedzser-képzésben.

(Marco Frei)

36

Megelőzni gyógyítás helyett

Szuverénnek, sikeresnek, kedveltnek és sebezhetetlennek lenni minden kritika és minden egyéb ellen ami ártalmas lehet. Kicsoda – és melyik muzikus – nem szeretne ilyen lenni?

Helyes megelőzéssel sok elkerülhető lenne.

(Klaus Kies)

38

Szamárháton Mozarthoz

Az európai műzene 200 évvel ezelőtt találta meg az utat Törökországba. Ennek a műfajnak az elterjedését már kezdetektől fogva a legmagasabb szintről támogatták és irányították. A 21. századba való megérkezéséhez azonban még némely akadályt el kell hártani.

(Sandra Sinsch)

40

KULTÚRA KERETPROGRAM – 2009-ES PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Közzétették a Kultúra keretprogram 2009-es évre szóló pályázati felhívását. A program céljai közé tartozik a kultúra területén dolgozók határokon átívelő mobilitásának elősegítése, a művek, valamint a művészeti és kulturális termékek országok közötti áramlásának támogatása és a kultúrák közötti párbeszéd támogatása.

A támogatható országok közé tartoznak az EU tagállamai, Izland, Liechtenstein, Norvégia, Horvátország, Törökország és Macedónia, valamint Szerbia.

A program teljes költségvetése a 2007–2013 közötti időszakra 400 millió euró. A teljes éves előirányzatok 43 és 58 millió euró között mozognak, 2009-ben ez az összeg 45,37 millió euró.

A 2009-re szóló pályázatok beadási határideje pályázattípustól függően 2008. október 1. és 2009. május 1. között változik.

KIADVÁNY A KULTÚRÁK KÖZÖTTI PÁRBESZÉD EURÓPAI ÉVÉRŐL

A KultúrPont legújabb információs kiadványa a 2008 – A kultúrák közötti párbeszéd európai éve című füzet, mely nyomtatott és letölthető formában is elérhető az irodánál. A szerzők bemutatják az európai kezdeményezés céljait és főbb eseményeit, vázolják, hogyan zajlik az év Magyarországon, bemutatnak olyan projekteket, amelyeknél hangsúlyos elem a kultúrák párbeszéde, illetve megmutatják, hogyan illeszkedik a kezdeményezés az Európai Unió egyéb programjaihoz.

A kultúrák közötti párbeszéd európai éve kezdeményezés magyarországi koordinátora a KultúrPont Iroda.

KÉPZELT MŰVEK KRITIKÁI PÁLYÁZAT

Képzelt művek kritikái címmel a csupán elképzelt alkotásokról írt kritikákat vár pályázataira a Regénytár. A pályázók írhatnak fikatív irodalmi alkotásokról, festményekről, filmekről, de zeneművekről is.

A pályázat fődíja egy üveg pezsgő.

A jelentkezési határidő folyamatos.

KARDALVERSENY

Kardalversenyt hirdetett 33 évesnél fiatalabb zeneszerzőknek a Szépművészeti Múzeum és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem. A kiindulópont Euripidész „Orestes” című tragédiájának zenei töredéke.

A pályázaton zenei felsőoktatásban részt vevő, vagy ilyen végzettségű zeneszerzők indulhatnak.

Beküldési határidő: 2008. szeptember 20.

NEMZETKÖZI OPERASZERZŐI VERSENY HÖLGYEKNEK

Zeneszerzőnőknek hirdették meg a Nancy Van de Vate-ről elnevezett nemzetközi operaszerzői versenyt, melyre legalább 15 perc hosszúságú műveket várnak.

Jelentkezési határidő: 2008. szeptember 1.

100% ZENE – DALÍRÓ VERSENY

Nemzetközi dalíró versenyt hirdettek 100% zene címmel amatőröknek és hivatásosoknak, 15 zenei kategóriában. A zsűri külön díjazza a legjobb dalszöveget, a legjobb férfi és női énekest és a legjobb zenei előadást.

Beküldési határidő: 2008. július 31.

JELENTKEZÉS SVÁJCI CIRKUSZFESTIVÁLRA

Pályázatot hirdettek a svájci Geneva 2010 World Circus Capital cirkuszi fesztiválon való részvételre, többek között zenészeknek.

Jelentkezési határidő: 2008. október 30.

MŰVÉSZETI ÖSZTÖNDÍJ BERLINBE

6-12 hónapra szóló berlini művészeti ösztöndíjakra hirdettek pályázatot, többek között a zene területén alkotó fiatal művészeknek.

Jelentkezési határidő: 2009. január 1.

MŰVÉSZETI ÖSZTÖNDÍJAK ÉSZTOR-SZÁGBA

Művészeti ösztöndíjakat hirdet az észti Non Grata Akadémia, ahol a hallgatók fesztiválok, műhelyek, ösztöndíjak, nemzetközi utazások, előadások és alkotóházak keretében tanulhatnak. A Non Grata Akadémia alternatív művészeti iskola 1998 óta várja különböző oktatási és művészeti programokkal az alkotókat és a tanulókat. A független civil szervezet célja a kortárs, a különböző művészeti területeket ötvöző kultúra támogatása és népszerűsítése.

JAZEPS VITOLS NEMZETKÖZI ZONGORAVVERSENY RIGÁBAN

2008. október 1. és 9. között rendezik meg a Jazeps Vitols Nemzetközi Zongoraversenyt Rigában, melyre 1978. október 1. után született zongoristák jelentkezését várják. A háromfordulós megmérettetés döntőjébe jutott versenyzőknek egy versenyművet kell előadniuk a Lett Nemzeti Szimfonikus Zenekar közreműködésével.

Jelentkezés határidő: 2008. augusztus 1.

IFJÚ ZENEMŰVÉSZEK NEMZETKÖZI NYÁRI AKADEMIÁJA

2008. július 21. és 30. között rendezi meg az Ifjú Zeneművészek Nemzetközi Nyári Akadémiáját a Debreceni Egyetem Zeneművé-

szeti Kar. A szervezők a következő hangszereseknek hirdetnek egyéni mesterkurzust: hegedű, mélyhegedű, gordonka, gordon, fuvola, oboa, klarinét, fagott, kürt, trombita, harsona, zongora és ütőhangszerek.

ETHNO – NYÁRI NÉPZENEI TÁBOROK

Ethno címmel nemzetközi népzenei programsorozatot rendeznek kilenc európai országban 2008 július és augusztus folyamán. Cél az európai nemzetek népművészetének, és a különböző afrikai nemzetek népzenejének megismerése, partnerprogram keretében.

SZÜLI NEMZETKÖZI HEGEDŰVERSENY

Nemzetközi hegedűversenyt rendeznek a koreai fővárosban 2009. április 15. és 26. között, melyre 1978. április 16. és 1992. április 15. között született hegedűművészek jelentkezését várják.

Jelentkezési határidő: 2008. november 14.

EUYO NYÁRI TURNÉ – MAGYAR ZENÉSZEKSEL

Az Európai Unió Ifjúsági Zenekarának 2008-as nyári turnéja augusztus 1-től 16-ig európai városokban zajlik, augusztus 22. és 30. között pedig a Távol-keleten lépnek fel. A zenekar mostani turnéján két magyar zenész: Spáth Viktor (trombita) és Zámbo Kristóf Attila (nagybőgő) vesz részt.

EGYRE NÉPSZERŰBB AZ ERASMUS

Közép-és Kelet-Európában, illetve Törökországban nőtt legnagyobb mértékben az érdeklődés az Erasmus program iránt a 2006/2007-es tanévben a hallgatók és az egyetemek körében – derült ki az Európai Bizottság nemrég közzétett jelentéséből.

Az 1987-ben alapított Erasmus az EU Élethosszig tartó tanulás programjának része. Alapítása óta mintegy 1,7 millió tanuló tanult külföldön a program keretében. Az Erasmus évente 450 millió euró támogatásban részesül az uniós költségvetésből.

ELKÉSZÜLTEK A PÉCSI KONFERENCIA-ÉS KONCERTKÖZPONT ENGEDÉLYEZÉSI TERVEI

2008 májusában elkészültek a Pécsi Konferencia- és Koncertközpont engedélyezési tervei, ezeket a Pécs2010 Menedzsment Központ átadta a Dél-Dunántúli Regionális Közigazgatási Hivatal Baranya Megyei Kirendeltségének. Ezzel az előkészítési szakasz véget ért, és megkezdődött a soron kívüli engedélyeztetési eljárás. A Pécsi Konferencia- és Koncertközpont fontos szerepet játszik majd az Európa Kulturális Fővárosa – Pécs 2010 programsorozat lebonyolítása során.

TUDOMÁNYOS ÉS MŰVÉSZETI PÁLYÁZATOK. Nagy érdeklődés kísérte a Reneszánsz Év alkalmából, összesen 910 millió forint értékben meghirdetett tudományos és művészeti pályázatokat, amelyre csaknem ezren jelentkeztek. A kulturális élet szinte minden területét érintő pályázatok közt szerepel olyan is, amely a fiatal zenészek és kulturális menedzserek külföldi továbbtanulását támogatja. A kiírt komolyzenei pályázat célja, hogy fiatal zenei tehetségeket indítson el a nemzetközi karrier felé vezető úton. A támogatásra tizenketten jelentkeztek, akik közül 5 fiatal művész kap majd lehetőséget. Ők a programnak köszönhetően egy évet tölthetnek el egy általuk kiválasztott, vagy a Klassz Zenei Iroda által felajánlott külföldi zenei intézményben, zenei fesztiválnál.

VÉGET ÉRT A HARMONIA HUMANA. Sikerral zárult a Pannon Filharmonikusok tavaszi budapesti koncertsorozata. A Harmonia Humana Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben adott záróhangversenyén a trieri születésű Alexander Lonquich a zongora mellől irányította az együttest, miközben versenyszólamát, Beethoven G-dúr zongoraversenyét (op. 58) játszotta.

JOSEPH JONGEN SYMPHONIE CONCERTANTE című, minden idők egyik legnagyobb szabású orgonára és zenekarra írt művét is megszólaltatta Fassang László a Művészetek Palotájában az Óbudai Danubia Zenekar kíséretével. A Liszt-díjas orgonaművész a koncert előtt a római császárság korát idéző muzsikát adott elő a víziorgonán a Musica Historica együttes közreműködésével.

ROBOTKARMESTER DEBÜTÁLT. Robotkarmester vezényelte a detroiti szimfonikusokat, majd elbűvölte képességeivel a Yo-Yo Ma világhírű gordonkaművész mesterkurzusára összesereglett helyi zeneiskolásokat. A Honda Motor Co. új modelljét, a gyermeknagyságú (130 cm magas) ASIMO-t és Yo-Yo Ma-t egymillió dolláros (161 millió forint) zenei továbbképzésre szánt adománya részeként vitte el Detroitba. A robot, amely közönség előtt első ízben, élő előadásban vezényelte a zenekart, ámulatba ejtette a hallgatóságot szakszerű zenekarvezetésével, ám amikor kisvártatva Thomas Wilkins karmester és Yo-Yo Ma is színpadra lépett Haydn első csellóversenyével, azonnal nyilvánvalóvá vált a különbség.

IDÉN IS 30 MILLIÓ FORINT TÁMOGATÁST KAP AZ UMZE. Az Új Magyar Zene Egyesületet (UMZE) idén is 30 millió forinttal támogatja az Oktatási és Kulturális Minisztérium – jelentette be Schneider Márta szakállamtitkár, hangsúlyozva, hogy ez a támogatás, amelyet a tárca szándéka szerint a jövőben is megkap majd az együttes, a magas színvonalú szakmai munkának szól. Az újraálmódott UMZE 1997 őszén adta első koncertjét a Budapesti Őszi Fesztiválon. Azóta a név közismert lett ugyan a magyar zenei életben, de rendszeres támogatás hiányában alkalmi együttesként működött, 2006-ban kapott először állami támogatást. Rác Zoltán, az UMZE művészeti vezetője megjegyezte, a biztos támogatásnak köszönhetően először hirdethetik meg a következő teljes évad programját. Hozzátette: az idei évadot május 28-án, a harmadikban megrendezendő Hommage á Ligeti című koncerttel zárják a Művészetek Palotájában.

LIPCSE BACHRA EMLÉKEZIK. Az idei lipcsei Bach-fesztivál középpontjában a barokk zeneszerző és fiai állnak. A Bach és fiai cím azonban nemcsak a muzsikuscsaládra vonatkozik, hanem azokra a zenészgenerációkra, amelynek tagjai a zeneszerző szellemi fiai és leányai. A Kelet-német városban június 13-tól 22-ig csaknem száz különféle rendezvény kap helyet.

RÉGIZENEI FESZTIVÁL CSÍKSZEREDÁN. A reneszánsz év jegyében szervezik az idei csíkszeredai régizene-fesztivált, amely az idén először kiegészül az I. Régizenei Nyári Egyetem mesterkurzusaival és előadásaival. A július 13-20. között a Hargita Megyei Kulturális Központ által megszervezett rendezvény nyolc napja alatt 19 előadást követhet figyelemmel a közönség.

TŰZ ÜTÖTT KI A BERLINI FILHARMONIKUSOKNÁL. Tűz ütött ki a világhírű Berlini Filharmonia épületében, a német főváros központjában. Az épületben épp egy koncertet tartottak, amikor egy ismeretlen mobiltelefonon riasztotta az illetékeseket. A bent tartózkodók épségben el tudták hagyni a helyszínt. Az épület a Berlini Filharmonikusok törzshelye, s két koncerteremnek ad otthont. Ezek egyike a világon egyedülállónak számít a belső térkialakítás újszerűsége miatt, s szakértők szerint a világ egyik legjobb akusztikájú hangversenyterme. A tűz következtében leégett 1600 négyzetméter tető és a lángok martalékvá vált számos felbecsülhetetlen értékű hangszer.

ISMERETLEN MOZART-PARTITÚRÁK. A Dél-Lengyelországban, a Jasna Góra-i kolostorban talált 18, Wolfgang Amadeus Mozartnak tulajdonított partitúra közül három nem szerepel teljes művei Köchel-jegyzékében. A kézzel írott ismeretlen partitúrák, amelyek XVIII. századi másolók művei, Remigiusz Pospiech zenetörténész szerint megfelelnek a kor stílusának, és a jellegük arra enged következtetni, hogy Mozart volt a szerzőjük.

PAUL HINDEMITH-DÍJ ILLÉS MÁRTONNAK. A Németországban élő fiatal magyar zeneszerzőnek ítélte a Schleswig-Holstein Zenei Fesztivál a Paul Hindemith-díjat. Illés Mártonnak pár hónap alatt ez a harmadik díja: az elsőt az Ernst von Siemens Alapítványtól, a másodikat a Schneider-Schott zeneműkiadótól kapta. A Paul Hindemith-díjat augusztus 14-én Hamburgban, a Reinbek kastélyban veszi át a 33 éves zeneszerző, aki ez alkalommal Hindemith-műveket és saját szerzeményeit játssza majd zongorán.

MAGYAR TENOR NEMZETKÖZI SIKERE. Brickner Szabolcs operaénekes nyerte a világ egyik legtekintélyesebb komolyzenei seregszemléjét, a kizárólag pályakezdő művészeket felvonultató belgiumi Erzsébet királyné versenyt. Ez volt az első alkalom, hogy az évente rendezett megmérettetésen magyar művésznak ítéltek oda az első díjat. Ugyancsak most először fordult elő a verseny több mint 50 éves történetében, hogy a győztes egy tenorista lett. Az idei versenyen fellépett két másik magyar is, a mezzoszoprán Érsek Dóra és a szoprán Kriszta Kinga Julianna, ők azonban nem jutottak el a döntőig.

MOSZKVÁBAN LÉPETT FEL A ZENEAkadÉMIA KÓRUSA. Óriási sikert aratott a Zenekadémia kórusa Moszkvában Erdei Péter vezényletével és a moszkvai Csajkovszkij konzervatórium zenekarával. A műsoron Kodály Zoltán *Missa Brevis*, *Miserere*, Mátrai képek című művei és *Psalmus Hungaricus* szerepeltek. A *Psalmus*ban a szólista Potyók Dániel, Marton Éva tanítványa volt, a kórusban szólót énekelt Schell Dóra, Szűcs Beáta, Szathmáry Judit és Kocsis-Holper Zoltán. Batta András, a Liszt Ferenc Zeneakadémia rektora, aki elkísérte Moszkvába a kórust, elmondta: felelevenítették a moszkvai és a magyar zenei egyetem korábbi bensőséges kapcsolatát. Ezúttal hároméves együttműködési tervben állapodtak meg. Minden esztendőben lesz egy nagyobb közös projekt, s emellett cseréket, mesterkurzusokat szerveznek a hallgatóknak és oktatóknak. Jövőre a moszkvai konzervatórium zenekara Banda Ádámmal, a moszkvai Jampolszkij verseny 2006-os II. helyezettjével Bartók hegedűversenyét és orosz zenét ad elő, 2010-ben, az Erkel évben Erkel Ferenc és Glinka műveiből rendeznek koncertet, 2011-ben, Liszt Ferenc születésének 200. évfordulója alkalmából Liszt művei és orosz zene szerepel majd egy hangversenyen.

MEGÚJULÓ PLEYEL-ZONGORA. Őszre fejeződhet be annak a ritka, értékes Pleyel-zongorának a helyreállítása, amelyre négy évvel ezelőtt bukkant az Iparművészeti Múzeum raktárában Szilasi Alex. A zongoraművész októberre-novemberre tervez egy koncertsorozatot, amelyen már a felújított Pleyel-zongorán játszhatnának fiatal művészek.

KOCSIS ZOLTÁN SZÜLETÉSNAPI KONCERTJE. Idén is jótékonyági koncerttel ünnepelte születésnapját Kocsis Zoltán: a zongoraművész-karmester 1990-ben fogadta meg, hogy élete végéig minden év május 30-án hangversenyt ad a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat javára. A Kossuth-díjas muzsikusként elmondta: ő lenne a legboldogabb, ha nem kellene folytatnia az akciót, hiszen ez azt jelentené, hogy Magyarországon többé nincs szükség a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat tevékenységére, mert olyan rendezetté váltak a viszonyok, annyira jó a szociális ellátás, nincsenek állami gondozott vagy éhes gyerekek.

HAYDN-EMLEKÉV ELŐZETES. Bemutatták Bécsben a 2009-ben megrendezendő Haydn-émlékév előzetes programját, amelynek mottója a világhírű osztrák zeneszerzőnek tulajdonított idézet: „Nyelvemet az egész világon értik”. A körvonalazódó programokból kitűnik, hogy Bécs és Burgenland tartomány közösen dolgozik a jeles rendezvény előkészületein, ám sajnálatos módon Magyarországgal, Haydn munkásságának másik fontos állomásával mindeddig akadozott az együttműködés – mutatott rá Helmut Bieler, Burgeland tartomány kulturális tanácsosa, aki elmondta, hogy az ausztriai szervezők úgy látják: Magyarország részéről nincs megbízott illetékes, akivel az együttműködésről lehetne egyeztetni.

KOMOR VILMOS-EMLEKPLAKETT. Kovács Miklós üstdobművész vehette át a Magyar Állami Operaházban az idei Komor Vilmos-émlékplakettet, három zenekari tag, Romanovszkaja Ljudmilla, Denke Sándor és Tassonyi Zsolt pedig emlékgyűrűt kapott abból az alkalomból, hogy 25 éve játszanak a dalszínház zenekarában. A Komor Vilmos Kossuth-díjas karmester emlékére alapított emléklakettet az operaház egy fiatal zenekari művészének, korrepetitorának vagy karmesterének adják át, aki művészi munkája, emberi magatartása alapján erre leginkább érdemes.

KÖNYVMŰVÉSZETI DÍJAT NYERT A ZENEAkadÉMIA RÓL KÉSZÜLT ALBUM. A Zeneakadémia épületének története című díszalbum a művészeti könyvek kategóriában elnyerte a Szép Magyar Könyv 2007 fődíját. A kötet Liszt Ferencről Ligeti Györgyig mutatja be röviden az intézmény történetét, méltóképpen megemlékezve az 1907-ben átadott, mára már patinás műemléképület két tervezőjéről, Korb Flórisról és Giergl Kálmánról. A Zeneakadémia építészeti értékeit az albumban neves művészettörténészek mutatják be.

ÖTEN PÁLYÁZTAK A SZIMFONIKUSOK ÉLÉRE. A Szegedi Szimfonikus Zenekar igazgatói posztjára meghirdetett pályázatra öten jelentkeztek. Baross Gábor, a Győri Filharmonikus Zenekar igazgatója és a Szegedről elszármazott Bonecz Ervin, a Savaria Szimfonikus Zenekar igazgatója mellett Csurgó Tamás, aki 2007-ig a Salgótarjáni Szimfonikus Zenekar vezető karmestere volt, jelenleg a MÁV Szimfonikus Zenekar kürtművésze és Horváth László, aki évtizedeken át az ÁHZ klarinétművésze volt, majd 2006-ig a szombathelyi szimfonikusok igazgatójaként dolgozott, valamint Sugár István, az Országos Műsorszolgáltatási Alap műszaki szakértője, tanácsadója, a Kodak Cinelabs Hungary műszaki vezetője is beadta pályázatát. Az új igazgatót a júniusi közgyűlés választja meg. Gyüdi Sándort, az eddigi igazgató-karmestert július 1-jei hatállyal a Szegedi Nemzeti Színház főigazgatójává választotta a közgyűlés. Az öt évre szóló zenekarvezetői megbízatást ezúttal nem együtt hirdették meg a karnagyi feladatkörrel.

SOPRONI RÉGI ZENEI NAPOK. A soproni Régi Zenei Napok idei rendezvényei a reneszánsz jegyében zajlanak június 23. és 30. között; az eseménysorozat szenzációjának ígérkezik egy véletlenül felfedezett barokk opera bemutatója, amelynek szerzője valószínűleg Christoph Willibald Gluck.

AZ ÚJ GENERÁCIÓ SIKEREI MOSZKVÁTÓL PEKINGIG. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem két végzős növendékének, Takács Zsuzsának és Fülei Balázsnak a koncertje zárta Sencsenben a kínai magyar kulturális évad eseményeit. A Zeneakadémia és a sanghaji konzervatórium, Kína legrégebbi ilyen intézménye között már létrejött a hosszú távú kapcsolat, a hongkongi művészeti egyetem vezetői pedig novemberben érkeznek Budapestre, hogy megállapodjanak az együttműködésről a magyar intézménnyel. Július 17-18-án Pekingben, a Musi-cathlon című koncertsorozat keretében egy nemrégiben felújított, ezer személyes hangversenytéremben mutatkozhat be a Zeneakadémia.

KÉTSZERESEN MAGYAR SIKER ANGLIÁBAN. A Londoni Királyi Zeneakadémia posztgraduális hallgatója, Magyar Enikő (brácsa) második díjat nyert az idén Glasgowban megrendezett neves NYOS (National Youth Orchestra of Scotland) Staffa Awards május végi döntőjén. Az évente megrendezett versenyre Nagy-Britannia nyolc konzervatóriumából igazgatói jelöléssel jutnak be az intézmények legkiválóbb hallgatói, minden iskolából három hangszeres játékos, így Enikő a Királyi Zeneakadémia vonós tanszékét képviselte a januárban megrendezett első fordulón. A 24 versenyzőből ezután mindössze három tanuló jutott tovább a döntőbe, ahonnan a sikeres brácsista – aki már több nemzetközi verseny díjazottja - ezúttal a második díjjal és az ezzel járó több mint félmillió forintos pénzdíjjal térhetett vissza Londonba.

„A Wagner Napokkal megtaláltuk saját hangunkat”

Csonka András vezérigazgató-helyettes fesztiválról, közönségnevelésről, tervekről

„Minden jegy elkelt” – hirdetik a Budapesti Wagner Napok plakátjaira ragasztott feliratok, de idén azok mellett a szerencsések mellett, akik belépőhöz jutottak, több millióan meghallgathatják a tetralógiát, hiszen ebben az esztendőben a világ számos pontján közvetítik a rádióadók a sorozatot a Művészetek Palotájából. A különleges fesztivállal az intézmény a nemzetközi figyelem középpontjába került, s Csonka András szerint a ház a félig szcenírozott előadásokkal megtalálta a rá jellemző, egyedi arculatot. A Művészetek Palotájának vezérigazgató-helyettese azonban nemcsak a sikeres programsorozatról, hanem a közönségnevelés érdekében tett lépéseikről, a jövő évi terveikről, valamint a Zeneakadémia bezárása miatt kialakuló helyzetről is beszélt.

I A Wagner Napok sorozata olyan különleges produkció, amely valóban egyedi arculatot ad a Művészetek Palotájának, és segít a nemzetközi hírnév megeremtésében. Idén már minden jegy elkelt az előadásokra, s rengeteg külföldi vendég érkezett. Lehet ezt a fesztivált még jobbat tenni, továbbfejleszteni?

– Soha nem lehet az ember teljesen elégedett a teljesítményével, de azt kell, hogy mondjam, már az első sorozat, a két Parsifal-előadás, 2006-ban is nagyon magasra tette a mércét. Tavaly négy, idén már hat előadást tartunk, a következő esztendőben pedig tíz esten várjuk a közönséget. A Budapesti Wagner Napok sorozata óriási erőfeszítést igényel a részünkről, hiszen itt nem csupán egy koncertről van szó, hanem teljes operaprodukcióról, s a szereplők felkérésétől kezdve a díszlet gyártásig, a szerelésig, a reklámgigáig, a jegyeladásig, a közönségszervezésig, az idegenforgalmi kapcsolatok ápolásáig az összes tennivalóval a munkatársaink foglalkoznak. S mivel nagyon összetett produkció, feszegeti is az intézmény határait... A munkatársaink közül több mint ötvenen foglalkoznak vele, három hónapon keresztül. De úgy vélem, a produkció igazolja a befektetett munkát, hiszen a félig szcenírozott operaelőadással olyan műfaj teremtettünk, amely a Művészetek Palotájának a specialitása, és a közönség érdeklődését is felkeltette. A Wagner Napokkal megtaláltuk a saját hangunkat. Ez az előadási forma még jobban a darabok zenei megvalósítására irányítja a figyelmet. Bárki, aki meghallgatja a produkciókat, úgy vélekedik, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben minden másképpen szól, mint bármelyik más operaházban. A zenekar hangzása erőteljesebb. Éppen ezért minden együttesnek, amely a MűPában operát játszik, nagyon fel kell készülnie, mert ebben a teremben még jobban hallatszódhatnak a hibák. A Wagner Napokkal minden évben arra törekszünk, hogy elérjük a csúcst. Jövőre kétszer játszunk el a Ringet, emellett két Parsifal-előadást is tartunk, 2010-től pedig újabb darabokkal bővül a kör.

I Tíz Wagner-előadás minden együttest nagyon megterbel. Felmerült már esetleg a kooperáció lehetősége az Operaházzal, különösen most, hogy Fischer Ádám a dalszínház főzeneigazgatója lett?

– Fischer Ádám a Művészetek Palotájában a Wagner Napok művészeti vezetőjeként van jelen, de beszélgettünk már vele az együttműködés lehetőségeiről, amelyre mi is nyitottak vagyunk. Ő is azt szeretné, ha ebbe a sorozatba bevonnánk a dalszínházi együttest, már csak azért is, hiszen egyre több előadás kerül színre, és egy zenekar fizikailag sem tudja teljesíteni az összeset. Még nem tudjuk, hogy ez 2009-ben vagy 2010-ben történik-e meg, de előbb-utóbb bizonyosan sor kerül rá.

I A bosszútávú tervek bizonytalan pontja a Rádiózenekar, hiszen az együttes anyagi gondjairól, s az egyéb problémáiról is hallani mostanában...

– Folyamatosan tárgyalunk a Magyar Rádió vezetésével, az együttes fenntartójával, hiszen számunkra kulcskérdés, hogy a zenekar tudja-e vállalni a fellépést a Wagner-sorozaton, és nem kockáztathatunk. De úgy látom, hogy ez a projekt a Rádió számára is nagyon fontos, s szeretnék, hogy az együttes ennek továbbra is a részese legyen. Azt látom, hogy az intézmény vezetése szeretné nagyon magasra pozícionálni a Rádiózenekart, s nemhogy leépítésről, elszorvasztásról lenne szó, hanem inkább a Fesztiválzenekar és a Nemzeti Filharmonikusok mellett, a harmadik nagy együttes akarnék tenni a társulatot. Azt szeretnék, ha elérné ugyanazt a rangot, amit egykor képviselt. S ehhez az egyik legjobb eszköz számunkra a Wagner Napok sorozata.

I Az együttes tagjai fontos szereplői az előadásoknak, azonban nehezményezték, hogy a Rádiózenekar mégsem szerepel a plakátokon...

– Ez szakmai kérdés. Meghatározott felületekkel rendelkezünk, ahol magát a sorozatot, a produkciókat, az időpontokat kell hirdetni, és ezt annak nevével kell tennünk,

Foto: Pálmó Zsuzsa / MűPA

A minden előadásban magas művészi színvonalat nyújtó MR együttesek nem kaptak helyet a plakátokon

aki az egész fesztivált fémjelzi, s aki nem más, mint Fischer Ádám. A produkció a Magyar Rádió és a Művészetek Palotájának közös rendezése, nekünk ezt a tényt kellett megjeleníteni, így szólt a szerződésünk. Az a következő évekre megkötendő megállapodásunk tartalmán múlik, hogy 2009-ben mekkora hangsúlyt tud kapni a kommunikációban az együttes. Azért nehéz dolog ez, hiszen elképzelhető, hogy már a jövő évtől az Operaház zenekara is közreműködővé válik, s akkor már nem lehet csupán egyetlen együttes névvel reklámozni a sorozatot... Egyébként ez az együttműködés kétoldalú dolog, hiszen a Rádiózenekart is még kiválóbb teljesítményre ösztönzi a remek karmester, a világsztár szólistagárda, valamint az a felfokozott várakozás, amely a Budapesti Wagner Napokat övezi. Mindez lehetőséget nyújt a zenekar számára, hogy bemutassa, milyen kiváló együttes.

■ Az idei újdonságok közé tartozik, hogy most már nemcsak itthon, a Bartók rádióban, hanem számos más országban is közvetítik az előadásokat.

– Akár tízmilliónyian is hallgathatják az esteket, s biztos, hogy ez is segít még népszerűbbé tenni a sorozatot. Egyébként is számos területen mérhető a Wagner Napok hatása. Az első fesztiválon még nem sikerült a Parsifal összes jegyét eladni, s nagyon elkeserítő volt, hogy enynyi befektetett munka, kiváló művészi teljesítmény ellenére sem telt meg a terem. Az elmúlt esztendőben már nem volt ilyen gond, s a külföldi érdeklődők száma is jelentősen nőtt. Utazási irodák je-

lentkeztek be, akik többnapos budapesti programokat szerveztek, s a jegy mellett egyéb szolgáltatásokkal is várták az érkezőket. Idén még több iroda vette fel velünk a kapcsolatot, de mellettük is nagyon sok volt az egyéni érdeklődő, s legalább a nézők fele külföldről érkezett. Temérdek e-mailt is kaptunk a világ minden részéről, Ausztráliától Dél-Amerikáig. Most egy hét alatt eladtuk a jövő évi előadásokra szóló bérletek felét... Ez is igazolja, hogy ezzel a sorozattal kiléptünk a nemzetközi porondra. S bárki érkezik is hozzánk, legyen szó más intézmények vezetőiről, muzsikusokról, impresszáriókról, szinte mindenki első kérdése az, hogy ugye ez az az intézmény, ahol a Wagner Napokat játsszák? S ahogy Fischer Ádám is említette, az énekesek most már beírják az életrajzukba, ha énekeltek a Wagner Napokon. Mindezt komoly eredménynek tartom. S mi tényleg hosszú távra tervezzük ezt a sorozatot, Ádám fejében 2013-ig teljesen készen is van a program.

■ A jövőt említve térjünk át egy másik kérdéskörre. A tervek szerint a következő évben bezárja kapuit a Zeneakadémia, így a hazai együttesek jelentős része koncerthelyszín nélkül marad. Mit tud tenni a Művészetek Palotája, hogy segítsen ezen a helyzeten?

– Néhány napot már rezerváltunk erre a célra. Azt azonban a zenekaroknak is be kell látniuk, hogy a Művészetek Palotájában az utóbbi években nagyon jó struktúra alakult ki, ami minden műfajt a kellő mértékben reprezentál, hiszen a klasszikus muzsika mellett világzene, jazz is felhangzik a terem-

ben. Annak is kialakult a maga rendje, hogy egy-egy zenekar évente hány koncertet ad a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. Ezen az arányon lényegesen nem tudunk változtatni, de nem is akarunk. Hiszen ha szinte minden bérletsorozat a Zeneakadémiáról átkerülne a MűPába, az óriási aránytalanságokhoz vezetne. A világ zenei vérkeringésének akkor vagyunk a részei, a nemzetközi rangunkat azzal tudjuk növelni, ha sokszor lépnek fel nálunk az élvonalbeli, külföldi zenekarok, s ezekről a koncertekről nem mondhatunk le a hazai együttesek miatt. Akik korábban rendszeresen játszottak nálunk, azok azonban továbbra is megkapják ezt a lehetőséget, szezononként 4-6 koncertet tudnak rendezni. Azt azonban nem tudjuk megoldani, hogy az eddigi 4-5-6 előadásból egy-egy zenekar esetében 12-13 legyen... Lefoglaltunk néhány helyet, sőt akadtak együttesek, akiket figyelmeztettünk, időben foglaljon magának koncertidőpontokat. A Filharmónia Kft. programjainak is fenntartunk néhány napot, hiszen a zenekarok mellett rájuk is gondolnunk kell. A hazai zenekarok iránti kötelezettségünk miatt hoztuk létre annak idején a Magyar Szimfonikus Zenei Körképet is.

■ A Művészetek Palotája tevékenységén belül fontos szerepet kap a közönségnevelés, s Ön is kiemelten foglalkozik ezzel a területtel. Ebben a szezonban például a Nemzeti Filharmonikusokkal közösen olyan sorozatot indítottak, amelynek keretében a zenészek elmennek az iskolákba muzsikálni, s a fiatalokat a próbáikra is meghívják. Milyennek értékeli az első esztendőt?

– Érdekes tapasztalatot jelentett, meglepő volt, hogy erre a kezdeményezésre milyen a fogadókészség az iskolákban... Rájöttünk, a módszereinken finomítani kell, sok esetben nem is értették, mit szeretnénk ezekkel a foglalkozásokkal. S a kezdeményezés, ami számos európai ország sikerrel működik, nálunk egyelőre még nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket. De folytatjuk a programot, igyekszünk minél több gyereket behozni az NFZ próbáira. Szerencsére Kocsis Zoltán nagyon nyitott az ötlet iránt, őt inspirálják a próbákon megjelenő gyerekek. S bár a fiatalok eleinte idegenkednek, látva a muzsikások munkáját, rádöbbennek, milyen komoly teljesítmény rejlik egy-egy hangverseny mögött, egy új világ nyílik ki számukra... Az igazi célunk az lenne, hogy ne csak azt a kört érjük el, akikben egyébként is affinitás él a zene iránt. Lehet, hogy a következő szezonban majd más módszerek-

LAPZÁRTA UTÁN ÉRKEZETT a FIM elnökétől, John F Smithtől az alábbi levél:

(FIM: 70 ország zenész-szakszervezeteit tömörítő világszervezet)

[Fordítás az angol nyelvű eredeti szövegről]

2008. június 17.

Minden érdekeltnek

Magam és kollégáim a Zeneművészek Nemzetközi Szövetségében aggodalommal értesültünk arról, hogy Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarában foglalkoztatott zenészeket meghallgatásra kívánják kötelezni a jelenleg betöltött zenekari helyük megtartásáért. Úgy tudjuk, hogy a meghallgatások függöny mögött fognak zajlani, magasan képzett szakemberekből álló panel jelenlétében. Úgy tudjuk továbbá, hogy zenészeknek adott tájékoztatás szerint a meghallgatásnak művészeti indokai vannak, és a kezdeményezés fő oka nem a zenekar pénzügyi támogatásának jelenlegi válságos helyzete.

Bármilyen is legyen az ok, határozott véleményünk, hogy ez az intézkedés rossz szakmai gyakorlat és egyben embertelen bánásmód a hivatásos zenészekkel szemben. Mint bármely más szakmában, néhány zenésznél is előfordul, hogy a kor előrehaladtával már nem olyan kiváló képességűek mint a foglalkoztatásuk kezdetén. Vannak ugyanakkor elfogadott, 'kipróbált és bizonyított' megoldások ezeknek a helyzeteknek a tapintatos és emberséges kezelésére. A zenészek szakmai tudása kritikus fűlekre talál a karmestereknél, a kollégáknál és a közönségnél. Valójában minden alkalommal, amikor játszanak, potenciálisan ugyanolyan megmérettetésnek vannak kitéve mint egy meghallgatás esetén.

Egy jó és korszerű munkaszerződés lehetővé kell tegye megfelelő intézkedés megtételét arra az esetre, ha valakinek a játéka nem éri el az elfogadott és elvárt követelményszintet. Nyilvánvaló, hogy ebben az esetben nem a helyzet orvoslására irányuló intézkedés történik, hanem egyfajta „puskavégre kapni” megközelítést választottak.

A zenészek nemzetközi testületeként nincs tudomásunk egyetlen olyan esetről sem a zenekari világból, amikor ezt a megközelítést sikerrel alkalmazták. Azon ritka alkalmakkor, amikor egész zenekarok vagy zenekari szekciók újra meghallgatása előfordult, a helyzet elmérgesedett, és ennek eredményeként jelentősen romlott a zenekarok, illetve karmestereik és foglalkoztatóik közti munkakapcsolat.

Remélem, hogy a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarának vezetése együtt tud dolgozni a zenészekkel annak érdekében, hogy a zenekarnál jelenleg meglévő problémákra megoldást, bármilyen természetűek legyenek is azok, jobb módszereket találjanak.

Tisztelettel

John F Smith
FIM elnök

hez kell folyamodnunk, mindenesetre mi mindenkinek felkínáljuk ezt a lehetőséget.

! Az azonban jelzi, hogy a fiatalok körében van érdeklődés a hangversenyek iránt, hogy a 200 forintos állójegyek, amelyből 136 darab van, minden este elfogynak...

– Előfordul, hogy 150-et adunk el belőle, mert ha látjuk, hogy még állnak sorban gyerekek, adunk nekik is belépőt, hogy ne maradjanak le az élményről. A fiataloknak az a nagy fájdalmuk, hogy a Fesztivál Színházban nincsenek állójegyek. Majd igyekszünk erre is megoldást találni. S szintén hasznosak a délutáni, ingyenes koncertek, amelyek a Zeneakadémiával közösen rendezünk. Már rendszeresen stabil közönség hallgatja a fiatal zenészek produkcióit, sokan kimondottan ezekre a rendezvényekre jönnek be a házba. Ezeket a hangversenyeket eddig családprogramként hirdettük, de ezentúl ingyenes látogatható rendezvényként szerepeltetjük műsorfüzeteinkben, hiszen ez a program korosztály független. Azt tapasztaljuk, hogy ha olcsó áron kínálunk jegyeket – ilyen volt pl. a Csajkovszkij-maraton 500 forintos belépője – akkor azonnal tömegek érkeznek. S kezdik már azt is egyre többen felismerni, hogy mennyire jó helyszín a MűPA a találkozásokhoz. Sok egyetemista üldögel egész napon keresztül a házban, használva az ingyenes wifit. Lényegesnek tartom emellett, hogy a ház életében hangsúlyosabban megjelenjen a Ludwig Múzeum. Bencsik Barnabás igazgató fontos változtatásokat tervez. Megpróbáljuk előbbre, jobban látható helyre áthelyezni a pénztárukat, s talán segít az is, hogy indítottunk egy különleges akciót, áprilistól minden MÚPA előadásra szóló koncertjeggyel be lehet menni a múzeumba is, addig, amíg a hangverseny-belépő érvényes.

! Azt nyilatkozta egy korábbi interjújában, hogy minden egyes nézőért meg kell küzdeniük. Így van ez ma is?

– Bár elég jó házaink vannak, hiszen a hivatalos statisztika szerint 82%-os a látogatottságunk, azért a nézőkért mindig meg kell küzdeni, nagyon nehezen kiszámítható, hogy mikor melyik koncert kelti fel a publikum érdeklődését. De tavaly már bérletsorozatot is indítottunk, hiszen annak köszönhetően, hogy a MűPában több műfaj megjelenik, valóban különleges összeállításokat kínálhatunk. Speciális kedvezményekkel is várjuk a közönséget, s a műsorszerkesztésnél arra is igyekszünk odafigyelni, hogy olyan műveket adjanak elő a fellépők, amelyek nemcsak a vajtűlül zenehallgatókat érdekli.

■ Arról is beszélt már többször, hogy az egyik fő célkitűzésük az, hogy elérjék, a világ legnevesebb koncertermei közé tartozzon a Művészetek Palotája. Hol tartanak most ezen az úton?

– Nagy lépést jelentett a Budapesti Wagner Napok sorozata, de rengeteg más ötletünk is akad még. A következő, 2008-2009-es szezonban például fantasztikus komolyzenei

kínálattal várjuk a látogatóinkat. Jön Cecília Bartoli, aki az Operaházban Mozart-műsort ad elő, nálunk pedig az Opera proibita című lemezének, valamint legújabb albumának, a Mariának a műsorát mutatja be. Emellett lesznek újdonságok is, fellép a MűPában például a milánói Piccolo Teatro. A sikeres programjainkat, a hagyományos fesztiváljainkat is folytatjuk. Megpróbálunk néha

kilépni a falaink közül, hiszen ha neves előadókat hívunk meg, szeretnénk, ha Budapest mellett eljutnának többek között Debrecenbe, Pécsre is. Együttműködésre törekszünk a vidéki koncerthelyszínekkel. De elképzeléseink szerint ez a kooperáció nemcsak a hazai, hanem külföldi városokkal is működhet, szeretnénk kialakítani ehhez egy hálózatot. R. Zs.

Kundrytól Frickáig, Bayreuthtól Budapestig

Németh Judit bizik benne, hogy sokévtizedes sorozat indult útjára

Idén ismét Frickaként lép színpadra a Művészetek Palotájában színre kerülő Ringben, de Németh Juditnak új szerepe is akad a sorozatban, hiszen életre kelti a második Nornát is. Az énekesnő az első esztendőől szereplője a Fischer Ádám vezényelte ciklusnak, s úgy véli, hagyományteremtő kezdeményezés született, olyan program, amely a Bayreuthi Ünnepi Játékokkal összehasonlítva is megállja a helyét, s amelyre nagyon büszkék lehetünk.

■ Hét nyáron keresztül énekelt a Bayreuthi Ünnepi Játékokon, s olyan szerepeket alakíthatott a Festspielhausban, mint Ortrud, Vénusz vagy Kundry. Amikor először hallott arról, hogy Budapesten is Wagner Napokat terveznek, hogyan fogadta az ötletet?

– Nagyon örültem a kezdeményezésnek, s hálát adtam érte az égnek, mert úgy véltem, jól tesz a hazai zenei életnek. Időnként szükség van a megmértetésre, arra, hogy világsztárok szerepeljenek együtt a magyar énekesekkel, s még jobb teljesítményre ösztönözzék őket is. Úgy gondolom, a hazai művészeknek is járniuk kell a világot, s megtapasztalni a külföldön folyó munkát. Már az első sorozat alatt be is bizonyosodott, jó partnerekkel mindenki szárnyakat kap, hiszen a magyar énekesek is igazán nagyszerű művészek. Azért tartottam még remeknek ezt az ötletet, mert nagyon sokan nem tudnak eljutni Bayreuthba, a jegyre való, sokéves várakozás még nehezebbé teszi a helyzetet. Így viszont ők is izelítőt kaphatnak abból, milyen az ottani miliő, hiszen számos budapesti fellépő énekel az Ünnepi Játékokon is. Bármerre járok a világban, mindenkit arra invitálok, jöjjön el, hallgassa meg a produkciókat, érdemes. S mivel az Operaházban lekerült műsorról a Ring, legalább a wagneriánusoknak így mégsem kell hiányolniuk a tetralógiát. Fantasztikus dolog, hogy az ideai ciklusra minden jegy elkelt, s remek telt ház előtt énekelni. A Budapesti Wagner Napokból a művészeknek, a közönségnek és a hazai művészeti életnek egyaránt haszna van. Bizom benne, hogy hosszú távú, sokévtizedes történelmül lesz ez a sorozat.

■ S gondolom, az is örömmel töltötte el, hogy már az első fesztiválon, 2006-ban az egyik legkedvesebb szerepét, Kundryt alakította.

– Érdekes sorozatom volt ezzel a Wagner-hősnővel, hiszen ezt megelőzően két esztendőn keresztül coveroltam a szerepet Bayreuthban – a harmadik esztendőben két alkalommal fel is léphettem Kundryként –, majd 2005-ben az Operaházban is megkaptam ezt a figurát, s ezután következett a Budapesti Wagner Napok sorozata. S olyan kiváló partnereim voltak a Művészetek Palotájában is, mint Matti Salminen, Christian Franz, Günter von Kannen vagy Tomasz Konieczny. Ráadásul Szemeredy Alexandrának és Parditka Magdolnának köszönhetően magával ragadó színrevitel született, amelyet bár félig szcenírozottnak hirdettek, egyenértékű színházi élményt jelentett. Ezért is örülök, hogy 2009-ben ismét színre kerül a Művészetek Palotájában a Parsifal.

■ Bayreuth legendás akusztikájához képest milyen a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem?

– Más, de szintén kiváló hangzást lehet elérni a MűPában. Ezt már a Parsifal is bebizonyította, hiszen színre vívói nagyon felkészültek voltak a darabból, remekül ismerték a terem adottságait, s a legtöbbet hozták ki az akusztikából. S bár számos, különböző stílust képviselő produkcióban énekelek a Művészetek Palotájában, azt kell mondjam, talán Richard Strauss, Wagner, Mahler művei, tehát a nagyromantika szól a legjobban.

■ Idén miért marad ki a programjából Bayreuth?

– Kifutottak a szerepeim, s most ott is átmeneti esztendőről beszélhetünk, hiszen az új vezetés, Katharina Wagner és Éva Wagner vette át együtt az Ünnepi Játékok irányítását. Természetesen nagyon szeretnék még visszatérni. Az ott töltött hét szezonra egyébként nagyon büszke vagyok, rengeteget tanultam, s óriási dolognak érzem, hogy negyvenévesen elénekelhettem Ortrudot a Lohengrinben. Bayreuthban a rendezések időnként megosztják a közönséget és a kritikusokat, a Budapesti Wagner Napok produkciói azonban mindkét oldalon sikert aratnak. Nagyon jónak tartom azt az irányt, amelyet a MűPában színre kerülő előadások

FOTO: PETHŐ ZSUZSA / MŰPA

képviselnek, az Operaházban ugyanis – egy-két kivételtől eltekintve – a tradicionális irányzat van túlsúlyban. A MűPa Wagner-előadásai befogadhatóak, izgalmasak, s olyan technikai megoldásokat vonultatnak fel, amelyek világszerte az újdonság erejével hatnak.

■ A mostani Ringben három egymást követő estén is színpadra lép...

– Ezek bár jelentős, de nem túl megterhelő feladatok. Frickát már tavaly is alakítottam, de újdonság a középső Norna, Bayreuthban ugyanis a legmagasabb szölamot énekeltem, s most én kértem, hadd legyek a középső, hogy tanuljak valami újat.

■ Az Ünnepi Játékokon nemzetközi zenekar muzsikál, a világ minden tájáról érkeznek a muzsikuskok, akik hónapokig próbálnak, játszanak. Milyennek találja a Rádiózenekart?

– Remeknek. Az első évben, bár akkor is kitűnő teljesítmény nyújtottak, még érződött a zenészeken, hogy számukra is ez új dolog, de az is, hogy ropantul élvezik, s hihetetlenül lelkesek. A Ringben pedig most ismét bebizonyítják, mennyire kiváló muzsikuskok és továbbra is nagyon lelkesek.

– Amikor elvégezte a Zeneakadémia, kezdetben nehezen akart elindulni a pályája, s akkor Keönch Boldizsár azzal vigasztalta, fog még Izoldát énekelni...

– Remélem, hogy így lesz, hiszen Isolda is a szerepálmaim közé tartozik, s bizom abban, hogy majd egyszer a Művészetek Palotájában is felléphetek vele... R. Zs.

„A Telekom Szimfonikus Zenekar Magyarországa”

Keller András szerint a mostani pénzelosztás nem a minőséget veszi alapul

Túl van az első, a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar élén töltött szezonzán Keller András. S bár úgy véli, az együttesépítés több éves folyamat, működésének eredményei részben már megmutatkoznak. Annak ellenére azonban, hogy az együttes szakmai színvonaláról több neves vendég elismeréssel nyilatkozott, s a koncertekről számos dicsérő kritika látott napvilágot, a zenekar továbbra is anyagi gondokkal küzd. A következő évadban erre is szeretnének megoldást találni, és néhány további változtatást kívánnak még végrehajtani az együttes szerkezetében. A zenekari igazgató, Bolvári-Takács Gábor, aki több éven keresztül töltötte be ezt a posztot, július 1-től távozott az együttestől, és a helyét a tervek szerint átmenetileg Keller András veszi át.

I Szinte éppen egy esztendővel ezelőtt beszélgettünk a terveiről, elképzeléseiről, azután, hogy elnyerte a Telekom Zenekarnál kiírt zeneigazgatói pályázatot. Mennyire elégedett az első esztendővel?
– Szakmailag a vártnál lényegesen jelentősebb fejlődést értünk el, ami morálisan is sokat használt, s úgy érzem, megfelelő mederbe terelte a társaságot. A közös, eredményes munka segített abban is, hogy köztem és a muzsikusok között valóban nagyon jó kapcsolat alakuljon ki. Az első szezont értékelve nem is tudok árnyoldalokról beszámolni, ha csak arról nem, hogy anyagi téren mind a mai napig bizonytalanság fenyeget... Azért re-

ménykedem benne, hogy valahogy majd ez a helyzet is megoldódik. A Telekom Zenekar jelenleg – a nagyzenekarok között – a legkisebb költségvetéssel működő együttes. De úgy vélem, sikerült bizonyítanunk, hogy a zenével való koncentrált foglalkozással, jó szakmai légkörben lehet jó eredményeket elérni. A másik oldalon is szükség lenne hosszú távú támogatásra, s az elért eredményeinknek megfelelően prezentálni az együttest. Változtatni kellene a zenekar menedzselésén is.

I Bolvári-Takács Gábor július 1-jétől megvált az együttestől. Pályázatot ír-nak ki a posztjára?

– A tervek szerint a jövőben nem lesz külön zenekari igazgatói poszt, de erről még tárgyalunk. Tavaly ugyanis átalakult nálunk a foglalkoztatás, szinte minden zenekari zenész vállalkozóként dolgozik, az egyesülettel áll szerződésben, tehát a munkáltatói tennivalók jelentősen csökkentek. A jelenlegi tervek szerint egyelőre ezt a feladatkört is én fogom ellátni.

I Ezek szerint sikerült megvalósítania azt az elképzelését, mely szerint az állandó zenekari státuszok elkényelmesítik a zenészeket, ezért egytől három éves időszakra szóló szerződéseket kapnak a muzsikusok.

– Igen, jelenleg már ez a rendszer működik, de szeretnénk tovább finomítani. Továbbra is úgy vélem, a zenekar belső létszáma a büdzsétől függ, a rendelkezésre álló összeget azonban minél racionálisabban kell felhasználni, s szeretnék minél több pénzt a zenészekre fordítani. A bérköltségnél és a járulékos költségeknél is fontos a helyes arányok kialakítása. Egyébként egy általános menedzservezetőt szeretnék, mert úgy vélem, ezt a feladatot modernebb formában kellene ellátni.

I Van már jelöltje erre a feladatra?

– Még nincs, és nem is szeretném ezt a kérdést csak én eldönteni. Az nagyon lényeges tennivalónk, hogy a vállalaton belül átpozí-

cionáljuk a zenekart. A kuratóriumi megbeszélések során egyébként már a névváltoztatás gondolata is felmerült. A jelenleg viselt elnevezés ugyanis megköti a kezünket. A fenntartónk támogatása mellett azonban jelentős állami részvételre is szükség volna. Felháborítónak tartom, hogy az állam úgy tesz, mintha semmi köze sem lenne ehhez az együtteshez... Az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium költségvetésében elkülönített keretből, amelyet az Oktatási és Kulturális Minisztérium oszt szét, csupán ötmillió forintot kapott zenekarunk. S ezt az összeget azzal a megjegyzéssel ítélték nekünk oda, hogy az együttes közfeladatát is ellát... Szerintem eddig is azt láttunk el, és ezután is ezt fogjuk tenni. Összehasonlítva a többi, zenekari támogatással, ezt az összeget sértőnek találok. Ahogy például a nagyszerű Orfeo Zenekar 3 millióját is. Kevésbé kiemelkedő együttesek kaptak ennél jóval jelentősebb támogatást. Hiába végeztünk nagyszerű munkát, nem vették észre, nem is hallgatták meg a koncertjeinket. Az egész elosztási rendszert elhibáztottnak tartom. Nem attól lesz valaki kulturális tényező, hogy bejegyzett cég vagy alapítvány, hanem attól, hogy mit tud adni ennek az országnak. A döntéshozók nem túl jól tájékozódnak itthon sem, az or-

szághatárokon kívülre pedig egyáltalán nem látnak, és nincs reális képük a nemzeti zenei életéről.

┃ Talán ezen a téren is segít majd a művészeti törvény megszületése...

– Azért nem tartom jónak az elkészült tervezetet, mert nem terjed ki a zenei paletta minden résztvevőjére. A kiségyütteseket, a szabadúszókat kihagyja, nem tud számukra megfelelő támogatást biztosítani, ezért véleményem szerint alkalmazhatatlan és értéktelen. Hiszen mindez odáig vezethet, hogy nem lesz Magyarországon kamarazene. Nem is tudom, hogyan gondolják ezt...

┃ Ön szerint mi jelentené a jó megoldást?

– Egy zenei alapra lenne szükség, amely nem a jelenlegi struktúrában működik. Üzletileg érdekeltté kellene tenni a mult cégeket, hogy ezt az alapot támogassák. A kultúra a nemzeti fennmaradás legfontosabb része, s ezt óriási összeggel kellene támogatni, s nem állandóan hozzá nem értő emberektől szponzorációs segítséget koldulni. A magyar zenei élet számos szereplője világszínvonalon zenél, föléljük ertyót kellene tartani. A zenekari törvény akkor jó, ha ki lehet terjeszteni mindenkire. Mostani formájában ugyanis nagyon sok, magas szinten muzsikál, értéket képviselő művész marad ki belőle. A magyar nemzeti zenekultúrát pedig meg kellene tudni becsülni.

┃ De az ötmillió mellé még jelentős összegre lesz szüksége az együttesének, hogy a következő szezonban is koncertezni tudjanak...

– Mindenki azt gondolja, hogy az együttes fenntartója a Telekom, pedig arról van szó, hogy a zenekar 1990 óta a Távközlési Zenei Alapítvány keretében működik, amelynek fenntartását 1992-től vállalja a Magyar Táv-

közlési Rt. Nem lehet állandóan azt várni a cégtől, hogy még több és még több pénzt adjon az együttesre, hiszen így is a Telekom a kultúrára legtöbbet áldozó magáncég. Én, valószínűleg elég naiv módon, azt gondoltam, a minőség önmagáért beszél, a mostani elosztás azonban a szakmai teljesítményt nem veszi alapul. Hiába a rengeteg pozitív kritika, hiába jönnek hozzánk a legnagyobb művészek örömmel játszani, az állam nem létezőnek tekinti ezt az együttest. De tudom, nincs mögötte megfelelő lobbitevékenység... S pénz nélkül sokkal nehezebb nagy sztárokat vendégül látni, valóban ütős produkciókat életre hívni. A közönség pedig el van butítva...

┃ Azt is emlegette a tavalyi, a Zenekar lapnak adott interjújában, hogy reméli, a kommunikációs menedzsmenttel közösen találnak majd olyan pontokat, hogy az egyes produkciók finanszírozásába társrésztvevőket is be tudjanak vonni.

– Sajnos, mivel a Telekom az egyik leg-erősebb vállalat, így ha valaki egy koncertünket támogatja, akkor azt gondolja, hogy a Telekomot segíti pénzzel... Ezért más cégtől pénzt szerezni teljesen reménytelen vállalkozás. Nincsenek tisztázva a helyzetek. Ameddig a vállalat nagyobb összeggel tudta támogatni az együttest, addig senki sem érdekelt, hogy ezt hogyan, milyen formában teszi, pontosan mennyit áldoz a zenekarra. Pedig a cég azzal támogatja a hazai kultúrát, hogy segíti az együttest. A zenekar viszont Magyarország, s erről a kulturális miniszternek is el kellene gondolkodnia...

┃ S hogyan viselik a zenészek, hogy még kimagasló teljesítményük ellenére sem rendeződött az együttes anyagi helyzete?

– A zenekar a létéért, a fennmaradásáért küzdött, s úgy gondolom, a nagy többséget tekintve, a legnemesebb módon kezelte a problémát. Amikor zenéltünk, senkinek sem jutott az eszébe, hogy milyen rosszak a körülményeink. Mindenképpen nagyszerű társaságnak tartom őket.

■ *Tavaly némi aggodalommal fogadta Önt a zenekar. Hamar megnyugodtak a kedélyek?*

– Igen, mert mindenki szembesült azzal, hogy valóban azt hajtom végre, amiről beszéltem. A programomat pontosan, pontról-pontra igyekszem megvalósítani. A pályázatomban megfogalmazott tervektől, céloktól nem térek el. Igyekszem úgy dolgozni, hogy minden, amit a művészi színvonal érdekében teszek, számon kérhető legyen rajtam. S többek között azért is vállaltam el ezt a feladatot, hogy a vállalaton belül a zenekarról való gondolkodást megváltoztassam. Ez azonban még nem történt meg. Nem tudom, hogy végül sikerül-e, de mindent ennek rendelek alá. Ahogy tavaly, a pályázatom kapcsán említettem, mindez azonban több évre szóló terv...

■ *Milyen műsorral várják a következő szezonban a közönségüket?*

– Folytatjuk a Fischer Annie bérletet, emellett lesz ismét Bach és kortárs zene. Szeretném kellő súllyal képviselni a ritkán játszott műveket is. Tavaly Bartók szerepelt a programunkban, idén a romantikusok kerülnek a középpontba. Beethoven összes zongoraversenye is elhangzik Ránki Dezső előadásában, közös rendezésben a BMC-vel. S mindegyik koncertünkön a művészi megközelítés a legfontosabb.

■ *A bírek szerint a vendégeik nagyon jó benyomásokkal távoznak, s azt mondják szerethető együttést, érzékeny zenészeket ismertek meg a Telekom Zenekarnál.*

– Ennek nagyon örülök. Ahogy annak is, hogy rengeteg visszajelzést kaptunk a közönségtől, muzsikusoktól, hogy az együttetésnek nagyon jófajta kisugárzása lett.

■ *S milyennek találta Ön a zenekart, amikor szeptemberben elkezdett velük dolgozni?*

– Megelőzött a hírem, gyakoroltak, úgy fogadtak, hogy mindenki alaposan felkészült. De ennek így is kell maradnia! Zenésznek lenni ugyanis nem pénzkérdés, s aki nem akarja mindezt így csinálni, annak nem kell itt lennie. S tényleg nem az a legfontosabb, hogy valaki virtuóz technikával rendelkezék. Az érzékenység, a hit, az odaadás, a művészeti alázat legalább ennyire lényeges. Úgy érzem, jó úton haladunk.

■ *S mennyiben elégedett a karmesteri működésével?*

– „Botcsinálta” dirigens vagyok, számos ügyetlenségem akadhat, mégis az számít azonban, hogy valaki jó zenész-e vagy sem. S hihetetlen erőt ad az is, hogy koncertező művészként meg tudok szólaltatni egy hangszert. A zenében a jót, az igazat kell keresnünk. Bizonyos szellem elültetése a fontos, az, hogy a muzsikuskok magas szinten foglalkozzanak a zenével, a művekkel. Ebben a munkában egyébként az is rengeteget segített, hogy 21 éve vezetem a saját kisegyüttesemet. S ez bizony összehasonlíthatatlanul nehezebb feladat, mint egy nagyzenekar irányítása.

■ *Ekkora gonddal jár még egy olyan sikeres kvartett vezetése is, mint a Keller vonósnyégyes?*

– Reménykedem abban, hogy még földi életben fogom ezt igazán jól csinálni... De tisztán kell azt is látni, hogy a zene nem demokratikus... Szerintem az együttesvezetés nem feltétlenül arról szól, hogy a kar-

mester jól tudja-e ütni a hármast, szépen takaroz-e mert ugyebár ez nem meríti ki a dirigensi munka fogalmát. A lényeg az, hogy megmutassam, hogyan formáljanak meg egy frázist, hogyan tudjuk ezeket összekapcsolni, és hogyan jön létre az adott zenemű építménye. De az is fontos, hogy a megfelelő helyekre ki tudjam választani a megfelelő embereket. A zenekarépítés tekintetében nagyon fontos a flexibilitás is. Az első hegedűszólam például úgy érzem, remek lett. A hangzás óriási mértékben megnőtt, s a muzsikuskok bátrabban differenciálnak, de e tekintetben vannak még javítanivalóink. Annak, hogy a legjobb zenekarok közé tartozzunk, nagyrészt megvannak a személyi feltételei, már csak az anyagi és szervezeti feltételei hiányoznak...

■ *Hogyan tudja a szólistaságot, a kamaraegyüttest és a zenekarvezetést mind-mind működtetni az életében?*

– Még keresem az egyensúlyt. Naivitás volt a részemről azt hinni, hogy együtt minden jól fog működni. A kvartett talán a legfontosabb része az életemnek, de kevesebb idő jut rá, s egyelőre folyik a kellő súlypontok megtalálása.

■ *A szerződése 1+2 esztendőre szól...*

– Ennyi idő is kevés, hogy a magammal hozott zenei gondolkodást át tudjam ültetni a muzsikuskokba. Nagyon lényeges, hogy ne csak ütésre játszanak, s valóban értsék egymás játékát. Sőt, ne csak értsék, érezzék is. Szeretném elérni, hogy felismerhető, saját hangja legyen ennek a zenekarnak. Igyekszem a zenészeket fanatizálni, hogy ők is a rám jellemző hittel, odaadással muzsikáljanak. Még nem tudom, mi lesz két év múlva. Mindenesetre az a célom, hogy a művek a lehető leghitelesebben szólaljanak meg, és nagyon szeretném, ha együttesünk nemzetközi rangúvá válna.

R. Zs.

„Élményt adni a muzsikuskoknak is, minden próbán”

Újdonságok, vendégkarmesterek az Óbudai Danubia Zenekar jubileumi szezonjában

„Nem a fiatalságunk múlt el, a tudásunk lett több!” – hirdeti az Óbudai Danubia Zenekar megújult honlapjának mottója. A jubileumi, tizenötödik szezonjára készülő együttesnél akadnak egyéb újdonságok is, hiszen a következő évadban számos vendégdirigens dolgozik majd a társulattal, s a programban különleges darabok is szerepelnek. A zenekar eddigi esztendeiről, a kritikai fanyalgások okairól, az időnként szükségszerű váltásokról, valamint saját dirigensi karrierjének alakulásáról az együttes alapítója és művészeti vezetője, Héja Domonkos beszélt.

I Már harmadik esztendeje köti szerződés a chemnitzzi Stadttheaterhez. Beváltotta azokat a reményeit a színbáz, amelyek miatt 2005-ben elvállalta az első karmesteri megbízatást?

– Igen, hiszen valóban nagy zenészházi rutinra tettem szert, s olyan előadások várnak rám a következő szezonban is, mint a Carmen, a Denevér, az Aida vagy a Traviata, emellett pedig bemutatunk egy új Eötvös-operát is. S ami szintén nagyon fontos: sikerült egészséges arányt találnom a chemnitzzi feladatok és az Óbudai Danubia Zenekar között. Az együttesen kívül viszont másra nem nagyon jut itthon időm, hiszen a német színház nagyon sok elfoglaltságot ad, így a hazai zenei vérkeringésből kicsit kiestem az utób-

bi időben... Hamar Zsolt mesélte, és most már magam is megtapasztaltam, hogyha az ember egy külföldi teátrumban dolgozik, akkor kénytelen minden más magyarországi tevékenységét csökkenteni. Ha mégis van időm hazatérni, akkor pedig csak a saját együttesemmel foglalkozom. S bár azt tartanánk a legszerencsésebbnek kollégáimmal, ha az Óbudai Danubia Zenekar szezonjában legalább a koncertek felét vezényelném, most megfordult ez az arány. Először úgy volt, hogy a nyolc hangversenyből mindössze kettőt dirigálok... Ebben egyébként nemcsak az időhiány, hanem az is közrejátszik, hogy nagyon sok vendégkarmester mondott igent a meghívásunkra. Végül aztán mégis három koncerten lépek pódiumra, a nyitó- és a záróestet, valamint az ajándék-koncertet is én vezényelem. S azért is jó, hogy így alakult, mert a közönség is hiányolt. Természetesen a bérleten kívül azért többször is dolgozom a szezonban az együttesel.

I Különös súlya van a közös munkának a következő évadban, hiszen az Ön által alapított együttes már a tizenötödik születésnapját ünnepeheti...

– Érdekes dolog ez. Nem biztos, hogy jó, ha valaki tizenöt éven keresztül vezeti a zenekart, hiszen sokszor azt mondják, öt-hat esztendőnél tovább nem szabad maradni egy társulatnál. A Danubiánál talán azért más a helyzet, mert amikor az együttes alakult, akkor még mindannyian tanulók voltunk, készültünk a pályára. S döbbenetes, hogy már eltelt másfél évtized, az első közös koncerteken még nem gondoltam, hogy ilyen történelmet mondhatunk majd magun-

kénak... S nem is adnám semmiért az együttest, de azt fontosnak tartom, hogy számos más karmester, nagy nevek és jó dirigensek is vezényeljék a zenekart. Nagyon örülök például, hogy a 2008/2009-es szezonban eljön hozzánk Kobayashi Ken-Ichiro, aki hosszú ideig volt meghatározó karmestere a magyar zenei életnek. Nagy művésznek tartom, sok próbáját ültem végig, s roppant hasznos, hogy dolgozik az együttesel. A vendégdirigenseink között lesz a nálam is fiatalabb Marco Comin, az ő nevét rajtam kívül itthon senki sem hallhatta még. Chemnitzből ismerem, s amikor próbavezénylésre érkezett, már akkor is kiváló produkciót nyújtott. Elképesztően tehetséges művész, emellett úgy vélem, nagyon lényeges, hogy megjelenjen nálunk ez a karmesteri generáció is. De dolgozik majd velünk Gál Tamás, aki egyszer beugrással vezényelte az együttest, s a közös munkát mindenki nagyon jól találta.

I Kiváló koncertmesterekkel is jócskán rendelkeznek...

– Bujtor Balázs mellett két meghívott koncertmesterünk is van, Winkler Orsolya és Kuklis Gergely. Megpróbálok ezért úgy dolgozni, olyan darabokat műsorra tűzni, amelyek élményt adnak a muzsikuskoknak is, minden próbán. Németországból hazatérni számomra szintén áldozatokkal jár, ezért igyekszem olyan produkciókat életre hívni, amelyek izgalmas kihívást jelentenek, és örömet okoznak mindannyiunknak.

I Mennyire sikerült az eltelt másfél évtized alatt egyéni arculatot adni a zenekarnak?

– Erről talán a többi karmestert kellene megkérdezni, akik az együttesel dolgozni szoktak... Szívesen jönnek hozzánk dirigálni, s mindig dicsőően nyilatkoznak a társulatról, ez talán jelzésértékű. Emellett azt gondolom, egy zenekarnak akkor van létjogosultsága, ha van közönsége, bár csupán a publikum még nem tartja el az együttest... sajnos. Azért bízom abban, hogy olyan struktúraváltás történik majd a zeneéletben, hogy ezek a számok is valóban számítani fognak. De azt is el kell mondjam, az utóbbi öt-hat év kritikái szerint ennek az együttesnek nem nagyon voltak jó produkciói... Magyarországon ha egy együttes bekerül egy fiókba, akkor abban benne is marad.

■ Több lemezük is megjelent, ezekről azonban pozitív visszhangok születtek.

– Ezek a kivételek közé tartoznak... A bírálatokban egyébként az is benne van, hogy a mi együttesünk is elvisz pénzt és közönséget másoktól, s a kétmillió városban tényleg nem könnyű eltartani tíz zenekart. Nyilvánvalóan sokan nem örültek, s nem örülnek ma sem a Danubia Zenekar létezésének, hiszen megpróbálunk a magyar zenei életből kihátrálni magunknak egy részt, mert úgy vélem, erre szakmailag jogosultak vagyunk. S bár a jövő szezonban lesz először bérletünk a Művészetek Palotájában, de egyébként is sokat játszunk a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben, s van, akit ez is zavar. Pedig én nagyon egészségesnek tartom, hogy a klasszikus koncertek mellett rendhagyó produkciókban is részt vegyünk, s kitekintsünk a komolyzenei közegekből. Játsszunk például balettelőadásban, muzsikáltunk flamenco gitárossal, akitől a ritmusról személy szerint én magam is rengeteget tanultam. Mi egyébként nem nagyon törődünk azzal, hogy melyik együttes honnan szerez magának támogatást, hány koncertet ad, mert úgy véljük, foglalkozzon mindenki a saját dolgával...

■ Egy együttes életében az izgalmas, újszerű produkciók mellett is szükség van a szakmai megújulásra...

– Folyamatosan próbáltunk kiépíteni egy olyan fegyverre épülő rendszert, ami még inkább erősíti a zenekart. A próbákon ugyanis ritkán sikerül teljes létszámmal összegyűlni... S mivel ennél az együttesnél soha nem volt próbajáték, azért ennek a hiányát is időnként már érezzük. Az szintén nehezíti a helyzetet, hogy csupán az Óbudai Danubia Zenekarnál folytatott munkájukból nem tudnak megélni a muzsikusok, nincs státuszuk, fix fizetésük. Ígyeksünk ezért

olyan struktúrát kiépíteni, ami a zenészeknek is jó, és szakmailag is megfelelő. Az elején az együttes baráti kapcsolatokból, közös muzsikálásból született, a körülmények, a problémák azonban változtak, a zenekar is fejlődött, s az ember ma már nem azt tartja jónak, amit 15 évvel ezelőtt. Egykori zenekari zenészként egyébként magam is képes vagyok rá, hogy a zenészek szemszögéből vizsgáljam ezt a helyzetet. S persze, ahogy más együtteseknél, nálunk is nagyon fontos a műhelymunka erősítése, erre jó például a Danubia + sorozatunk az Óbudai Társaskörben, amelyet jövőre is folytatunk. Nem tudom, milyen állapotban vannak a magyar zenekarok, hiszen ritkán jövök haza, de a kritikusoktól függetlenül úgy vélem, az együttesünk ma már sokkal egységesebben szól, mint korábban, kiváló a muzsikusok hozzáállása, s számos mű egyes esetekben sokkal izgalmasabban szólal meg a mi együttesünk előadásában, mint másoknál. Dirigensként emellett azt érzem, hogy az általam jónak ítélt szintet sokkal gyorsabban el lehet érni ennél a zenekarnál, mint máshol. Persze ebben az is segít, hogy 15 éve együtt vagyunk, jól ismerjük egymást, s hasonlóak a zenei elképzeléseink.

■ Három esztendeje dolgozik a német zenekarral. Azt az együttest milyennek találja?

– Tud nagyon jó és nagyon rossz lenni. Ez szinte kizárólag azon múlik, hogy milyen dirigens vezényli. A chemnitzi egyébként „A” kategóriás együttes, s jellemző rá a német tradíció, ott a hagyományokat, a játékmódot a muzsikusok valóban átadják egymásnak. A flexibilitás azonban fájón hiányzik. S náluk arról sem lehet szó, hogy nagy eltérés legyen két hangverseny között, ha egyszer az adott módon játszanak valamit, akkor a második koncerten sem hajlandóak ettől eltérni.

■ Akadt néhány rosszalló megjegyzés az együttesben, amikor elvállalta a németországi felkérést. A muzsikusok mostanra már megbarátkoztak azzal a helyzettel, hogy ingázik Chemnitz és Budapest között?

– Két évvel ezelőtt mindenki azt hitte, hogy elmegyek, hogy befejezem a Danubia Zenekar vezetését. Az eltelt idő talán bizonyította számukra, hogy ez nem így van, s azt is láthatják, más hazai együttesnél nem, vagy csak nagyon ritkán vállalok munkát. (Az Operaházban jövőre, a tervek szerint megkapom a Carment...) De a Danubiánál ezzel a kétlakisággal is minden jól működik, kicsit olyan ez, mint a jó házasság, amelyet a tá-

vollét csak tartósabbá tesz. Mielőtt elfogadtam volna a chemnitzi meghívást, előtte már azt éreztem, hogy állóvízben mozgok. Kezdet felörölni mindez, s azt éreztem, nem lehet ennyi időt egy helyen eltölteni. Ha nem vagyok állandóan az együttesel, akkor talán nem lehet annyira megenni engem sem, és mivel én is állandóan új és új impulzusokkal térek haza, talán a kapcsolatunk még gyümölcsözőbb...

■ A jubileumi szezonban milyen különlegességekkel várják az érdeklődőket?

– Előadjuk Dohnányi I. szimfóniáját, amit nagyon várok, a darabból a Lipcsei Rádiózenekarral készítettünk felvételt. Izgalmasnak ígérkezik Prokofjev V. szimfóniája is. De szintén érdekes kezdeményezésünk, s a közönség is szereti, a tematikus hangversenyek sorozata. A következő szezonban szecessziós estet rendezünk, de lesz operagála, és a Muzsikás együttesel is bemutatunk egy rendhagyó estét, amelynek a címe: Mozart és az erdélyi nemesi falvak zenéje.

■ Azt mondta, amikor elszerződött, hogy úgy véli, külföldről jobban lehet karriert építeni. Ez az elképzelése beigazolódt?

– Azok közé a karmesterek közé tartozom, akiknek ha olyan állásuk van, amelyet szeretnek, s meg tudnak élni belőle, akkor nem keresik kétségbeesetten az érvényesülés más útjait. Ez történt most velem Chemnitzben, bár szeretnék több német színházban is muzsikálni, és idővel Chemnitzből továbblépni hiszen sokat lehet még tanulni. S tegyük hozzá, a karrierépítés nem mindig múlik feltétlenül csak magán az adott művészen, ebben az ügynökségeknek és a szerencsének is fontos szerepük van. Azért az eltelt időszakban dirigáltam Kínában, Tajvanon, Antwerpenben, Olaszországban is. Ha itthon megkérdezik, hol dolgozom, legtöbbször még arról sincs fogalma, merre van Chemnitz. Németországban azonban erre a szóra már felvonják a szemöldöküket, hiszen ez egy nagyon lényeges teátrum, színházi Oscar-díjat is kapott, s az ott folyó munkára odafigyelnek. A nehézipari városból ugyanis kulturális sikereiről ismert település lett...

■ Huszonöt év múlva, a negyven éves Danubia együttesnél miről beszélne szívesen?

– Arról, hogy ki kapott életműdíjat az egykori tagjaink közül, kinek volt a nyugdíjas búcsúztatása, hiszen mindez azt jelentené, élünk, fennmaradtunk, s olyan státuszaink vannak, amelyeken végigjártuk pályájukat a zenészeink... R. Zs.

Ünnepi szezon – a megszokott, fiatalos lelkesedéssel

Póta György bízik abban, hogy megtalálják a helyüket és a támogatóikat

Tizenöt esztendővel ezelőtt, 1993-ban alakult meg a Danubia Ifjúsági Szimfonikus Zenekar. 2005-ben változtatott nevet, és két éven keresztül Danubia Szimfonikus Zenekar néven muzsikált. 2007-ben pedig Óbuda-Békásmegyer Önkormányzata lett az együttes fenntartója, így azóta Óbudai Danubia Zenekarként működnek. Az új névvel új élet is kezdődött az együttes számára, s bár továbbra is komoly küzdelmet kell folytatniuk fennmaradásukért, komoly segítséget jelent, hogy egy kerület felvállalta a zenekart. Az idei, jubileumi esztendő pedig számos újdonságot tartogatott a társulat számára, hiszen sikerült végre saját próbateremmel találkozniuk, megújult a honlapjuk, s a következő szezontól bérléssorozat indítanak a Művészetek Palotájában. Az együttes helyzetéről, terveiről a zenekar ügyvezetője, Póta György beszélt.

I Mennyire elégedettek azzal az összeggel, amelyet zenekari támogatásként kaptak az Oktatási és Kulturális Minisztérium által elosztott keretből?

– Miután láttuk, hogy az önkormányzati fenntartású énekkarok és zenekarok 2008-as évre szánt állami költségvetési kerete a tavalyihoz képest nem emelkedett, ellenben két új zenekar lépett be idén a rendszerbe, lelkileg arra is fel voltunk készülve, hogy most kevesebb pénzt kapunk. Ezek között a körülmények között kifejezetten örültünk annak, hogy az Óbudai Danubia Zenekar minisztériumi támogatása ebben az évben maradt a tavalyi szinten. 53 millió forintból már lehet évadot tervezni, s emellett Óbuda önkormányzata is a duplájára, 10 millió forintba emelte az általa adott büdzsét. A HÉROSZ Zrt. segítsége is jelentős, ez a vállalat a legfontosabb támogatónk, szinte a kezdeti időszaktól szponzorálja a zenekart. Így némileg könnyebb a helyzetünk. S míg régebben esetenként 3-4 hónapos késéssel tudtuk csak a muzsikusaink bérét kifizetni, mostanra két hónapnál nincs hosszabb csúszásunk, s már ezt is komoly eredménynek érezzük. Bízunk azért abban, hogyha megszületik a művészeti törvény, akkor jobb helyzetbe kerül a mi együttesünk, tervezhetőbb lesz az életünk. Hiszen ha tartjuk magunkat a szabályozáshoz, akkor előre kiszámítható lesz a költségvetésből ránk eső rész.

I Ebhez azonban szükség lesz az együttesnél is nébány változtatásra, hiszen a tervezet szerint a pénz elosztásánál fontos kritériumnak számít majd, bány státuszos tagja van a zenekarnak, s mekkora támogatást kap a fenntartójától...

– Reménykedünk benne, hogy ezeken a dolgokon fogunk tudni változtatni, hiszen az lenne a cél, hogy minél több státuszunk legyen, hogy stabil megélhetést, perspektívát tudjunk nyújtani a zenészeinknek. Talán mire megszületik a törvény, addigra jobban megfelelünk majd ezeknek a feltételeknek.

I Az is pozitív előrelépés, hogy annyi ottbontalan év után végre saját próbatermet találtak.

– Égen-földön kerestünk már termet, autóval jártuk a várost, gyártelepeken kutattunk a megfelelő helyiség után, ismerősöknél kérdezősködtünk, de nemcsak mi szervezők, hanem a zenészeink is aktívan részt vettek a kutatásban... Ezért aztán tényleg nagy öröm, hogy sikerült az I. kerületi önkormányzattal megállapodást kötnünk, s a Kosciuszko Tádé utcai iskola egykori tornatermét, ahol még egy aprócska színpad is akad, próbateremként használhatjuk. Így nyugodtan tudunk dolgozni, nem kell más együttesekhez alkalmazkodnunk. Ahogy attól sem kell tartanunk, hogyha a tulajdonos mégis berak egy saját próbát, akkor kilencven ember életét szervezhetjük át...

I S nem nagyon megterhelő anyagilag az együttes számára a terem bérlés?

– Annál semmiképp sem drágább, mintha minden egyes alkalommal más és más helyen fizetnénk a helyiségért, s állandóan a város különböző pontjaira kellene szállítatnunk a hangszereinket. Az eltelt időszakban kaptunk persze terem bérlésre ajánlatokat, akadt köztük havi kétmillió is, a Kosciuszko utcai helyiség ára azonban jóval jutányosabb. Ráadásul a muzsikusoknak is tetszik. Egyelőre három hónapos próbaidőre kaptuk meg, de bízom benne, hogy utána meghosszabbíthatjuk a szerződést. Emellett első befogadónkat, az Óbudai Társaskört sem hanyagoljuk el – pontosabban a Társaskör segít minket, hiszen az ottani termék adnak otthont alkalmanként a kisebb szólamprobáknak.

I Sőt, még egy sorozatot is indítottak a Kiskorona utca 7-ben Danubia + címmel. Hogy váltak be ezek a kamarakoncertek?

– Nagyon jól, a muzsikusok roppant lelkesek, hozzák a különböző ötleteket, s az

együttes szempontjából is értékes műhelymunka folyik ezen, a mindannyiunk által nagyon szeretett helyszínen. Már összeállítottuk a következő szezont, s egyelőre olyan sokan jelentkeznek a zenekarból, hogy nem tud mindenki fellépni, aki szeretne... Az idei évadban a közönség érdeklődése hangversenyről-hangversenyre nőtt, remélem, így lesz ez a jövőre is!

■ A hűséges hallgatóikat most azzal jutalmazták, hogy aki a 2007/2008-as szezonban bérlettulajdonos volt, az a tavalyi bérlet árértékét a Zeneakadémián és a Művészetek Palotájában rendezett sorozatokra is belépőt kapott. Elfogytak a bérletek?

– Jól sikerült a bérletezési akció, szép számban fogytak a bérletek, s akadt sok új érdeklő is. Büszkék vagyunk arra, hogy az eltelt másfél évtized alatt komoly törzsközönségünk született. Igyekszünk mindenkivel személyes kapcsolatot ápolni. A publikumunk kör-emailt, hírlevelet kap, s ha kell, a fontosabb eseményekről telefonon értesítjük őket. Lényeges az is, hogy megújult a honlapunk. A régi www.danubiazenekar.hu, illetve egy új cím – a www.odz.hu – alatt egyaránt elérhető, s a látogatók naprakész, friss információkat kapnak a koncertekről, bérletekről, a zenekar életéről, s még képek és videogalériát is találnak. Mivel a közönség részéről igény volt az iránt, hogy a rendszeres, közreműködői felkérések mellett végre saját koncertjeink legyenek a Művészetek Palotájában, ott is elindítottunk egy bérletsorozatot. S persze gondolnunk kell arra az időre is, amikor bezár az Akadémia... Így kipróbálhatjuk, hogyan tudjuk megtölteni a termet, s mindez mennyire működik. A sorozat mellett továbbra is lesznek egyéb fellépéseink a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben, hiszen ismét szerepelünk a Magyar Szimfonikus Köreknél, fellépünk a Fesztiválzenekar szervezte Dvořák-maratonon. De a jövő szezontól kezdve közé tartozik, hogy az új közreműködő művészek mellett, a jubileumunk kapcsán olyan vendégművészeket hívtunk meg újra, akikkel a 15 év során már sikeresen muzsikáltunk. Így a Palota bérlet programjában Kesselyák Gergely dirigál minket, valamint itt kerül sor a szeptemberi születésnap hangversenyünk keretében a Muzsikás Együttes visszatérésére, akikkel első DVD kiadványunkat készítettük. Továbbá az Akadémia bérletben – Marco Comin, Gál Tamás és Benabdallah Marouan mellett – Kobayashi Ken-Ichiro is dirigálja a zenekart, akivel az első, igazán nagyszabású

hangversenyünk volt a Kongresszusi Központban, amelyen még én magam is bőgöttem.

■ S hogyan lesz az ember a bőgő szólam tagjából az együttes ügyvezetője?

– A főiskolán Járdányi Gergelynél tanultam, s már az első fellépésen, a Danubia bálon is muzsikáltam az akkor verbuválódott csapattal. Sokat játszottam később ezzel az együttesrel, s emellett szinte mindegyik fővárosi zenekarban dolgoztam kiegészítőként. Valahogy azonban mégsem lelkesedtem annyira a muzsikás életformáért... Egy évet tanítottam, majd elmentem Németországba szalonzenélni. Fél év után jöttem vissza, de akkor már nem akartam zenekari zenészként dolgozni. Voltam bolti eladó, műszaki rajzoló, egy kicsit még újságíró is, s közben kijártam a Pécsi Tudományegyetemen az európai uniós szakértői szakot. Szerettem volna azért zeneközelben maradni, ezért a szervezői oldalon kerestem munkát. S bár sok helyen, szinte az összes együttesnél jártam, jó darabig nem akadt semmi ilyen munkalehetőségem.

■ Eszébe sem jutott, hogy egykori együttesénél, a Danubiánál érdeklődjön?

– A zenekari tagokkal azért évente néhányszor leültünk beszélgetni egy ital mellett, s mikor műszaki rajzolóként is munkanélküli lettem, kiderült, az együttesnél titkárt keresnek Ács Péter mellé. Így 2006 januárjában elvállaltam ezt a feladatot, s Péter mellett beletanultam a munkába. Amikor tavaly az óbudai önkormányzattal megszületett a közös kht., akkor én lettem az ügyvezetője, s 2009-ig szól a szerződés.

■ S a muzsika mennyire van jelen ma az életében?

– Van most is egy zenekarom, a Pelvax Zenei Társulás, amelyben rendszeresen zenélek. A „komolyabb” könnyű műfajt képviseljük, a sokszínűség jellemző ránk, és a repertoárunkon a világ legkülönbözőbb zenéinek jut szerep.

■ S ezek szerint szereti a kihívásokat, hiszen az együttes az utóbbi években komoly harcot folytat a fennmaradásért...

– A többi zenekar helyzete sem sokkal könnyebb, s ennél a társaságnál azokkal dolgozom, akikkel annak idején együtt muzsikáltam. Az is nagyon jó, hogy ezt a zenekart együtt hívtuk életre, s a zenészek lelkesedését a mai napig sikerült megőriznünk. S

bár a jelenlegi helyzet sem könnyű, azért most már elmondhatjuk, van egy komoly támogatónk, az óbudai önkormányzat, amely erején felül vállalja a kultúra támogatását...

■ S hogyan alakul az együttműködésük Óbudával?

– Az ott élők egyre gyakrabban hallgatják meg koncertjeiket. Fontosnak tartjuk, hogy növeljük a fiatalok számát a hangversenyeken, ezért például az Óbudai Társaskörben rendezett Danubia + sorozatukra a III. kerületi diákoknak ingyenes a belépés, a legkisebekkel pedig szeptembertől induló, óvodai programunkkal szeretnék megkedveltetni a komolyzenét és a hangszeres zenélést. Rendszeresen fellépünk az Óbudai Nyár keretében a Fő téren, s kerületünk hagyományteremtő kezdeményezésén, az „Óbuda Napja” – századfordulós majális rendezvényein is muzsikálnak zenészeink. De nemcsak a kerületben akadnak izgalmas fellépéseink. A szezontól kezdve programjában néhány jótékonyági koncert is szerepel, fellépünk a várbeli Borfesztiválon, folytatódik a Művészetek Palotájában az Emberi Himnusz-előadásorozata, amelynek kísérezzenekara vagyunk, valamint egy zágrábi nemzetközi zenei fesztiválon is muzsikálunk.

■ Az utóbbi években rendszeresen jelentkeztek lemezfelvétellel. Dolgoznak most is új albumon?

– Igen, a zenekarnak a Warner kiadásában megjelenő, harmadik albumát készítjük. A CD-n Brahms 21 magyar tánc szerepel, s ez az album világszerte megtalálható lesz majd a zeneműboltok polcain.

■ S hogyan tovább, mit tudnak tenni azért, hogy legyen majd buszadik jubileum is?

– Bár a zenekar finansziális támogatottsága összehasonlíthatatlanul erősebb már a néhány évvel ezelőtt tapasztalt, bizonytalan állapotokhoz képest, azért a tökéletes anyagi biztonságtól még messze vagyunk. Erre is megoldást kell találnunk, a jövő szezontól kezdve nagyobb erőfeszítéseket kell tennünk azért, hogy támogatókra leljünk. Tavaly például, amikor a Salva Vita Alapítvány jótékonyági rendezvénye keretében José Curával koncerteztünk, már megjelent néhány szponzor... Mindenesetre keressük a helyünket, törekszünk a státuszokat kialakítani, hiszen nem lehet csak az államtól segítséget várni...

R. Zs.

„Az óbudaiak magukénak érzik az együtttest”

Bús Balázs polgármester reméli, a zenekarnak is találhatnak megfelelő helyet

Tavaly óbudaivá vált a Danubia Zenekar, közös kht-jük született az önkormányzattal. A kerület polgármestere, Bús Balázs úgy érzi, Óbuda kulturális arculatába tökéletesen beilleszthető a zenekar munkássága, és szeretné, ha az együtttest külföldi testvérvárosaik is megismernék.

Í Mennyi ideje ismeri az együtttestet? Gyakran megballgatja a koncertjeiket?

– Alpolgármesterként kerültem először kapcsolatba az együttessel, Merényi Judit, az Óbudai Társaskör vezetője hívta fel a figyelmemet a Danubia Zenekarra. Nem tagadom, nagy hatással volt rám a muzsikájuk. Rögtön éreztem, hogy Óbuda kulturális arculatába tökéletesen beilleszthető a Danubia munkássága. Ezért tavaly már bérletet váltottam koncertjeikre, s idén is ezt tervezem.

Í Úgy tudom, komoly szerepet játszott abban, hogy a Danubia Zenekar óbudai lett, és megszületett a közös kht. Miért érezte fontosnak, hogy életre hívják ezt az együttműködést?

– Együttműködésünk előtt már erős gyökerekkel kötődött az együttes a kerülethez. Több tagja – köztük a zenekar vezetője, Héja Domonkos – is itt él, a próbákat szintén nálunk tartották. Ennél fontosabb azonban, hogy a Társaskör, az Óbudai Nyár rendezvénysorozata, tehát az a pezsgő, komolyzenei élet, amely az évtizedek során városrészünk meghatározó színpontjává vált, velük kiegészülve válhatott teljessé.

Í A közös kht. felállításában egyetértett a képviselői testület?

– A képviselő-testület 2007. január 24-i ülésén döntött az Óbudai Danubia Szimfonikus Zenekar Kht. alapításáról, 3 millió Ft-os törzstőkével. A döntést a képviselő-testület egyhangúan támogatta.

Í Az utóbbi éveket figyelve Ön milyennek találja a zenekar szerepét a magyar zenei életben?

– A zenekart 1993-ban alapította Héja Domonkos fiatal muzsikós barátaival együtt. Az azóta eltelt évek alatt, a még mindig alapvetően fiatalokból álló zenekar a magyar zenei élet jelentős tényezőjévé vált. Rendszeresen fellépnek a Budapesti Tavasz Fesztiválon, a Budapesti Őszi Fesztiválon, a Minifesztiválon, a Zempléni Művészeti Napokon, a Budapesti Búcsún, Budapest koncertjein és az együttes a Művészetek Palotájának rendszeresen meghívott vendégzenekara. Évente több alkalommal vendégszerepelnek többek között Zürichben, Ludwigsburgban, Hannoverben, Frankfurtban, Lyonban, a Vatikánban, Milanóban, Lipcsében, Münchenben, Toblachban a Mahler Fesztiválon és Berlinben. Szinte állandó résztvevői a kulturális kormányzat szervezte, külföldi magyar évadoknak.

Í A megállapodás a kerület és az együttes között a tavalyi esztendő elején született meg. Mennyire elégedett az első közös évvel?

– Úgy vélem, az első közös esztendőnk mind az önkormányzat, mind a zenekar számára jól zárult. A zenekar teljesítette a hozzá fűzött reményeinket – az Óbudai Nyár rendezvény sorozatának nyitókoncertjét az együttes adta nagy sikerrel. Rendszeresen fellépnek az Óbudai Társaskörben, a kerület iskolásai számára ingyenes belépést biztosítottak zeneakadémiai hangversenyükre. Nagyszerű újévi koncertet adtak a Kiscelli kastélyban, az önkormányzat évnitó gálaestjén.

Í Milyen visszhangja van a kerületben ennek a kezdeményezésnek? Hogyan fogadták az itt élők, hogy lett egy zenekaruk?

– Azt tapasztaljuk, hogy az óbudaiak büszkék arra, hogy „saját” zenekaruk van, magukénak érzik az együtttest.

Í A kerület vezetése mit tud tenni azért, hogy az együttes kedvezőbb helyzetbe kerüljön a kulturális életben is egyre élesebbé váló versenyben?

– Az önkormányzat a lehetőségeihez mérten, saját költségvetéséből támogatja az Óbudai Danubia Zenekart. A kerületben a kulturális élet egyik fontos szereplőjének tartjuk az

együtttest, szereplési, fellépési lehetőséget biztosítunk számukra. Kerületünk szerteágazó külföldi testvérvárosi kapcsolatokkal rendelkezik, szeretnénk a zenekart ezekben a városokban is megismertetni.

Í Mit gondol a készülő művészeti törvényről?

– Nem kívánom véleményezni a készülő törvényt. Tudomásunk szerint még folynak a törvény előkészítéshez szükséges minisztériumi egyeztetések. Amennyiben olyan stádiumba jut a szöveg, hogy a törvényhozás elé kerül, akkor bizonyára ki tudjuk alakítani a véleményünket.

Í Tudnak abban segíteni, hogy az Óbudai Danubia Zenekar végre állandó otthonra találjon?

– Ez nehéz kérdés. Mindenképpen szeretnénk segíteni, és örülnénk annak, hogyha az együttes Óbudán találna állandó otthonra. Jelenleg nem rendelkezünk olyan helyiséggel, épülettel, amely alkalmas lenne a zenekari próbákra, a hangszerek tárolására. Kerületünk kulturális intézményei jelenleg átszervezés alatt vannak. Reméljük, hogy ezzel a folyamattal párhuzamosan elhelyezésük, működésük körülménye is javítani tudunk, és a zenekarnak is találnunk megfelelő helyet.

Í Mit tart az együttes legfontosabb feladatának?

– Őrizze meg az eddig is rá jellemző fiatalos lendületet, magas színvonalon járuljon hozzá a magyar zenei kultúra itthoni és nemzetközi megismertetéséhez.

Í A kerület polgármestereként milyen elvárásokat támaszt a zenekarral szemben a következő években?

– Héja Domonkos zenekarvezető pontosan ismeri az együttes előtt álló pálya ívét, a feladatokat, kihívásokat és lehetőségeket. Vezetői adottságaiban és művészi képességeiben maximálisan megbízom, ezért a maguk által magasan meghúzott színvonal következetes tartását várom el. Munkájuk, zenéjük által így gyarapodhat kerületünk, Óbuda-Békásmegyér hírneve is.

R. Zs.

Mennyit ér 155 esztendő?

A Filharmóniai Társaság Zenekara feleannyi támogatást kapott, mint tavaly

A legrégebbi magyarországi zenekar anyagi kálváriája már tizennégy esztendeje, 1994 óta tart. Addig ugyanis a minisztériumi mecenatúra keretből zökkenőmentesen kapták az együttes működéséhez szükséges támogatást. De miután megváltozott a helyzet, évről-évre komoly küzdelmet kell vívniuk a fennmaradásukért. Három esztendővel ezelőtt, amikor a miniszteri keretből kapott támogatásukat jelentősen csökkentették, s a megszűnés szélére került az együttes, még a Kulturális Minisztérium előtt is tüntettek. Most ismét nagyon nehéz helyzetük, hiszen május végén a tárcától arról kaptak értesítést, hogy a megszokott ötvenmillió forint helyett, amely elég szűkösen, de azért elegendő a szezon lebonyolítására, csupán 25 milliót kapnak. A kialakult helyzetről Mali István, az együttes vezetője beszélt.

I Már a 2006–2007-es szezonban is gyakran ingyen muzsikált a zenekar, s úgy tűnt, lehet, hogy ismét kénytelenek lesznek szüneteltetni a működésüket, akár csak a II. világháború alatt... S akkor is arról beszélgettünk, szükség lenne végre hosszú távú megoldásra, mert nem lehet minden esztendőben aggódva várni a döntést, s a minisztériumi aktuális döntésétől függővé tenni, hogy működhet-e az együttes vagy sem...

– Sajnos, ebben az ügyben azóta sem történt semmilyen előrelépés. A zenekar helyzetét az is nehezíti, hogy mi vagyunk az egyetlen olyan együttes, amely egyesületi formában dolgozik, s így az önkormányzatokkal sem köthetünk szerződést, s nem tudunk belekerülni az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium alá rendelt keret elosztási rendszerébe.

I November 20-án ünnepelheti a 155. születésnapját az együttes. Lesz jubileumi hangverseny, lesz akkor még zenekar?

– Különleges, ünnepi koncertet nem tartunk, mert nincs miből... Így tervezni sem nagyon lehet. De bármi történik is, működni fog össze is a zenekar, hiszen meghírdettük már a 2008–2009-es szezont, s elfogyott a bérleteink nagy része. Akárhogy is alakul a költségvetésünk, játszunk, de lehet, hogy a muzsikusaink majd ismét ingyen lépnek pódiumra... Szeretnénk azonban ezt a helyzetet másképp megoldani. A minisztérium az utóbbi években már belátta, ezt az együttest nem lehet besorolni egyik kategóriába sem. A 2006-os, különösen nehéz esztendőt követően tavaly már megkaptuk a tárcától a minimálisan szükséges, ötvenmillió forintot. S miután most senki nem értesített bennünket arról, hogy komoly problémák lennének, s azt láttuk, az Önkormányzati-keret alá tartozó zenekarok ugyanolyan nagyságú támogatást kapnak, mint tavaly, fel sem merült bennünk, hogy a Filharmóniai Társaság összegét a felére csökkentik.

I S mikor derült ki mindez?

– Május végén, de mi már az operaházi bérletárusítással együtt, május 11-én elkezdtük árulni a jövő szezonra szóló bérleteinket. Az eddig kapott támogatásból, jegybevételeinkből, ha szűkösen is, de ki tudtuk fizetni a muzsikusok nagyon szerény tiszteletdíját. A vendégművészekkel is alkudoztunk, jelképes összegekért vállalta mindenki, hogy fellép nálunk. Így valahogy ki tudtunk jönni ebből az összegből, s meg tudtuk tartani a megszokott hangversenysorozatainkat. Az elmúlt szezonban Puccini-emlékestet is rendeztünk, melyet Nicola Luisotti vezényelt, aki a New York-i Metropolitanban, a bécsi Staatsoperben, a Berlini Filharmonikusoknál is rendszeres vendég, és nemrég lett a San Francisco-i Opera főzeneigazgatója. Visszatérő vendégünk volt Kocsis Zoltán is. Az elmúlt szezon hangversenyei telt házasak és nagyon sikeresek voltak, s a következő évadra szintén szép programot állítottunk össze. Fellép nálunk például Rost Andrea, s ismét lesz koncertünk Rolla János vezetésével, aki akkora tetőzést aratott az elmúlt évadban, s a muzsi-

kusok annyira szerettek vele dolgozni, hogy ragaszkodtak a meghívásához. A népszerű művek mellett figyelünk arra is, hogy különlegességek is szerepeljenek a programban, ezért Rameau- kompozíciót vezényel nálunk Vashegyi György. Olyan, szinte ismeretlen Dvořák-művek is elhangzanak Kovács János vezényletével, amelyeket annak idején maga a zeneszerző dirigált a Budapesti Filharmóniai Társaság élén. Szólistaként főleg fiatal tehetségek szerepelnek nálunk (Lendvai József, Várdai István), de lesz azért nagyon izgalmas Bartók -estünk is, olyan világhírű művészekkel, mint Komlósi Ildikó, Polgár László és Ránki Dezső. Pier Giorgio Morandi egy Mendelssohn-esten lesz a vendégünk. Nagyon nehéz azonban így dolgozni, hiszen a szezon programjának összeállításakor úgy számoltunk, ismét ötvenmillióval gazdálkodhatunk.

I S hogyan szembesültek azzal, hogy jóval kevesebb pénzt kapnak?

– Tavaly, amikor megkaptuk a miniszteri keretből a megszokott nagyságú támogatást, írtunk egy köszönőlevelet Hiller Istvánnak, amelyben azt kértük, üljön le tárgyalni velünk, hogy hosszú távú megoldást találjunk az együttes helyzetére. De nem tudtunk vele találkozni, s bár többször jártunk tárgyalni a tárcánál, nem történt az ügyben előrelépés. Majd levél érkezett május 25-én, amely arról tájékoztatót, hogy idén a megszokott, és várt összeg felét kapjuk a miniszteri keretből... S ehhez még az az információ is érkezett – igaz, szóban –, hogy a hiányzó összeget az Operaház pótolja, de erről még nem tud a Főigazgató úr. S bár azonnal levelet írtunk a tárcának, amelyben az iránt érdeklődtünk, hogyan lehetne kiegészíteni ezt a támogatást, mi lesz így a hiányzó 25 millióval, június közepéig azonban még nem érkezett válasz. Nem értem azt sem, hogy miért csak a mi zenekarunkkal történik ez, hiszen egyetlen más együttes büdzsáját sem csökkentették. Egyébként is nagyon megalázó, hogy úgy tűnik, mi nem csinálunk mást, csak járunk be a minisztériumba, és állandóan tartjuk a markunkat. Pedig ugyanolyan jogon kérünk és várunk támogatást, mint bármelyik szimfonikus zenekarunk. Szeretném még hozzáfűzni, hogy nincs olyan magyar zenekar,

amelyik ilyen minimális támogatásból három színvonalas béreltsorozatot képes rendezni.

■ *Már korábban is az volt a tárcának az elképzelése, hogy az együttesnek be kellene tagozódnia a dalszínház szervezetébe...*

– Bár az Operaház főzeneigazgatójával, Fischer Ádámmal nem sok idő jutott eddig a beszélgetésre, már ő is felvetette, talán szerencsésebb lenne a koncerteket az Operaház keretein belül megrendezni. Az egyesületre azonban szükség van, többek között azért, mert a dalszínház munkarendjébe nem fér bele a koncertrendezés. Ha a hangversenyekre való felkészülést és a koncerteket szolgálatban kellene teljesíteni, az nagyobb bérköltséget jelentene, mint a kért támogatás. A főzeneigazgató elmondta, korábbi teátrumában, Mannheimben minden a rendszeren belül működött, de a koncertekért ott is állami támogatást kaptak. Arról nem is beszélve, hogy ha a Filharmóniai Társaság tényleg betagozódna a dalszínház szervezetébe, akkor a szezont is úgy kellene megtervezni, hogy a hangversenyek is a rendes munkarend részei legyenek. Ismerve az Operaház 125 éves működését, ez megoldhatatlan. Így Fischer Ádám is egy rövid beszélgetés után belátta, nálunk más struktúrát kell találni. Ráadásul az operaházi munka egyre több, a zenekari létszám pedig egyre kisebb... A koncerteket csak külön pénzért, operai munkarenden kívül lehet megvalósítani. De eközben mindenki tudja, hogy mekkora anyagi és művészi hasznot jelent a dalszínháznak a Filharmóniai Társaság, hiszen így az Operaház programjában nívós hangversenyek is szerepelnek, ráadásul az operai munkára is jó hatással van, hogy a muzsikuskon koncerteken is játszhatnak. Viszont a dalszínház vezetése joggal mondhatja azt, addig, amíg erre nem kap utasítást fenntartójától, az államtól, nem támogathatja az együttest a büdzséjéből...

■ *A Filharmóniai Társaság művészei még a kamarazenélésre is odafigyelnek, hiszen a Régi Zeneakadémián az elmúlt évadban indítottak egy izgalmas sorozatot...*

– Így igaz, muzsikusaink régi igénye volt, hogy játszassanak kamarazenét is. Rengeteg ötletük van, s jelképes összegért lelkesen és boldogan zenélnék. Már össze is állt a következő szezonsorozat, s annyian akartak játszani, hogy nem is jutott mindenkinek fellépési lehetőség. A kétszáz férőhe-

lyes terem is megtelik ezeken a szombat délelőtti koncerteken.

■ *Már a második szezont kezdik művészeti vezető nélkül. Lesz elnök-karnagyuk a jövőben?*

– Egyelőre a jelenlegi formában működünk. Addig felelősséggel nem ajánlhatjuk fel az elnök-karnagy posztot, amíg a zenekarnak nincs hosszú távú, biztos anyagi háttere.

■ *Gondolom az együttes helyzetét az sem oldaná meg, ha megszületne a művészeti törvény...*

– Részt vettem néhány tárgyaláson, de sajnos a mi szervezeti működésünk annyira speciális, hogy nehéz ezek közé a keretek közé beilleszteni.

■ *Eközben pedig nemcsak itthon aratnak sikereket, hanem Spanyolországban kívül olyan rangos fesztivál állandóan vendéget, mint a Kissinger Sommer.*

– Május végén öt koncertet adtunk Spanyolországban, Kesselyák Gergellyel és Lendvai Józseffel. Bad Kissingenben pedig tizedik alkalommal szerepelünk, olyan művészek és zenekarok társaságában, mint Cecilia Bartoli, Sabine Meyer, Alfred Brendel, a Cseh Filharmonikusok, a BBC zenekar. Idén Ana Maria Martinez – aki rendszeresen énekel Plácido Domingóval –, valamint egy bayreuthi Wagner-tenor, Klaus Florian Vogt lesz a közreműködőnk. Ezt követően a Wörthersee Classics Fesztiválon muzsikálunk, ahol Mahler és Brahms műveket játszunk. Mahler operaházi igazgatóként és zeneszerzőként is kapcsolatban állt a Filharmóniai Társaság Zenekarával. Brahms szintén vezényelte a zenekart, és B-dúr zong-

raversenyének bemutatóján ő volt a szólistánk... A Veszprémi Ünnepi Játékokon is szerepelünk, Miklósa Erika és Ramón Vargas gálaestjét kísérjük. Ezt követően a margitszigeti Szabadtéri Színpadon egy különleges Rómeó és Júlia-előadáson muzsikálunk. Az esten Gounod operájának keresztmetszete mellett Shakespeare drámájából is elhangzanak részletek, s a két főszereplő: Hajnóczy Júlia és Brickner Szabolcs.

■ *Mi lesz akkor, ha nem kapnak pénzt?*

– A 25 millió forint csak arra elegendő, hogy a már lejátszott koncertjeink honoráriumát kifizessük. Mi mindennel próbálkozunk, igyekszünk az összes lehetőséget megragadni, de hiába pályázunk, az elnyert, néhány százezer forintos támogatással nem sokra megyünk. De az államnak is el kellene gondolkodnia azon, miért nem mozdul Magyarországon a mecenatúra rendszere. Törvényi szabályozásra lenne szükség, hogy ezek a támogatási összegek az adóalapból, vagy az adóból Magyarországon is leírhatók legyenek. Úgy vélem, azt az értéket, történelmet, amit az együttes képvisel, meg kellene becsülni, főleg a kultúrával foglalkozó parlamenti és állami testületeknek. A dalszínház pincéjében nemrég találtak egy ládát, tele a Filharmóniai Társaság papírjaival, zenekarunk múltjának emlékező emlékeivel. Akad közte elszámolás Mascagni és Respighi honoráriumáról és kiadásairól, Richard Strauss vendégszereplésének elszámolása és sok más, meghatározó emlék. Ilyenkor erősödik meg bennem az elhatározás: a Budapesti Filharmóniai Társaságot nem hagyhatjuk elveszni!

R. Zs.

Koncertekről

A **MÁV Szimfonikus Zenekar** április 30-i (Lukács Miklós-bérlet) estje ritka tanulsággal szolgált: azzal, hogy valamely zenekar „milyensége” mennyire mérhetetlen. (Ezt egyébként gyakran megtapasztalja, aki élőben találkozik felvételek alapján nagyrabecsült előadókkal, s keserűen csalódik – jogos – várakozásaiban. Éppen ezért emlékeztetek a kellemes csalódások!)

Aki hallhatta előadásukban (González Mónika, Kálmándi Mihály és a Nemzeti Énekkar közreműködésével) Brahms: Német Requiemjét, aligha azonosítaná be megannyi koncertfelvételüket. Minőségileg mást produkáltak ezúttal, s ez részben talán azzal (is) magyarázható, hogy a szó legnemesebb értelmében adták tudásuk legjavát: Lukács Ervin irányította az előadást. Alig hihető, hogy a dirigens, aki a MÁV Szimfonikus Zenekarnak évtizedek óta rendszeres vendégkarmestere, hamarosan 80. születésnapját ünnepli – ez az esemény is fokozta az est ünnepélyességét. A színvonal a mérhetetlen ajándékok sorába tartozott. (Megkockáztatható: nem összegződött, hanem hatványozódott a zenekar munkájának eredményessége.)

Néztem a pódiumra lépő karmestert: nyoma nincs rajta az idő múlásának. A vezénylő Lukács Ervin: centrális figura, nemcsak helyileg, hanem érdemben. Evidenciaként él benne a mű – és hogy ténylegesen felcsendüljön, ahhoz kellene az előadók, akik ezúttal méltó partnerei voltak a partitúra egészének hangzó valóságga tételében. Nem vártak mindegyre új intésekre, ők is tudták a kompozíciót, és az egyszerre bennük is élni kezdett. A karmester egy-egy indításában benne volt az egész tétel. Ez a műismeret: eleve tudni azokat a „buktatókat”, amelyek külső segítség nélkül elkerülhetetlenek. Ilyenkor megrebbent a beszédes balkéz, és hirtelen felfényllett (vagy épp elborult, szándékának megfelelően) a hangzás. Nem előre kitervelt pályákra terelte a szólamokat, nem kért (főként, nem követelt!), hanem az optimális lehetőségeket mutatta fel. Nyugodtan, biztonságot adóan. Varázsló-tudományához az is hozzátartozik: „eléri”, hogy a zenekar önként legyen odaadó.

Az ismertetőben kézhez kaptuk a Német Requiem szövegét, Károli Gáspár fordításában. Aki nem olvasta (s a német szöveget sem érti), az is érteően tájékozódott a tételek érzelmi-gondolati világában.

Egyszerűen az történt, hogy értelme lett minden gesztusnak: a színek váltakozásának, a

rendkívül széles dinamikai tartományt bejáró folyamatok sűrűségge nehezültek vagy áttetszővé szublimálódtak. Az ilyen hangszeres környezet érthetően inspirálta az énekeseket is. Lukács Ervin pedig meghajolt, s tette, amit ilyenkor a karmesterek tesznek. Mint ha semmi különleges nem történt volna (az ünneplést részben a születésnap gesztus számájára írva). A pirosbetűs hétköznapra sokáig fogunk emlékezni.

Vegyes érzéseket keltett a **Szegedi Szimfonikus Zenekarnak** a Magyar Szimfonikus Körkép keretében rendezett május 6-i koncertje. A műsorválasztás ígéretes: az operajátszás egyik hazai erődtményéből szívesen hallunk Puccini-muzsikát (a jubileum évében kiváltképp aktuális), s az is öröndetes, hogy a Vántus István Kortárszenei Napoknak köszönhetően (viszonylag) kortárszene-közelben élő muzsikások kétségkívül értékes magyar művet tűznek műsorra, a Trasfigurazionit, Szöllősy Andrásról. A Capriccio sinfonico hangulatkeltő darab, ideális nyitászám – mármint a közönség szempontjából (utána tud figyelni, kedve is van hozzá), s a Messa di Gloria is biztos sikerre számíthat. Ez utóbbiban a Vaszy Viktor Kórust hallottuk, szólistaként pedig Cselóczki Tamást, Szegedi Csabát és Cser Krisztiánt. Az est dirigense Gyüdi Sándor volt.

Mindazoknak, akik jelen voltak a koncerten, feltűnhetett, hogy a karmester azonos „technikával” irányítja együtteseit a különböző stílusú kompozíciókban. Különös gondot fordít a precizításra: ütései „tiszták”, egyértelműek – ugyanakkor, mintha igyekezne kívül maradni a művek-kiváltotta hangulatok, érzelmek világán. Vagyis: egyrészt biztonságot adóan tartja össze az előadókat, másrészt viszont munkává degradálja a játékot. Általánosságban elmondható, hogy a zenekarban jó erők ülnek (ha nem is egyenletesen valamennyi szólamban), akik tudták szólamukat – mégis elmaradt az a többlet, amelyet jogosan várnánk élő előadástól: a gyönyörködtetés szándéka és meggyőző ereje. A Puccini-muzsika „takarékon” hatott; senki sem panaszkodhat, hogy túljátszották... Ez a fajta (a hangszeresek részéről aligha megtervezett) távolságtartó hozzáállás azért elszomorító, mert olyan élménytől lettek megfosztva az előadók is, amely jogosan kijárna nekik, amiért megdolgoztak (pontosabban: megdolgoztak azért!). A Puccini-

operákból ismert dallamok-dallamtöredékek azért sohasem tévesztették el hatásukat! A Misében módosult a helyzet, ám biztosra veszem: semmiféle problémát nem jelentett volna a nagylétszámú kórusnak, ha nagyobb intenzitást kér tőlük a dirigens. A szólista-választás egyértelműen elhibázottnak tűnt; Cselóczy Tamás énekét hallgatva, az volt az érzésem, hogy a kölcsönzött-leutánozott manírok már-már a parodizálás határát súrolják. Akinek a teljesítményére érdemes sokáig emlékezni: Cser Krisztián. Mindig annyi (jelentőségben, dinamikában) és olyan (színenben, s a melodikus felépítését illetően), amitől az összhangzás szebb és értékesebb lesz.

Kamatozott viszont a dirigens hozzáállás a Szöllősy-mű előadásakor. Itt valóban szükség volt arra, hogy kézben tartsa a hangzás egészét (más kérdés, hogy ha többet foglalkozna az általa ideálisnak képzelt hangzások elérése érdekében azzal/azokkal a szólammal/szólamokkal, amelyek módosíthatnák az összhangzást, még árnyaltabb előadás jöhetett volna létre). Komoly-szép produkció született – legalábbis, ott és akkor ezt a benyomást keltette az interpretáció. Olyannyira, hogy a Trasfigurazioni műsoron (repertoáron) tartását ezúttal nem csupán abból a – korántsem elhanyagolható – szempontból tartanám hasznosnak, hogy kamatozzon a zenekar befektetett munkája, hanem hogy általuk mind többek megismerjék a magyar zenetörténetírásban feltétlenül előkelő helyet elfoglaló művet.

Példaértékű a Körkép-sorozatban a **Nemzeti Filharmonikusok** május 22-i koncertje: olyan műsorról jelentkeztek, amely a legkülönbözőbb várakozásoknak felelt meg. 20–21. századi magyar műként ősbemutatót kínáltak (Dukay Barnabás: Szimfóniák az éjféli Naphoz), Beethoven: B-dúr zongoraversenyének szólistájaként a Tiszadobi Zongorafesztiválon már többször a hazánkban járt Ian Fountaint hívták meg – a második részben pedig Csajkovszkij Manfréd-szimfóniájának grandiózus előadásával koronázták meg az estet.

Ezúttal a „változatok zenehallgatásra” programot is teljesíthette a közönség, akár tudatosodott a hallgatókban, akár csak ösztönösen éltek át. Az ősbemutató: mindenkinek újdonság. A szerző kísérszövege egyfajta spirituális ráhangolódásra inspirált, azáltal, hogy mindennemű konkrét adatot mellőzött.

Nem ismertetett szakmai részleteket, s nem magyarázott olyan jelenségeket, amelyek része viszont így kétségkívül elsikkadhattott. Nyilvánvalóan nem arra törekedett, hogy az alkotói folyamatot megismerjük, s azt sem tekintette fontosnak, hogy a mű lényegi strukturális összetevőiről konkrét ismereteink legyenek. Mindennek eredményeképp a figyelem a megszülető hangzásra, a meditációra inspiráló akkordikus zenei szövetre irányult. Feltűnhetett a vonós-fafűvós színek rendszeres apró-érzékeny változása; a vékonyabb és vastagabb hangzó fonalak mindig harmonikus egészet alkottak. Hogy ezt azzal érte el a szerző, hogy egyidejűleg mely hangok felhang-struktúrájának mikor melyik tartományát erősítette, kétségkívül tekinthető szakmai belülgynék. (Hogy a hangzás 25 szólamú, hasonlóképp indifferens a hallgató számára.) Kocsis Zoltán irányításának, az előadók koncentrációjának köszönhetően a zenekari mű négy különböző apparátusra szánt verziója közül a most felhangzott „a szolgálat” kétségtelenül elhittető erejű volt; ki-ki korábbi zenei tapasztalatai birtokában fogadhatta. Lehetett időn kívül helyezkedni, belefeledkezve az egyenletesen pulzáló akkordok hangzásvilágába – s lehetett éber, kívül maradván a kompozíción, figyelni: fogódzókat keresni. Ez utóbbi is haszonnal járhatott, amennyiben bármilyen (a darab szempontjából akár lényegtelen) jelenség által részévé vált az illető zenei élménytárának.

Beethoven kevésbé gyakran előadott II. zongoraversenye visszavezetett a hagyományos koncertlátogatói attitűdhöz, ami a korábbi szellemi koncentráció után valamiféle felüdülést jelentett. Kocsis Zoltán szólista-választása mindig tanulságos a hallgatóságának (s vélhetőleg a zenekarnak is): Ian Fountain remek pianista, ugyanakkor érződik játékán, hogy vezényel is.

Ezúttal megtapasztalhattuk a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem akusztikai lehetőségeit: leeresztették a hangvetőt a Dukay-mű elhangzásakor (ezáltal még intenzívebben szólt a monumentális teremben a közönséggel szemben elhelyezkedő vonósok hangja), a versenymű során a „helyére került” a hangvető, míg a Csajkovszkij-mű idején differenciáltan megnyílt néhány fal felület, bővítve az akusztikus teret.

Programjában, életérzésében valamiféle távoli-áttételes rímélést is vélhetünk a koncert nyitó- és zárószáma között, amennyiben Dukay a végtelennek a számára megragadható léptékét kívánta felmutatni, Csajkovszkij Manfrédjában pedig az egyén belső világának, életérzéseinek végtelenítettségét

juttatta kifejezésre. Kocsis e műben rendkívüli intenzitást, személyességet kívánt zenekarától – így a közönség feloldódhatott e romantikus világerzésben.

A júniussal pedig ismét beköszöntött a Csoda! **A Művészetek Palotája Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermében** immár harmadik éve kerül sor a Budapesti Wagner- napokra. Két éve a minden elképzelést és várakozást felülmúló Parsifal, tavaly a Tetralógiából A Rajna kincse és A walkür – idén pedig folytatásként először két premier (június 7-én a Siegfriedé, 14-én pedig Az istenek alkonyáé), majd a rekorder-teljesítmény: miként Wagner annakidején megálmodta, végre realizálódik négy egymást követő estén a monumentális alkotás (június 19–22).

„Aki nem hisz a csodákban, az nem realista” – mondta Fischer Ádám a Budapesti Wagner-napok sajtótájékoztatóján. Nos, lehet ezt még „ragozni”?...

És mindent meg lehet kérdelezni: a hitet, a csodát, a realizmust. Mondhatjuk úgy is, hogy merni kell „nagyot álmodni” – s ráébredni az álom és valóság egymásba-játszására... Mindez kollektívát feltételez - mert ha csak egyetlen láncszem meggyengül, könnyen szertefoszlik...

Annakidején Wagner is „hitt” – önmagában. Sőt, kezdetben szinte csak ő. Aztán ez a pszichózis kiterjedt, „megfertőzte” a minden tehetség iránt fogékony Lisztet, és még hosszasan sorolhatnánk.

Wagnerben ma már nem kell hinni – ma már nem hinni kell: művekké manifesztálódott az, ami kezdetben valószínűtlennek tűnt. A „zenedráma” sem igényel különösebb hitet, Bayreuth léte, az Ünnepi Játékok iránti fantasztikus érdeklődés – kőkemény realizmus, önmagukért beszélő tények-adatok végeláthatatlan sora. Mihez kellett tehát akkor az a speciális hit, ami realitást hívott életre?

A kishitűség – magyar átok. Nemzeti betegség, hogy előbb látjuk a vélt vagy valós, de mindenképp nagy elhittető erővel szuggerált akadályokat, semmint azt, ami (eme zavaró körülmények nélkül) akár meg is valósulhatna. Fischer Ádám, aki mind a bécsi Staatsoperben, mind a Zöld Dombon nagy elismerést szerzett a Ring dirigenseként, kettős célt tűzött ki: túl azon, hogy Wagner-ciklust tervezett Budapesten, olyan budapesti Wagner-ciklust akart létrehozni, amely méltán tarthat igényt nemzetközi érdeklődésre és elismerésre. Talán csak azt kellett észrevenni, hogy óriási nyitott kapuk várnak a döntésre. Mert a Wagner-kultusznak hatalmas hagyománya van Magyarországon, tehát a hazai

érdeklődés szinte eleve adott; s Budapestnek olyan csodás az új koncertterme (érték-orientált vezetőséggel), amely szinte önmagában is vonzza a nemzetközi érdeklődést.

Az előadó-gárda is adottnak tekinthető; az **MR Szimfonikusok**, akik – mint ezt rendszeresen bebizonyítják – fantasztikus teljesítményre képesek Fischer Ádám irányításával; s nemzetközi énekes-gárda, akikkel világjáró karmester-pályáján együtt dolgozott a dirigens. Úton a nagy álom megvalósulásához, az idei első lépés a Siegfried premierje (mármint, a Budapesti Wagner-napok keretében) volt.

Wagner maximalizmusa szinte mindenkire kiterjed: sokat követel az előadóktól (énekesektől, hangszeresektől egyaránt), és a hallgatóságtól is. Ezzel az elvárással azonban bizalmat előlegez: képesnek, méltónak tartja kései „partnereit”. Ehhez kellett erős hit – és működött; a wagnerianusok (bárhol a világban) elképesztően fegyelmeztettek! Képesnek tartják magukat, méltónak a nem mindennapi koncentrációra – csakúgy, mint az előadók. És a figyelem erőterében szinte minden lehetséges.

A Müpa körültekintően gondoskodott a közönségről, szép kiállítású műsorfüzettel, két nyelvű feliratozással (két szinten, hogy mindenhol jól követhető legyen a színpadi történet). Az áradó, gyönyörű zenét hallgatva, aligha zavarhatott bárkit, hogy a zenekar kiemelt jelentőségű Wagnernél – annál is inkább, mivel a sejtető és emlékeztető összefüggés-láncolat épp a hangszeres kommentárnak köszönhető. Ráadásul, az előadás magától értetődő volta már-már elpalástolta a wagneri zenének e sajátosságát.

A Müpa-beli operajátás külön téma; nemegyszer lehattunk tanúi annak, hogy a koncertszerű előadáshoz is színpadot varázsoltak az énekesek, máskor a félszenírozott produkció hat teljes értékű látványvilágnak. A Wagner-napok programjaiban a nemzetközi stáb arra vállalkozik, hogy Wagner „szellemében”, tehát a napjaink ösztömvészeti lehetőségeinek gazdag kiaknázásával teremtsenek színpadi látvány-világot. Korhűséget kívánnak megvalósítani, a szó mindkét értelmében: a kompozíció szelleméhez, s napjaink lehetőségeihez képest egyaránt. Merészség és - amenynyiben a posztmodern után még mindig van hitele a szónak – modernség jellemzi a látványvilágot, miközben a zene „primus inter pares”, amit jó esetben hangsúlyozni, aláhúzni vagy ellenpontosítani lehet/szabad, de róla elterelni a figyelmet: soha! Báb- és árnyjáték, vetítés, film, tánc – megannyi társművészet, ráadásul a szerepek néha úgy alakulnak, hogy az énekesek érzel-

meit más szereplők, például táncosok jelenítik meg. A Siegfriedben például egészen sajátos volt, hogy a hős „zenei tevékenységét” bevallotta (a színpadon látható) zenekari játékosok vállalták fel. A kard egybeforrasztásánál Varga Zoltán Mihály jeleskedett, s fúvósok vállalták magukra Siegfried „társ-kereső” muzsikálását is (sípon és kürtön). Határeset, hogy Christian Franz, már-már kilépve szerepéből, kézfogással köszöni meg a muzsikások közreműködését. Pillanatok, amelyek oldó hatásúak, hogy aztán ismét koncentráltan folytatódják a tényleges történet. A vendégművész énekesek reflektorfényben álltak (a Siegfriedben magyar egyedül Gál Gabi, az erdei madárka hangjaként) – a zenekar az árokból remekelt! Fischer Ádám több nyilatkozatban adott hangot annak a meggyőződésének, hogy az előadóművészet legnagyobb ellenségének az unal-

mat tartja. Nos, ettől nem kellett félnünk! A dirigens lelkes volt és lelkesített – az MR Szimfonikusok pedig hivatásos operazenekarokat megszegyenítő érzékenységgel kísérték. Kamatozott Fischer Ádámnak az az operadirigensi jellegzetessége, hogy maximálisan az énekesekre koncentrál, biztosítva nekik az ideális hangzó környezetet. Biztonságban érezhették magukat a szereplők, az instrumentális szövet mindig a helyén volt. Dinamikailag is alig néhány csúcsponti pillanatban veszélyeztette a jól hallható énekszólókat a zenekar – ilyenkor azonban a hallgatói hallás készséggel korrigál, s „odahallja” az énekes csúcs-frázisait.

Amihez kevés hit is elégséges volt, az a zenekari teljesítmény. Tudni lehetett ugyanis, hogy az operajátszással ismerkedő-barátkozó remek zenekar minden tartalékát mozgó-

sítja. A felkészültség (a „rádiózenekar” sajátosságából adódóan, szinte mindig piros lámpára, felvételre kész diszpozíció birtokában) eleve adott, s kétségkívül kihívást jelentő a méltó-rangos feladat.

A Siegfried-premiert véget-nem-érő taps honorálta. Az élmény hatása alatt volt, nem siegett a közönség. Sajnos, feltérképezhetetlen, hogy a rádióközvetítés hallgatóit mennyire bilincselte le – látvány nélkül – az előadás. Eluralkodik-e az otthonosság megannyi fegyelmeztlensége (beleértve a háttér-zenehallgatást) vagy pedig működésbe hozza a fantáziát, elképzeltetve a vizualitást.

Nem kell különösebb hit ahhoz, hogy bizunk benne: a minőség megtette a magáét. A vezérmotívumok jóvoltából nehéz szabadulni e grandiózus zene hatásától – de vélhetőleg bárki édes bilincznek érzi.

Fittler Katalin

KÖNYV

Ottó Péter: A Mesterhegedűs KOVÁCS DÉNES emlékezik

Az Európa Kiadónál indokolatlanul „diszkrét”, mindenfajta beharangozás nélkül megjelent kötet a kirakatban tűnt fel: megakadt a szemem a címlapon. Kovács Dénesre ismeretem rá a borító fotóján.

Miként a fülszövegben olvashatjuk: életinterjú, „a mindig is vonakodva nyilatkozó művész egy Németországban élő zenetanár és író, Ottó Péter bírta szóra”. Az előzményekről a bevezető tudósít. Kiderül, hogy a '90-es évek elején az akkor 77 éves Anci néni (Kovács Dénes nővére), aki szerette volna, ha könyv készül öccséről, annak megírására Ottó Pétert kérte fel. Rendelkezésére bocsátották a hegedűművész egyik testvéröccsének hátrahagyott gyűjteményét, amely cikkeket, kritikákat tartalmazott. Ennek feldolgozása után kért beszélgetéseket 2002 tavaszán Kovács Dénestől. A vonakodó művészt („Nem beszélek szívesen magamról. Sohasem tettem.”) nem erőltette, de rendszeresen jelentkezett nála küldeményekkel: a „The Musical Memoirs of Nathan Milstein” magyar fordításának fejezeteivel. A hetedik küldemény után, amikor ismét Magyarországon járt, végre kedvező fogadtatásra talált. 2003 áprilisától jó egy éven át készül, több „ülésben” az életműinterjú, amelynek kéziratán még 2004 júliusában gondosan átnézte. Akkor kérte a szerzőt, hogy többet ne foglalozzanak a könyvvel. Ezt a befejezést vállalta – a többi, 2005. február 10-ig, személyes kommentár, dokumentatív „coda”.

Az életinterjú felépítése poétikus, a négy évszak módján tagolódik. Vivaldi? – ötlük fel a zenebarátban, főleg, ha ismeri azt a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarával, Lamberto Gardelli vezényletével készült felvételt, amelyen a szólót Kovács Dénes játssza. Akár igen, akár nem – mindenesetre az évszak-soroló fejezetek élén (ha nem is szonett), egy-egy vers-ill. versrészlet áll. Hangulatkeltő, sőt, több annál. Csakúgy, miként a telitalálatként minősíthető „életinterjú” műfaj-meghatározás. Mert az értő olvasó számára többszörösen is több annál: korrajz, művelődéstörténeti adalékgyűjtemény a kor igazabb megismeréséhez – s nem utolsósorban egy korszakos jelentőségű előadóművész és pedagógus megrendítően őszinte vallomása. (Amiből kiderül: korántsem „csak” Mesterhegedűs volt...) Az egésznek kicsit olyan íze van, amit leginkább – a címet Schumann Kinderszenenájének záródarabjától kölcsönözve – úgy határozhatnánk meg: Der Dichter spricht. (Tehát nem „beszél”, sőt, nem is annyira „mondja” – inkább „szól”, egyfajta kinyilatkoztatás-értékkel.) Kovács Dénes tisztában van állapotával, s felméri: egyfajta „számadás” nem kerülhető el.

Élete (magán és szakmai élete) során gyakran kellett alkalmazkodnia a körülményekhez, vagy legalábbis, azokra tekintettel hoznia felelős döntéseket. Egykor megtanulhatta, nem elég hegedülni (egy 1956-ban megjelent „Szabad Nép” cikk címe a 26 éves, a londoni Flesch-versenyt megnyert művész mondatát ragadta ki: „Azt hittem, elég hegedülni...” – s belátja: ama tarisznyából most érdemes egyet-mást kipakolni. Akkor is, ha ez a „munka” nem a kedvére való. Elvileg így kezdődhet az interjú-sorozat, amely azonban vélhetőleg

sok-sok kedves percet (órát) szerzett neki. Nem a nyilatkozás – annak lehetősége, hogy még egyszer (hangosan) végiggondolhatja mindazokat a tanulságokat, amelyeket átörökíthetőnek és átörökítendőnek tart, s immár a figyelem-indukálta erőterben közkinccsá teheti azokat a meglátásait, véleményeit, tapasztalatait, amelyeket korábban magánbeszélgetésekben, tanítás közben – bizonyára gyakran – elmondott.

A beszélgetések során kirajzolódik az életút; adatokkal, a lényeges eseményekre szorítkozva. Őszinteség hatja át, hiszen nem titkolja nehézségeket, kudarcokat sem, ám épp ezek ismeretében maguktól felfénylenek a boldogság, az eredményesség, a siker pillanatai. Követhetjük, filmszerű plaszticitással, a csodahegedűs útját a meghatározó tanárokkal (Rados Dezső, Zathureczky Edéig) és tovább – egészen addig, amíg ő lesz a magyar hegedűoktatás meghatározó személyiségévé, amíg a Zeneakadémia rektoraként paradicsomi állapotot biztosított megannyi tehetség számára. A kötet terjedelmi beosztása, szerencsére, nem idő-arányos: vannak hosszabban és rövidebben áttekintett periódusok, működési területek. Külön érték, hogy a rövid összefoglalások mindig minőség-orientált szemléletről tanuskodnak: néha egy-egy mondat egy korszak vagy generáció életérzését képes érzékeltetni. Életinterjú tehát, amelyben megmutatkozik a magánember: a nagycsaládba beleszületett gyermek, a saját család megteremtésére törekvő, időközben rangos művésszé érett muzsikus, aki hamarosan a köz érdekében is munkálkodik (nem kényszerűen, de nem is kitörő örömmel; inkább felismerve, hogy ahová hívják, ott vannak tennivalói, vannak tennivalók,

amelyek elvégzésére leginkább ő hivatott – s vannak elképzelései, amelyeket azon keretek között tud realizálni). És itt jön a „képbe” a politikum, amelyet „rühellt”. Kiderül: kellő diplomáciai érzékkel pártonkívülként is lehetett (az „átkosban”) tenni, korszakos jelentőségű döntéseket hozni. Tanulságos eme adalékok birtokában finomítani kinek-kinek a 20. század második felének Magyarországról való nézeteit...

Magánélet és hivatás: e kettősség önmagában is izgalmassá tenné az olvasnivalót. De többről van szó: arról az elhivatottságot, amelyet Kovács Dénes a zene (konkrétan: a zeneművek) iránt érzett. Egészen megren-dítő olvasni az előadóművész szavait olyan művekről, amelyeket annakidején emlékezetesen szólaltatott meg. Kiderül, hogy az a „csoda” amelyet legtöbb koncertjének hallgatója kivételes emlékként őriz, milyen tudatos zenei szemléletmód eredménye. Tehát betekintést kapunk a művész „műhelyébe”; egy olyan műhelybe, ahol az „előadás” készül – ahol olyan előadás készül, amely a művek újáteremtése minden alkalommal. Ilyenkor érződik a különbség az alkotó erejű művész és a tolmács-rendű, közvetítő interpretátor között! (Kap meglepetésként „hab a tortán” ajándékot a zenei élet krónikása is, amikor kiderül: nem általánosítható, hogy akiről írnak, az nem foglalkozik a sajtó-visszhanggal. Kovács Dénes például igenis tudott örülni annak, ha játékból olyasmit hal-lottak ki, ami a számára is fontos volt...)

Ritka az olyan könyv (legyen szó bármilyen műfajú irományról), amely arra inspirálja az olvasót, hogy szinte megszakítva az olvasást, letegye a könyvet és zenét hallgasson. Amikor Kovács Dénes valamely zeneműről konkrétan szól, erős késztetést érzünk erre. Persze, csak kevesen lehetnek olyan kiváltságos helyzetben, hogy engedjenek az ilyesfajta kísértésnek: Kovács Dénes kevés hangfelvételéhez lehet hozzáférni!

Boldogok a gyűjtők, akik annakidején fillérékért megvásárolták az értékes LP-eket, amelyek azóta – ritkaságértéket tekintve is – listavezető! Érdekes, hogy erre a jelenségre jóidőben felfigyelt a külföldi újságíró-szakma, hangot adva az értékes interpretáció hozzáférhetlenségének!... A hanghordozó-váltás, a CD-k megjelenése tovább szűkítette felvételei kínálatát; néha a felvétel akusztikai környezete magán viseli a felvételkészítés idejét... De azért vannak, szerencsére, ma is megvásárolható felvételei – néha már-már gyanakvásra ösztönzően alacsony áron.

Az életinterjú értékét csak egyvalami növelhette volna még: hangzó melléklet. Ám így is egészen kivételes élményt képes adni a könyv. Az egykori személyes ismerősöknek a

képtelen találkozás érzetét – akik akkor éltek, azok a zenei-társadalmi élet szélesebb körébe helyezhetik magukat általa – akiknek pedig nem adatott meg a személyes ismeretség, a későbbi generációknak ékes bizonyítéka: a közelmúltnak vannak olyan értékei, amelyek köteleznek. Ezek ismeretében (s mindama göröngyök ismeretében, amelyek a legfényesebb pálya némely szakaszát már-már járhatatlanná tették) ott a kihívás: méltónak lenni a nagy elődökhöz, akik megalapozták a világban a „Magyarország: zenei nagyhatalom” hírért-névéért. És különösen tiszteletre méltó az, aki tette mindezt (alkalmi külföldi vendégszerplésekkel) itthonról, próféta maradván a saját hazájában – hol élnie-halnia kellett.

Budapesti Wagner-napok 2008

– ez olvasható a reprezentatív kiadvány gerincén, valamint sárga mezőben: Műpa Élmény Sorozat. Megkezdődött a Művészetek Palotája könyvkiadása! Remek a választás: megörökíti azt a „világeseményt”, hogy ez év júniusában négy egymást követő napon színre kerül a tetralógia – úgy, amint azt Wagner annakidején megálmodta. Előadókat-próbáló feladat (nem véletlen, hogy Bayreuthban is beiktatnak egy-egy pihenőnapot...), ám a közös ügy iránti lelkesedés szinte eleve szavatolja a sikert.

Olyan vállalkozás ez, amelynek megkülönböztetett figyelem jár – s épp ezért öröndetes, hogy szép kiállítású könyvet vihet magával egy vagy több rendezvény nézője-hallgatója. Már a Siegfried június 7-i premierjén kapható volt, jöllehet, várhatóan az egész Ring (bérleti) közönsége jelenti a legnagyobb vásárlóerőt. A Budapesti Wagner-napok a Művészetek Palotája és a Magyar Rádió közös produkciója. Az MR együtteseivel, valamint közvetítéssel (illetve, sugárzással) vesz részt benne – a látvánnyal egybekötött élményről a Műpa gondoskodik. Így a könyvről is, amelyet a Művészetek Palotája Kft. adott ki.

Fischer Ádám beköszöntője hangulatos indítás (Egy megvalósult álom), amely merész programot hirdet: „Wagner Budapesten legyen mindenkié!”. (Közben csak azt nem szabad végiggondolni: mi lenne, ha magyar szerzők életművéért szállna hasonló lelkesedéssel – ringbe...)

Christian Martin Fuchs írásával folytatódik a kötet: Történet a végtől a kezdetig (Wagner látomása a katasztrófáról és a megbékélésről). Érdekes-izgalmas olvasmány, amely a normák panaszos kérdéséből kiindulva, sajátos szemzőből veszi sorra a négy est programját. (Ugyanez olvasható, más fordításban, a Budapesti Wagner-napok 2008 ingyenes műsorfüzetében – érdekes és tanulságos összevetni a két olvasatot...)

A szerző és dramaturg rövid életrajza csak a műsorfüzetben olvasható, s ott teljesebb a következő tanulmány: Wagner és mi... (azonos fordításban).

A következőkben az előeste és a három nap cselekménye epikus-próza formában olvasható. Ennek a verzióknak nagy előnye, hogy mód van belső összefüggések tisztázására, tehát nem tényszerűen következik egymásra a jelenetek sorának „tartalma”, hanem fény derül a „miértekre” is. (Ehhez képest a háromnyelvű műsorfüzetben „zanzásított” sztori szerepel, néha szemöldökráncolásra alkalmas adó stílusban.)

A könyvben folytatódik a szubjektív szemzőből vizsgált, informatív tanulmányok sora. Fuchs: A pusztulás éneke című írásának sokatmondó az alcíme: A nibelungok története. Német mítosz, vagy egy család összeomlásának elbeszélése? Jegyzetek Richard Wagner Ringjének irodalmi előképeihez: a Nibelung-énekhez és az Eddához. Kiváltképp érdekes az az okfejtése, mely szerint Wagner a családra (a polgári család értékrendjére) építette művét. A „Családi összeomlás a Mennyben, a Vizekben és az Alvilágban” néha már-már parabola-érzetet kelt. Stílusa – a magyarra fordított verzióban – bizonyára könnyen utat talál a Wagner iránt érdeklődők fiatalabb generációihoz. (Siegfried ... „megszabadítja és asszonyává teszi nagynénjét, Brünnhildét. Ennek következtében Wotan unokája Wotan és Erda vejévé válik”...)

Hasznos (érdekes és tanulságos) Rockenbauer Zoltán írása: „Üvöltésükkel megrendítik a szívet, a világot”, mely a Ring magyarországi megismertetésének 30 esztendejét tekinti át. A kötetet a tavalyi Wagner-napokkal foglalkozó kritikákból illetve kritika-részletekből összeállított fejezet színesíti, majd következik az idej, teljes Ring szereposztása (az ingyenes műsorfüzet későbbi, pontosabb), s a szereplők rövid életrajza.

Mindezt gazdagon illusztrálják Pető Zsuzsa előadásfotói – kár, hogy nincsenek feliratozva, így leginkább az élményszerű előadások nézői tudják csak beazonosítani egyik-másik kép szereplőit. De hát nem is a dokumentáció a cél – elsősorban az élményt kívánja maradandóbbá tenni, a látottak töredékének vizuális megörökítésével.

Emlék-könyv, egy élményszámba menő előadássorozatról. Személyessége, közvetlensége csábító azok számára is, akik egyelőre távolságtartóan közelítenek Wagner művészetéhez. Kedvcsináló, érdeklődést keltő – ismeretterjesztés szempontjából is értékes. Képeskönyv, amely a látvány hatásával is a mély gondolatíság felé vezető utat világítja meg.

Fittler Katalin

Reményi Ferenc:

Reményi Ede hegedűművész életrajza

– 5. rész

Wagner Richard két pesti hangversenye 1863 július havában (folytatás)

A második hangverseny utáni napon, július 29-én, Wagner tisztelői búcsúvacsorát rendeztek tiszteletére a Lövölde helyiségekben. Óriási cigánybanda fogadta a Rákóczi indulóval. Vacsora közben, ahol Wagnert több talpraesett pobárköszöntővel méltatták és Wagner válaszában rendkívül érdekesen ismertette művészi céljait, a cigányzenekar játszott. Ez nem nagy élvezetet szerezhetett Wagnernek, ki a cigányokat Liszttel ellentétben ki nem állhatta. Ábrányi meséli, hogy Wagner ideges lett, ha cigánymuzsikát kellett hallgatnia. Azt mondta, hogy olyan batása van reá, mintha tízféle nyelven egyszerre beszélnének bozzá. A zenészetit plasztika keresztre feszítésének nevezte a cigányok játékát. De annál nagyobb gyönyörűséggel élvezte a magyar dalt nem cigányzenekarkóttól. Pesti időzése alkalmával kereste az érintkezést művészeinkkel, méltányolta zeneti törekvéseinket s Reményi révén megismerkedett a magyar zeneszerzők alkotásaival is. Általában nagyra hivatott jövőjének tartotta nemzeti zenénket.

Wagner július 31-én utazott el Pestről. Távozása után meglehetősen heves vita indult meg Arany János lapja: a „Koszorú” és a Zenészetit Lapok közt. A vitát Bartalus Istvánnak, az igen komoly magyar zenetudósnak egy alapos tanulmánya indította meg, mely Wagner művészetéről a „Koszorú”-ban (1863. II. félévének 5., 6. és 7. számában) jelent meg, és amelyhez Arany János maga, ki nemcsak zenebarát, de zeneszerző is volt és Wagner elméleti iratait jól ismerte, zenés drámáit azonban még nem, egy megjegyzést írt. Ebben nem jósol nagy jövőt a zenés drámának, mert a szavalati drámával képtelen versengeni, viszont az operaformát megbénítja. Ugyane folyóirat augusztus 2-iki számában Gyulai Pál megtámadja azokat az írókat és művészeket, kik a Nemzeti Színház intendánsa ellen egy memorandumot írtak alá, melyben Wagner zenés drámáinak előadását sürgetik a Nemzeti színházban. Megtámadja többi közt Reményi Edét, ki a Zenészetit Lapok ugyanazon számában magasztalja az olasz operazenét és nevezi Wagner zenéjét

egyedül igaznak. Reményi az augusztus 9-iki számban válaszol Gyulainak, s kérdi: hogy nem lehet-e az olaszok mostan ébredező zenéjének szebb jelenségeit dicsérni, amiért Wagnert tartja a legigazabbnak? Ugyane számban válaszol Gyulai és fenn tartja állítását. Végül az augusztus 16-iki számban Reményi viszontválaszával az ő részéről befejeződik a vita.

Wagner Penzingbe érkezve augusztus 1-én igen szép köszönő levelet intézett Radnótfáy Sámuel intendánsához, melyben köszönetét fejezi ki meghívásáért, fogadtatásáért és azon támogatásért, melyben a Nemzeti Színház egész zenészetit személyzete részesítette, minek köszönhető, hogy a magyar főváros fogékony közönsége Wagnernek éppen legnémetesebb alkotásait oly kedvezően fogadta.

Penzingi otthonában Wagner áttanulmányozta azokat a magyar zeneszerzeményeket, melyeket neki Reményi Pesten „Magyar zenészetit tanulmányok és kísérletek” összefoglaló cím és ajánlás mellett avégből adott át, hogy az ő véleményét kikérje, vajon a magyar népzeneének eme eszményítései és továbbképzése a műzene formái felé helyes irányba mozognak-e és sikert ígérnek-e? Wagner egy augusztus 8-án kelt és Ábrányi Kornélhoz, a Zenészetit Lapok főszerkesztőjéhez intézett nyílt levelében (Zenészetit Lapok, 1863. 47.szám) összefoglalja vizsgálódásának eredményét. Wagner véleményének magva az, hogy az a törekvés, miszerint a magyar nemzeti dal oly módon műveltsék művésziileg ki, hogy aztán a kifejlett műzenével közvetlen érintkezésbe jusszon, a zeneművészetet Magyarországon emelni és kifejleszteni fogja. Még ha ez nem következik be, hazánkban veszedelmes sőt ártalmas különbség fog uralkodni a nemzeties elem és annak csak felületével érintkező műzene közt, elannyira, hogy a nemzeti zene vagyis a népdal és tánczene a süllyedő naturalizmus zsákmányául fog esni. A magyar népdalokban mint egy elzárt aknában nagy ritmikai és harmóniai gazdagság rejlik, melyet szabatos művészi kezelés által belbecsében emelni, nemesbíteni és sokszorozni lehet, miről a Wagnernek átnyújtott zenészetit tanulmányok ör-

vendetes bizonyosságot nyújtanak. A részben elszegényedett és ellaposodott műzene a magyar népzene ritmikai és harmóniai sajátosságaival nyerni és felfrissülni fog.

Wagner később is valóságos lelkesedéssel beszélt Zichy Géza grófnak a magyar népzene ritmikai és melodikai gazdagságáról és kijelentette, hogy a magyar téma könnyen hajlítható symphonikus technikára.

Wagner fenti levelében egy lángelme élességével és előrelátásával körvonalazta a magyar zene fejlődési lehetőségeit. Megmutatta az egyetlen módot, melynek segítségével népzeneinket műzenévé fejleszthetjük. Ő már akkor világosan látta a magyar nemzeti zeneművészet jövőjét, mikor ez még muzsikánk legfanatikusabb hívőinek lelkében is mint alaktalan ködös sejtés szunyadozott. Wagner tétele az ösztönszerű intuíció mellett a 19. század közepén kialakult skandináv és szláv zenék evolúcióján alapszik.

Wagner Reményit Pesten többször, utoljára elbúcsúzásakor is meghívta, látogassa meg őt pár napra visszavonultságában Penzingben, mert mint hangversenyző nem jól érzi magát, nem is ezen pályára született és folyamatosan fel van izgatva, azonban ott hon – jegyzé meg tréfásan – kellemes tud lenni. E meghívásnak engedve Reményi már augusztus 3-án elindult Bécsbe és Wagnert Penzingben többször meglátogatta Plotényi kíséretében. Látogatásáról Reményi a Zenészetit Lapok 1863. augusztus 20-iki számában egy igen érdekes, színes és hosszabb levélben számolt be, melyet Haraszti is közöl egész terjedelmében (290. oldal). A levél címe ez: „Egy látogatás Wagner Richárdnál”. Fölöslegesnek tartom e levelet itt szószerint idézni. Arra szorítok, hogy tartalmát, gondolatait nagyjában ismertessem és egyes kiválóan jellemző részeket kiszemeljek. Bevezetésképpen rámutat Wagner pesti szereplésének nagy jelentőségére, melynek hatása akkor lesz igazán üdvös, ha abba hagyva minden álműzsáskodást, áttérünk már egyszer a zenészetben nagyon is naturalisztikus tévutunkról az egyetlen boldogító tanulmány útjára, mert csakis a szépészet örök és szigorú törvényeivel juthatunk be a művészet

A zenélő Plotényi család a fiatal Plotényi Nándorral

szent csarnokába. (E kijelentés halomra dönti azoknak a nézeteit, akik Reményit naturalisztikus művészeknek minősítették.) Azután ismerteti ösmeretségének történetét Wagnerrel, és részletesen leírja az 1853-iki Liszttel és híveivel együtt végzett látogatásának lefolyását Bazelen, ahol akkor a nagy száműzött tartózkodott. Tíz év után most látta őt viszont először Pesten, ahol többszöri látogatás folyamán megújította ismeretségüket. Ezután leírja, hogyan lakik és él Wagner Penzingben. Leírja szobáinak fényűző berendezését és bársony vagy selyemből készített házi öltözetét. Ez a zeneköltő, aki a legszenvedélyesebb zenét teremtette, mit balandó valaha írt, nemcsak hogy nem szereti a lármát, a zajt, hanem inkább kerül mindent, ami nyugalmát háboríthatná; fél a világ zajától, annak mindennapiasságától és bevett szokásaitól. Szobáinak padlózata vastag szőnyeggel van bevonva, a bútorok és függönyök vastag, hangokat elnyelő szövetből vannak készítve, és azon szobában is, ahol Erárd zongorája áll (megj.: párizsi zongora- és hárfagyártó cég, amit a német származású Sébastien Erhard alapított), és ahol komponál, a legantiakusztikusabb elrendezés, síri csend uralkodik. Semmiféle lármát nem tűr; főleg kerüli azt, hogy füleibe valahogy zongorajáték jusson el. Wagner ezen berendezkedését így okolta meg: „Ezt megkívánja természetem, ez nálam életszükséglet, nekem mindenekfelett házi kényelem,

aztán semmi által sem háborgatott csend kell, legfeljebb a fák leveleinek halk susogása, s aztán nyugalom, folytonos nyugalom.” Reményi itt visszaemlékszik Hugo Victorra, kivel egy ízben Guernesey szigetén a tengerparton sétálva, a nagy költő így szólt hozzá: „il n y a que la grand solitude et le grand repos, qui peuvent créer des grandes choses”. (Ez nem más, mint a nagy magány, a nagy pihenés, amelyben a nagy dolgok születnek.)

Mennyire megegyezett e két lángelme e tekintetben! Wagner rendszeren 8 órakor kel fel, és ámbátor este 6 óráig nem fogad el látogatást, hogy zavartalanul alkothasson, mégis a képzelhető legválasztékosabban öltözködik. Elmondhatni, hogy: il est dans un négligé á quatre épingle” (neglizsében, jól kicsípve magát). Este hat óra után örömmel beszélget barátaival, kifejti reformatorikus művészi eszméit, és elpanaszolja, hogy évek óta folytatott működése dacára mennyi slendrián uralkodik még mindig, különösen az opera terén. Ötvenedik évét elérte, bús évnél több már, hogy hirdeti a valódi művészet igaz igéit, és mindeddig csak Liszt volt az, ki szellemi nagyságát felfogva, őt minden tőle telhető módon segíté, és csak Szentpétervár, Prága és Budapest büszkélkedhetnek ama kezdeményezéssel, hogy őt (anélkül, hogy műveit egészben hallhatták volna), megbívták s legalább elismerő hódolatukat nyilvánították iránta.

Penzingi életmódja s a társadalom bevett

szokásai megfosztják őt sok külső sikertől. Így például egy bécsi hercegnő igen szeretne Wagner tiszteletére nagy díszlakomát rendezni, de ezt nem teheti meg, mert a társadalmi illemszabályok azt kívánják, hogy Wagner őt előbb meglátogassa. Mint-hogy azonban az ilyen látogatást délelőtt kell megtenni, és Wagner nem tudja magát rászánni, hogy napi munkáját félbeszakítsa, a lakoma és a vele kapcsolatos ismerkedés mindeddig elmaradt.

Végül Reményi, kapcsolatban Wagner iménti pesti fogadtatásával, a következő eszmét pendíti meg: „Nem lehetne-e még többet is tennünk? Mi magyarok megéljeneztük s megtapsoltuk őt (sőt az első között vagyunk), de ezzel beérjük-e? Tegye minden művész és műbarát kezét a szívére és feleljen!”

Valóban, ha értenénk, mit lehet a művészet nagymérvű pártolása által elérni, nemcsak megtapsolnánk és megéljeneznénk a nagy mestert, de arról is gondolkoznánk, hogy mit lehetne ezentúl nagyszerűt tenni a művészet érdekében!”

E levél befejező része burkoltan egy javaslatot fejez ki, azt, hogy ne csak ünnepeljük Wagnert, hanem tegyünk valamit úgy a nagy művész, mint a művészet érdekében. Tényleg, Reményi penzingeri látogatása nem csupán udvariassági tény. Volt batározott célja is, még pedig az, hogy Wagner óriási presztízsével a magyar művészeti életet fel lendítse, és egyben a mostoha viszonyok kö-

zепette tengődő nagy zeneköltő életében kedvező fordulatot idézzen elő. Nem csekélyebb dologra vállalkozott Reményi, mint hogy Wagnert felszólítsa, telepedjék le Pesten, illetőleg töltsé nálunk a telet, mutassa be műveit a Nemzeti Színházban és dirigáljon hangversenyeket évi fixfizetés ellenében. Bizonyítja ezt Wagner önéletrajza („Mein Leben”, Volksausgabe, 2. Auflage, Bruckmann, München, 1915), ahol a következőket mondja: az 1863. év őszén anyagi helyzete igen sanyarú volt. Már arra gondolt, hogy felosztatja penzingeri háztartását és Szentpétervárra költözik, abonnan 1860-ban és 1863 tavaszán is megkínálták szerződéssel. Éppen ezzel az eszmével foglalkozott, mikor megjelent nála Reményi, aki a magyar főúri világra való befolyásával dicsekedett, és biztosította, hogy nem lenne nehez számára Pesten a terbe vett pétervári álláshoz basonló pozíciót teremteni. Ajánlatát már fentebb jeleztük. Hogy Reményi, aki – ezt már eddig is láttuk – igen vérmes természetű volt, s kit ennek megfelelően fantáziája és lelkesedése gyakran elragadott, mások megbízásából tette-e Wagnernek ezt az ajánlatot, vagy csupán saját kezdeményezéséből, azt ma már nem lehet megállapítani. De az bizonyos, hogy terve váratlanul nagy és erős ellenálásra talált első sorban valószínűleg Erkel Ferenc, a Nemzeti Színház karmestere részéről, mert tény, hogy eljárása végleges eredményéről egyáltalán nem értesítette Wagnert, kit ezért egyre kínosabb kétség és aggodalom gyötört. Lelkiállapotáról tanúskodik egy levél, melyet október 12-én Penzingerből Mosonyi Mibályhoz intézett. Ebben ezt írja: „Nyolc nap előtt Önnek táviratilag bejelentett Pestre való utazásomnak tulajdonképpeni célja az lett volna, hogy Reményi barátunktól megkapjam azt, amire mindenképpen többszörösen írásban kértem, világos és batározott feleletet és felvilágosítást, ami egy levéldoldalon elfér.”

Egyszer szóval, mikor véletlenségből Bécsben a „Lobengrin” előadásán találkoztunk, és kétszer táviratilag kilátásba helyezte, hogy körülményes választ ad levélben, és pedig legutóbb nyolc nappal ezelőtt. Semmiképpen sem sikerült őt ígéretének teljesítésére bírnom.

Távol legyen tőlem, hogy barátunk jellemében ezért kételkedjem, de meg kell vallanom, hogy alig gyötört valami annyira, mint ez a megmagyarázhatatlan hallgatás. Hogyba abszolúte hallgatott volna, akkor még beletörődnék, de így, rövidebb jelzésekkel megszakítva, talán káros reményekre és kitartásra bátorít. Nagyon kérem Önt tiszt-

telt barátom, értesítsen levélben azonnal, ha Reményitől megtud valamit arra vonatkozólag, milyen eredménnyel jártak mindenesetre nagylelkű fáradozásai érdekemben.”

Hogy mit válaszolhatott Mosonyi Wagnernek, arra vonatkozólag Haraszi sehonnan sem tudott felvilágosítást nyerni.

Wagner e sürgető leveléből látszik, hogy Reményi több ízben is kilátásba helyezte, hogy körülményes válaszban értesíti Wagnert eljárásának eredménye felől, azonban ezen ígéretét nem váltotta be, végleg elhallgatott, és hagyta Wagnert bizonytalanságban gyötörödni. Lélektani magyarázata ezen eljárásnak az, hogy szégyellte magát, mikor látta, hogy mégsem bír annyi befolyással mint gondolta, és így Wagnernek tett javaslatát nem valószínűsítheti meg. És inkább hallgatott, mint hogy őszintén bevallotta volna kudarcát.

Végül idézzük még Wagner saját észrevételeit Reményire nézve a „Mein Leben”-ből.

Midőn arról szól, hogy a pesti Nemzeti Színház megbízását két hangversenyre elfogadta és ennek folytán július végén Pestre utazott, folytatólag ezt írja (III. kötet, 366. l.):

„Wurde dort von dem Intendanten Radnótfáy gänzlich unbekannter Weise empfangen und erhielt durch Reményi, einem von Liszt seinerzeit protegierten, in Wahrheit nicht ungenialen Geigen-Virtuosen, welcher sich grenzenlos leidenschaftlich für mich gebärdete, die Aufklärung, nach welcher er ganz von sich aus meine Berufung veranlasst hatte”.

(Mindenfajta ismeretség nélkül, ott kaptam meg Radnótfáy intendánstól, Reményin keresztül – aki annak idején Liszt támogatását élvezte, és mint hegedűvirtuóz egyáltalán nem volt a zsenialitás híján, és számomra határtalanul szenvedélyesnek tűnt – a tájékoztatást, amiből ítélve ő teljesen magától vetette latba befolyását, hogy megkapjam a megbízást.)

Midőn pedig Reményi penzingeri látogatását említi meg (III. kötet, 368. l.): „Während ich meine Verbindungen mit Petersburg und meinen auf diese gegründeten Plan noch keineswegs aufzugeben mich gedrungen fühlte, kam es mir dennoch bei, die Versicherungen jenes Reményi, welcher sich eines grossen Einflusses auf die ungarische Magnaten-Welt rühmte, nicht gänzlich unbeachtet zu lassen als er mir erklärte, dass er gewiss nicht Grosses sei, mir eine solche Pension mit abnlichen Verpflichtungen, wie ich sie für Petersburg im Auge hatte, für Pest zu erwirken. Wirk-

lich besuchte er mich schon bald nach meiner Zurückkehr in Penzing, und zwar in Begleitung seines Adoptiv-Sohnes, dem jungen Plotényi, dessen ausgezeichnete Schönheit und Liebenswürdigkeit auf mich einen sehr freundlich Eindruck machte. Dem Adoptiv-Vater selbst, obwohl er durch einen sehr genialen Vortrag des Rákóczi-Marsches auf der Violine sich meine grosse Anerkennung erwarb, musste ich jedoch bald anmerken, dass er mit seinen grossartigen Versprechungen es mehr auf einen augenblicklichen Eindruck auf mich, als auf eine dauernde Wirkung abgesehen hatte. Ich verlohr ihn später, seiner Absicht entgegenkommend, aus dem Auge.”

(Bár pétervári kapcsolataimra alapított tervemet egyáltalán nem adtam fel, Reményi arról biztosított, hogy nagy befolyással rendelkezik a magyar mágnások világában; bár nem hagytam figyelmen kívül magyarázatát, mi szerint ő bizonyára nem olyan nagy ember, hogy Pesttel kapcsolatban hasonló felajánlást tegyen, mint amilyen Pétervár esetében a szemem előtt lebeg. Penzingerbe való visszaérkezésemet követően, tényleg hamarosan meglátogatott, még pedig fogadott fiával, a fiatal Plotényivel, aki csinos külsejével és kedvességével igen baráti benyomást tett rám. Habár az örökbefogadó apa rendkívül zseniálisan adta elő a Rákóczi indulót, amivel a legnagyobb elismerésemet vívta ki, hamarosan rá kellett ébrednem, hogy nagy ígéretei nem jártak tartós eredménnyel. Később szem elől tévesztettem, anélkül, hogy óhajának eleget tettem volna.)

Wagner tehát eléggé hidegen és fanyarul nyilatkozik Reményiről. Tény az is, hogy Wagner Reményit a „Tristan és Isolda” müncheni bemutatójára, mely 1865. május 15-ére volt kitűzve, de valójában csak június 10-én ment végbe, nem hívta meg, holott Reményit és Rostyt még pesti tartózkodása idején személyesen meghívta. Egyáltalán minden érintkezés Reményi és Wagner között ezen esettel megszűnt, pedig milyen kellemesen és talán hasznosan is folytatódhatott volna.

Hangversenykörút 1863. őszén az alföldi inségesek javára

1863-ban Magyarországnak különösen a keleti részén éhínség uralkodott. Az egész Alföldön öt hónapig eső nem esett. Ez ismét alkalmat adott Reményinek, hogy jószívűnek és hazafiúi áldozatkészségének sugallatát követve a szűkölködők segítségére siessen. Az ősszel hangversenykörútra indult, melyet Magyarország nyugati részére ter-

jesztett ki, ahol a nagy szárazságtól kevesebbet szenvedtek az emberek. Hangversenyei tiszta jövedelmének egyharmadrészét felajánlotta az alföldi ínségesek javára. Elhatározását levélegileg tudatta 1863. augusztus 29-én, a Pesti Napló szerkesztőjével, mely levelet a Zenészeti Lapok III. kötetének 392. oldalán is közölt. A levél igen jellemző s érdemes a teljertalmú reprodukcióra. Így hangzik: „Angolbon elvárja minden polgárától, hogy megteendő köteleességét.”

Nelsonnak, a trafalgári híres tengeri csata előtt jelzett eme balbatatlanná vált s a nagy admirális valamennyi szobrába is bevészt mondata jut eszembe, valahányszor olvasom az ínségdúlta hazai alföldi térségekről érkező szomorú adatokat.

Igen, hogy a mondatot reánk viszonyítsam: „Magyarország jelen válságos helyzetében elvárja, hogy minden ember megteendő köteleességét.” És ne bosszas tervezgetésekben és indítványozgatásokban töltsük az időt, a pótolhatatlan drága időt, hanem ki ki tehetsége szerint fogjon a tethhez.

Én részemről nébány nap múlva hazánkban a sors által kíméltebb városaiba hangversenykörútra kelek, s az összes hangversenyeim tiszta jövedelmének egyharmadrészét nyilvános számadás mellett ezennel az alföldi szűkölködők javára ajánlom fel. És bár időm az olaszországi szerződések miatt kissé szűkre van szabva, ismerve hazánk közönségének a szent ügy és csekély személyem iránti bajlamát, teljes reményem van olyan eredményt felmutatni, mely egy embertől, kinek ingatlan birtokai nincsenek, és ki működését egy egész család fenntartására szenteli, talán elegendő lesz.”

E hangversenykörút kijelölt iránya (Zenészeti Lapok III. 394. l.) a következő volt: Pécs, Szigetvár, Kaposvár, Nagykanizsa, Keszthely, Zalaegerszeg, Szombathely, Kőszeg, Sopron, Moson, Pozsony, Nagyszombat, Nyitra, Dunaszerdabely, Győr, Komárom, és ha az időből kifutja, még több város is. Tényleg volt Selmecen, Aranyosmaróton, Léván és Móron is. Közlebbi hír csak nébány hangversenyéről van. Pécsi szeptember 12-én tartott hangversenyéről Likl János levélben számolt be a Zenészeti Lapok szerkesztőségének (III. köt. 417. l.). Eszerint Reményi nagy lelkesedést keltett. Műsora csaknem megegyezett későbbi kőszegi hangversenyének alább közlendő műsorával, és legnagyobb részét saját szerzeményeiből vagy átiratokból állott. Eppen ezért a levélíró megjegyzéseit egyik másik szerzeményről érdemesnek tartjuk közölni. Az „Eszményített magyar népdalok”-ban meglepő volt a

tiszta és valódi műérzéről tanúskodó és nébány ellenpontozati kísérettel is összekötött összhangzati kidolgozás, mely a szokásos sablonszerű kíséreti modortól eltérőleg a művészies kezelés mintaképet mutatja. Hogy Reményi a magyar dalok eszményített előadásában eddig utolérhetetlen, azt bővebben fejtegetni szükségtelen. Wagner Richárd „Lohengrin”-jéből vett Münsteri Nászmenetre nézve azt írja, hogy köszönettel tartozunk Reményinek, miszerint Wagner magas röptű szellemének ezen egyik fénylő sugarával az ottani műértőket megismertette. Reményi „Nagy Hallgató magyar”-járól azt írja, hogy ez kiváló műformájával mintaképp szolgálhat; művészies belbecsénél és nagy technikai készültiséget igénylő sajátos előadási modornál fogva Reményi hangversenyei műsorának mindig egyik legérdekesebb darabja lesz. A Rákóczi-átirattal magasztos, lelkesült érzelmeket keltett fel a ballgatókban, miről a közönség tapsvihara tanúskodott. A sok kihívás, éljen- és éljenzésnek engedve, a műsori darabokon kívül, még nébány eszményített népdalt is játszott. Tanítványáról és kísérőjéről, Plotényi Nándorról azt írja, hogy „Szabatos és lelkes játékkal úgy mint mesterének kíséretével is mesterének méltó becsületére válik. Játéka máris nem csak kifejlett technikai ügyességről, de főleg helyes felfogásról és finom művészies érzéről tanúskodik. Chopinnek szellemdús rögtönzött ábrándját és Reményi nébány népdalátiratát kitűnően játszotta. Egyik feltűnő sajátosága az, hogy mesterének előadását hangjegy nélkül a legfinomabb árnyalatokkal és oly biztossággal kíséri, hogy kiváló zenészies értelmisége után következtetve a legszebb jövőt lehet neki jósolni.”

Pozsonyban kétszer játszott nagy tetszés mellett (okt. 9. és okt. 11.). Midőn Sopronban időzött, özv. Széchenyi Istvánné Nagycenkről egy értékes pipát küldött neki ajándékba emlékül. E pipából hébai gróf Széchenyi István a „legnagyobb magyar” naponként dobányzott volt. A soproni dalárda éjjeli zenét adott tiszteletére. Selmecen közreműködött a bányászakadémiai ifjúság is. Aranyosmaróton a hangverseny, midőn Reményi nagyszámú közönség előtt már eljátszott egy darabot, betiltották, úgyszintén Léván is. Léván azonban utóbb még egyszer fellépett. A körút november végéig tartott és körülbelül 2500 frt-ot jövedelmezett az ínségesek javára. A Zenészeti Lapok megjegyzi: „Szép áldozat ez olyan művész részéről, kinek művészies képezi összes anyagát.”

A kőszegi hangverseny, 75 frt 3 kr.-nyi jövedelemmel, szeptember 26-án volt. A vonatkozó hirdetemény szószerint így hangzik:

REMÉNYI EDE

Kőszeg város díszpolgára, a helybeli Zeneegylet tiszteletbeli tagjának hangversenye

Kőszegen a bálteremben, szombaton 1863. szeptember 26-án feleereszben az alföldi szűkölködők javára, a Zeneegylet közreműködésével.

M ű s o r

1. Nagy ábránd a Lucretia Borgia dallamai felett – szerző Reményi Ede
 2. Eszményített magyar népdalok. – átírta és harmonizálta Reményi Ede
 3. Nászmenet a Münsterbe (Lohengrin) Székely kalákás – átírta Reményi Ede
 4. Rögtönzött ábránd (Phantaisie impromptu). Chopin – zongorán előadja Plotényi Nándor.
 5. Romance. Chopin.
- Rákóczi induló – előadja Reményi Ede, zongorán kíséri Plotényi Nándor
Reményi Ede ezúttal Kőszegen csupán egyszer lép fel.

E hirdeteménynek egy példánya édesanyámnak (Pest, Széna tér, Szivák ház II. emelet) címezve és postán Kőszegről (sárga osztrák bélyeggel és „Güns” lebélyegzéssel) elküldve, édesatyám hagyatékában maradt meg. 1923 október havában átadtam Jambrits Lajos polgármesternek, aki azt bekeretezve kifüggesztette hivatalos helyiségében a város többi történeti emlékei közt. A hirdetemény tanúsága szerint Reményi Ede Kőszeg városának is díszpolgára volt. A körút többi hangversenyéről és azok eredményéről anyag nem áll rendelkezésemre.

MÁSODIK HANGVERSENYKÖRÚT ITÁLIÁBAN (1863–64)

1863 karácsony táján újabb olaszországi hangversenykörútra indult, mely főleg Itália déli részén vezetett át. Bécsen és Nizzán át indult ki. Mielőtt elutazott Pestről, a Pesti Naplóban nyílt levél alakjában ismét beszámolt a gondjaira bízott Petőfi szoboralap akkori állagáról s azon teendőkről, melyeket a jövőre nézve ezen ügyben tervezett (a levél kelte 1863. dec. 12.).

Barátait a művészet és irodalom köréből (dec. 20. körül) búcsúlakomára hívta meg lakására. Thaisz Péter is búcsúestélyt rendezett tiszteletére. Bécsben hat napot töltött. Négyesben játszván egy társaságban, érté-

Reményi Ede és Plotényi Nándor 1864 körül (Pest)

kes cremonai hegedűt kapott ajándékba. Nizzában (1864 január végén és február elején) hat hangversenyt adott. Aztán ismét Genovában időzött 2-3 hétig, ahol négyyszer lépett fel a Carlo-Felice színházban, majd Nápolyba utazott. (E nápolyi szereplés leírását a „Nefelejts” c. irodalmi csarnok 1864. május 22-iki számából vesszük, ahol Óváry Lipót „Nápolyi levelek IV.” címmel referál Reményiről a „Salon” rovatban.)

A kikötőben a nápolyi legelőkelőbb művészegylet, a Circolo artistico musicale Bonamici fogadta. Másnap reggel Nápoly tekintélyes zenészei tisztelegtek nála, a többi közt az ősz Catalani is: a vak zeneköltő, Mercadante névjegyét küldte. Reményi viszonzván e látogatásokat a Bonamici Egyletet kereste fel, amelynek nagy termében a teljes számban egybegyűlt művészek nagy lelkesedéssel fogadták. Kérésüket teljesítve, néhány klasszikus darabot játszott el. Ez volt bemutatókönyve, mellyel legott elragadta művészi tekintélyekből álló közönségét. Magasztalták művészetének egyes elemeit, melyek játékában párosultak. Maga a nagy Mercadante könnyekre fakadt, hogy nem láthatja az új Paganinuit, e szimpatikus magyart, abogy magát kifejezte; érzelmeinek forró ölelésben és csókokban adott kifejezést. Egy fiatal költő egy csinos szonettet rögtönzött, mely másnap meg is jelent a Gazzetta Musicale-ban. A költemény első strófájában Reményit a magyar Paganini-nek nevezi. A Bonamici Egylet még ugyanaz estén egyhangúlag dísztagjának kiáltá ki.

E fogadtatás által a közönség várakozása igen fel volt csigázva. Reményi ezt nem csak kielégítette, hanem a San Carlo színházban adott első hangversenyén viharos tetszést keltett a nebezen kielégíthető nápolyi közönségben. Előadta a „Hugenották”-ra írt változatait, egy Chopin féle polo-

naiset, néhány magyar darabot, s a Venecei karnevált. Utóbbi háromszor kellett ismételnie, de ő ez ismétlést újabb s művészebb változatokkal végezte. A dörgő brávók s a tapsvihar szünni nem akartak. A hírlapok megegyeztek abban, hogy kevés zene-művész aratott Nápolyban oly általános sikert, mint Reményi. Plotényi kísérő- és szólójátéka is teljes elismerésben részesült. Miután hasonló sikerrel játszott másodszor is a San-Carlo színházban, valamint a Monteolivato teremben, két jótékonyági hangversenyen, súlyos betegségbe esett, mely öt hétig tartott. Egy előkelő nápolyi polgárnak, Salvatore Cimionak vendégszerető házában ápolták, s nemes bázsnépe gondozásának köszönte megmentését. Betegsége idején nagy részvétel tanúsítottak iránta úgy a nápolyiak, mint az ott időző magyar főurak.

1864 május 1-én érkezett Rómába. Ez volt utazásának fő pontja, mert Liszt, az általa rajongva tisztelt mester ott élt Monte Mario-i kolostori magányában, fenséges vallásos tárgyú zeneszerzeményekkel foglalkozván. Liszt a régi szeretettel fogadta egykori tanítványát, azzal a cselekvő, tevékeny, támogató szeretettel, amely e nagyszívű embert jellemezte. Bevezette őt a legelőkelőbb körökbe, ahol vele együtt játszott. Bemutatta a pápának is, ki apostoli áldását adta Reményire. Írt egy külön hegedűdarabot Reményi számára, melyet utóbbi azonnal be is mutatott a római köröknek. Reményi Rómában hatszor lépett fel nyilvánosan. (Lisztnek egy levele szerint Reményi a többi közt nagy sikerrel játszott a „Teatro Argentiná”-ban.) Továbbá Liszt kedvéért 15 magán négyes előadást tartott Beethoven remek négyeseiből. A második hegedűt Plotényi, a violát Ramaciotti, a csellót Tremencini játszotta. Június 10-én Nardi bíbornoknál játszott Liszttel együtt. Jelen volt Haynald akkori erdélyi püspök is, ki könnyekre fakadt a magyar dalok hallatára. A számos kitüntetés közé, miben Reményi Rómában részesült, tartozik megválasztása az „Accademia dei Quiriti” és Szent Ceciliáról nevezett philharmoniai akadémia tiszteletbeli tagjai közé.

Rómából június 16-án visszatért Nápolyba, s onnan Livorno-Genova-Torino-Moncenis-n át Svájcba utazott. Második olaszországi útját tehát közel hat hónapig tartott, s így első útját beleszámítva majdnem egy teljes évet töltött a művészetek eme ősi honjában. Genfét, Lausannét és Baselt érintve Karlsruhéba utazott, ahol most már másodízben vett részt a németországi zeneművészek gyűlésén és zeneünnepélyén.

LISZT IDŐZÉSE PESTEN 1865-BEN

Liszt az 50-es években, életének weimari időszakában, kétszer volt Magyarországon. Először 1856 augusztus havában, midőn a Scitovszky hercegprímás megbízásából komponált és a felhasznált zenei motívumok révén a magyar zene fejlődési történetében oly nevezetes szerepet játszó ú. n. „Esztergomi misét” vezényelte Esztergomban, a bazilika felszentelési ünnepélyén. Másodszor két évvel rá (1858) vezényelte Budapesten az átdolgozott „Esztergomi misét”. Ugyanakkor először adták elő „Hungária” című szimfonikus költeményét, ő pedig lelkesült honfitársait 2. számú, azóta is legnépszerűbb magyar rapszódijával ragadta el.

Tudjuk, hogy Lisztnek a cigányzenéről írt és 1859-ben franciául megjelent (később német és magyar nyelvre is lefordított) tanulmánya a magyarországi cigányokról és zenéjükéről itthon kellemetlen érzéseket keltett, minthogy Liszt tévedésből a magyar népzene cigányzenének minősítette. Magyar érzelmeit és hazafiasságát kétségbe vonták, és általában hívős viszony keletkezett Liszt és a magyar közönség között. A félreértések azonban tisztázódtak és 1862-ben a Nemzeti Zenede megtette az első lépést, hogy Lisztet ismét közelebb, sőt esetleg vissza hozza hazájába. Felhívást intéztek hozzá, hogy a magyar nemzeti zeneművészet fellendítése érdekében tenné át resides lakhelyét Pestre. E felhívásra Liszt Rómából, ahol 1861 óta élt, két levelet írt válaszul. Az első 1862. november 9-én báró Prómay Gáborhoz, mint zenedei elnökhöz, a másodikat Mosonyi Mibályhoz november 10-én. Az előbbi képezi a tulajdonképpeni választ. Ebben kifejezi köszönetét a neki az előzmények után különösen jól esett felhívásért és az őt ért gyanúsításokra és félreértésekre nézve nyomatékosan kiemeli, hogy szíve közelben és távolban mindig kedves hazájáért dobogott. Ez nem is lehet másképp, mert magyar születése adta neki azt az erőt, melyet magában érez és a magyar mágnások bőkezűsége juttatta atyját abba a helyzetbe, hogy Lisztet már zsenge korában Bécsbe és Párizsba küldhesse tehetségének kifejlesztése végett. Hálaosan visszaemlékezik nagyszerű fogadtatására honfitársai által, 1840-ben, valamint Scitovszky hercegprímásra is, kinek köszönheti az „Esztergomi mise” előadását a vallásos és nemzeti ünnepélyek egyik legnagyobbikéén (Az esztergomi bazilika felszentelési ünnepén ugyanis a király is jelen volt fényes kísérettel. Liszt a pesti árvíz alkalmával már

mint világhírű művész, gyermeksege óta először jelent meg hazájában, 1839 karácsony idején, amikor kitörő lelkesedéssel fogadták. 1840. január 4-én a Nemzeti Színházban első hangversenye alkalmából tisztelői Lisztnek egy művészi kivitelű magyar díszkardot nyújtottak át ünnepies keretben, a kardbűvel hátán e felirattal: „A nagy művésznak, Liszt Ferencnek, művészi érdeme és buzgó hazafisága méltatásául, tisztelő honfitársai. Pesten, 1840. január 4-én.” Második hangversenye január 11-én volt. Másodszer 1846-ban időzött Magyarországon.)

Legnagyobb mértékben megjutalmazva érezte magát, ha a magyar zeneművészet fejlesztéséhez hozzájárulhatna. De mély sajnálatára erejét teljesen felülmúló körülmények gördülnek eléje, melyeknek – bár vonakodva – magát alá kell vetnie. Reméli azonban, hogy majdan visszatérhet hazájába, nem mint röpke vándor, nem is tehetetlen agg alakjában, hanem mint a baza erélyes és hű fia, lelkesítve ugyanazon érzelmektől, melyekkel eltele egykor Dante Firenze után sóhajtvá így kiáltott fel: „Visszatér a költő, hogy ugyanott, hol egykor megkereszteltetett, szemföldet is nyerbeszen.”

A Mosonyihoz intézett levélben jelzi, hogy „Szent Erzsébet” című legendájának vezérfőszerepét hat hete hogy egészen befejezte. Idézi a többi közt a Szent Erzsébetről szóló és a 17. századból származó magyar egyházi dallamot, melyet a legendában felhasznált, és amelynek birtokába Mosonyi közbenjárása által jutott. Közli e művének felosztását hat részre. És közöl egyéb részleteket is. Óhajtvá szerint műve későbbben egy kiegészítő adaléket képezend a magyar zeneirodalomhoz, úgy mint a „Hungária” című zenekölteménye is. Tudakolja, hogy minő indok eredményezte meghívását, és tulajdonképpen milyen körülmények közt telepednék le Pesten? Zeneművészeti tevékenységét számos évek óta kizárólag zeneköltészeti térre koncentráltta, mit egyelőre a legkedvezőbb körülmények között Rómában folytat. Különben kötelezettségei a weimari nagyherceg iránt sem szűntek meg. De talán ismét fog nyílni valami jó alkalom, midőn ismét közeledhetik magyar hazájához, mit a legnagyobb örömmel fog tenni. (E két levél a Zenészeti Lapok III. évf. 69-70. oldalán jelent meg.)

Reményi látogatását Lisztnél Rómában 1864-ben már megemlégtük. Reményi talán 1865-ben is volt Lisztnél Rómában, mert a Liszt Ferenc emlékkiállítás lajstroma

a 12. oldalon felsorolja Lisztnek egy Rómából, 1865-ben Reményihez intézett levelét, melynek tartalma: „Baráti megbívás; jelen lesz egy hölgy, ki több pár kesztyűt tépett szét dübös tapsolásával.”

Az amerikai életrajz felemlíti, hogy Reményi 1865-ben fényes sikerrel szerepelt Párizsban, ahol szalon-koncertjei valóságos extázist keltettek a francia arisztokrácia körében. Ezt megerősítik más források is. Egy 1865. évi párizsi újság, „Chronique de Jour” cím alatt két hasábot szentel Reményinek azon alkalmából, hogy Richard de Metternich hercegnek, Ausztria nagykövetének szalonjában hatalmas sikerrel lépett fel. Nem csak a diplomácia, de nagynevű művészek és írók is jelen voltak (pl. Berlioz, Theophile Gautier). Majd elmondja, hogy Reményi hírnevét az 1848. évi forradalom alapította meg, és elbeszéli a Rákóczi induló eljátszásával (1860. január, Pesten) kapcsolatos incidenst. Fennmaradt egybként a művésznak egy Párizsban, 1865. április 28-án kelt levele is, melyben ezeket írja:

„Hangversenye a legnagyobb szerű volt a saisonban, malgré la saison avancée et la grande chaleur (annak ellenére, hogy a hangversenyévad későn ért véget, és nagy meleg volt). Az Erard-terem a beau monde és a monde artistique rendez-vousja volt. Az enthusiasmus colossális volt. Mindenki gratulált. Az asszonyok sans géne (fesztelenül) megcsókoltak a concert után. Egyetlen concert volt az egész saisonban, hol a Marchands de Musique a jegyeket pénzért adta. Itt még ingyen sem mennek concertbe. (E megjegyzés egyezik a fent idézett párizsi újsághírrrel.) Páris ezentúl tárva nyitva áll. Öt hét alatt colossális nevet szereztem magamnak. A sajtó sans contradiction unanimiter (egyhangúlag) mellettem van. Vuillaume, a híres hegedűcsináló expres egy nagyszerű hegedűt készít számomra. Erard-ék nagyszerű zongorát fognak prezentálni, 4-5000 frank. Valóságos fogadott és elkényeztetett fiú vagyok a házban (tudniillik Erardéknál). Vasárnap Mad. Erardnál ebédelek Passyban – kastélyában –, holnap, szombaton pedig senki másnál, csak George Sandnál ebédelek. Tegnap Théophile Gautier-nál ebédeltem. A császárnál (III. Napóleon) már hivatalos voltam, de szerencsétlenségemre elmaradt az orosz trónörökös közbenjött balála miatt. Gyönyörű nagy fotografiáim minden zenekereskedésben ki vannak téve. Annyit senkiről sem írtak, mint rólam. Je suis connu comme le loup blanc.

E levélből látjuk, hogy párizsi fellépéseinek sikere tényleg „colossális” volt. Nem csak Metternich hercegnél, hanem nyilvánosan is játszott, és úgy a főúri, mint az írói és művészi körök felkapott, kedvenc embere lett.

Ezután hangversenykörutat tett Németországban, Belgiumban, Hollandiában és más országokban, amivel nagyban hozzájárult európai hírnevének növeléséhez.

Ugyanezen év valósította meg a Nemzeti Zenede azon kezdeményezését, hogy Liszt Magyarországra jöjjön, de e látogatása egyelőre nem vezetett még letelepedéshez, ami csak 1876-ban történt meg, midőn Liszt az Országos Zeneakadémia elnökségét elvállalta. (Attól kezdve a téli hónapokat karácsonytól húsvétig Pesten töltötte, húsvétól szeptemberig Weimarban, ősszel pedig Rómában időzött.) Liszt újabb meghívására a Zenede fennállásának negyedszázados emlékünnepe szolgálta. Liszt a meghívást most elfogadta, és elhozta magával magyar stíli nagy művét, a „Szent Erzsébet” legendát. A magyar nemzet nemcsak hogy kibékült Lisztel, hanem lelkesen ünnepelték is. A „Szent Erzsébet”-et augusztus havában kétszer adták elő, még pedig 15-én és 22-én. Liszt újabb meghívásában része volt Reményinek is. Az ünnep ségre nem csak Liszt maga jött el, hanem Cosima lánya, valamint annak férje, Hans von Bülow is, a híres zongoraművész és dirigens. Liszt magával hozta Wagner iránti rajongását is, és oly forró hangulatot teremtett Wagner mellett, hogy a Nemzeti Színház megvásárolta a „Lohengrin” előadási jogát. Harashti fentebb idézett művében megemlíti azt is, hogy Liszt pesti időzése alkalmából, lakásán esténként válogatott társaság gyűlt össze. Így augusztus 25-én este is, mikor Reményi a „Lohengrin”-ből adott elő egy jelenetet, és remek magyarozatával felette élvezetes perceket szerzett a mesternek, s a meghívott hallgatóknak (Zenészeti Lapok, 1865. 25. 48. sz.). Atyám többször felemlíté előttem, hogy Liszt Pesten több ízben meglátogatta nagyszüleim házát és ott fesztelenül mulatott. Ilyenkor erős szivarokról és erős borról kellett gondoskodni, mert Liszt ezt szerette. Ha jó kedve volt, játszott egyedül, vagy Reményivel együtt.

Liszt jelenléte egy nagyszabású, jótékony célú zeneelőadásra adott alkalmat, mely a városi Redoute nagy termében, kedden, 1865. augusztus 29-én délután 5 órakor folyt le, amelynek műsorát kizárólag Liszt szerzeményei képezték. Az előadóművészek voltak: maga Liszt, Reményi és Bülow.

M ű s o r

1/a Ave Maria

b/, *Cantique d'Amour*" a *Harmonies poétiques et religieuses* c. műből – Liszt Ferenc 2. „A három cigány”. Lenau költeménye után (a költemény szövege mellékelve volt)

– Reményi Ede

3. Legendák zongorára:

a./ „Assisi Szent Ferenc szentbeszéde a kismadarakhoz”

b./ „Paolai Szent Ferenc a hullámokon járva” – Liszt Ferenc

4. „Magyar rhapsodia” zongorára és hegedűre – Liszt Ferenc és Reményi Ede

5. „Magyar rhapsodie” két zongorára – első zongora Bülow János.

Atyám emléke szerint Liszt bámulatos hanghatásokat tudott fenti legendáival kibozni a zongorából. Hallani vélte a madarak csicsérgését, illetve a hullámok növekvő morajlását.

LISZT KÉSŐBBI MAGYARORSZÁGI IDŐZÉSEI

Liszt két évvel később (1867) ismét feljött Rómából Pestre, hogy a koronázás nagy ünnepeire írt, magyar dallamokat feldolgozó, nagyszabású miséjét vezényelje. 12 napot töltött ekkor a magyar fővárosban és ismét a legnagyobb kitüntetésben részesült. Azonban legjobban érezte magát megbírt baráti körben. Reményinél mindennapos volt (Zenészeti Lapok VII. 589. l.), nála s vele órákig játszott; akik szerencsések voltak ilyenkor körében lehetni, felejthetetlen emléket nyerték páratlan géniuszának, mellyel Reményi méltóképpen ölelkezett. Június 13-án is ő maga bírta meg magát Reményihez, matinére. Eljátszotta ez alkalommal egyik kedvelt, régi magyar ábrándját. Koronázási miséjéből eljátszotta Reményivel a legmagasztosabb részt: a „Benedictus”-t, melynek hegedűszólóját Reményi számára írta és szánta, továbbá az „Offertorium”-ot és az „Ave Maria”-t. Elragadó volt a zenei élvezet, minőben csak ritkán van alkalmunk részesei. Itt jegyzendő meg, hogy (Ábrányi „Életemből és emlékeimből” c. művének 112. stb. oldala szerint) Reményi egyike volt azon 8 tagból álló, úgyszólván titkos komiténak, mely megfelelő szereposztással (Reményi feladata volt a közhangulat befolyásolása) magára vállalta és ki is vitte, hogy eltérően az udvari szertartásrendtől, a koronázás templomi ünnepe alatt nem Harrbeck udvari karnagy ad hoc szerzendő miséjét, hanem a nagy művészkirálynak, Liszt Ferencnek koronázási miséjét játszotta a Hofkapelle.

Liszt ezentúl gyakrabban jött el Magyaror-

szágra, s ilyenkor rendszeren több időt töltött Szekszárdon, báró Augusz Antal zenekedvelő házában, kibez mind bensőbbé váló baráti viszony kötötte már 1839-től kezdve. Liszt szekszárdi séjourjai (tartózkodásai) nagy vonzóerőt gyakoroltak Liszt tisztelőire, kik ilyenkor csapatostul rándultak le Szekszárdra, Liszt tiszteletére. Reményi nem csak Pesten tartozott szorosabb környezetéhez, hanem több ízben követte Szekszárdra is. A Csapó Vilmos által kiadott „Liszt Ferenc levelei br. Augusz Antalhoz, 1846-1878” című műből megállapítható, hogy Reményi 1870 őszén a Lisztet ünneplő sok vendég közé tartozott, „ki a társaságot művészi hegedűjátékával és bobóságaival egyaránt szórakoztató” (5. l.). Szeptember 26-án Menter Zsófia, Liszt tanítványa jótékony célú hangversenyt adott Szekszárdon, amelyen úgy látszik Reményinek is közre kellett volna működnie, de a rendező őt betegnek jelentvén, közkívánatra maga Liszt is játszott (22. l.).

Hogy Liszt Reményit, mint volt tanítványát folyvást kedvelte és becsülte, mutatja az a tény is, hogy egy Rómából, báró Auguszhoz 1869. július 18-án írt levelében, hol koronázási miséjének némely részletének megküldését jelzi, felkéri báró Auguszt, hogy miséjének „Benedictus”-át és „Offertorium”-át, melyet átírt zongorára és hegedűre, juttassa el Reményihez, „quil en fasse usage dans ses concerts; les quelques mesures d'introduction et les variantes de l'accompagnement augmentent l'effet du Solist, et Plotényi sera débarassé de l'a peu près, qui n'est jamais assez pret.”

E rokonszenvek egyéb jelei is vannak. A Liszt Ferenc emlékkiállítás lajstroma a 26. oldalon felsorol egy töredéket egy Liszt által Reményi Edének írt hegedűversenyből: „Concerto pour Reményi 24. Janvier, 1860. Weimar F. L.” (Franz Liszt). Csoportképek is maradtak fenn, hol Reményi Plotényivel együtt, vagy nélküle, Liszt társaságában van ábrázolva. Az időrendnek elébe vágva, már itt említtem meg, hogy Liszt a 60-as évek végén és a 70-es években, még mielőtt a Zeneakadémia vezetését átvette volna, szintén többször időzött Pesten. Legemlékezetesebbek az 1869 és 1870, valamint 1873 és 1875 évi tartózkodások. 1869 április havának végén két hangverseny volt a Redoute-ban, Liszt jelenlétében, ahol kizárólag az ő szerzeményeit adták elő. A második hangversenyről a Fővárosi Lapok május 2-iki részletes tudósítása van meg. Észert a zenekar Erkel vezetésével előadta a „Hungaria” szimfonikus zenekölteményt. Azután a 137. zsoltár került sorra, melyet meg kellett

Reményi Jánosné, Reményi Ede édesanyja

ismételni. Végül ismét előadták a Koronázási misét, melyet Liszt maga vezényelt. Reményi a Credo előzenéjét játszotta „még mélyebb bensőséggel”, mint első ízben. Ez volt az utolsó Liszt-koncert, bár még következett Leiternek, Liszt egyik tanítványának hangversenye néhány Liszt-szerzeménnyel. A második Liszt-koncert után a dalárdák szerenáddal tisztelegtek Liszt lakása előtt, aki mint mindig, Schwendtner apátnál, a belvárosi plébániában szállt meg.

1870-ben Liszt november és december hónapban szerepelt Pesten. Tudjuk, hogy 1848 óta visszavonult a nyilvános művészi működéstől, de ha Weimarban időzött, vasárnaponként zártkörű matinékat adott, ahol hallatta páratlan művészetét. Ezt a szokást elevenítette fel Pesten is. Részletes hírlapi híriünk van november 27-én, Schwendtner apát lakásán rendezett első matinéjéről, ahol főleg az írói és művészi kör kiváló tagjait gyűjtötte maga köré, fesztelen érintkezés közben. Rövid, de élénk társalgás után Liszt a zongorához ült, és felszólította Reményi Edét a közreműködésére. „A mester már évek óta nem volt ily jó hangulatban, valamint Reményit sem ballottuk ennyi szellemmel és finomsággal interpretálni.” Először Raffnak egy szonátáját adták elő. Ezután közkívánatra Lisztnek még csak kéziratban levő „Krisztus” oratóriumából mutatott be két önálló részt: „A pásztorok imájá”-t, és „A három király indulója”-t, Reményivel játszva. „És a társaság oly ritka műélvezetben részesült, mely sokáig emlékezetes fog maradni. Liszt átengedte magát zongorájának, mely enyelgett, sírt, sóhajtott és dörgött ujjai alatt. Reményi pedig egész odaadással játszott vele. Liszt arca földelült, s szinte ragyogott a legtisztább lelkesedéstől, mely ellenállhatatlanul ment át a társaság minden egyes tagjába.”

Közreadja: Rakos Miklós

(Következő számunkban folytatjuk)

Menedzsereké a jövő

Kulturális menedzserképzés Magyarországon

Bár szimfonikus zenekaraink nagy részének vezetői között még ma is csak kevesen rendelkeznek ilyen képzettséggel, a kulturális menedzserek oktatása jó ideje virágkorát éli Magyarországon. Az egykori népművelés-szaból kinövő andragógus-, illetve művelődésszervező-képzés-ként, vagy a modern menedzser kifejezéssel élve hazánk szinte valamennyi egyetemén és számos főiskoláján folyik, elsőként azonban a Modern Üzleti Tudományok Főiskoláján vált akkreditált, posztgraduális képzéssé. Bár a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen még jó ideig várni kell míg újra beindul, a zeneigazgatói posztra pályázók számos tanfolyam, egyetemi és főiskolai képzés közül választhatnak.

Kulturális menedzserképzés legalább harminc éve folyik Magyarországon – magyaránza kérdésünkre **Dr. Koncz Gábor**, a Magyar Kultúra Alapítvány igazgatója, aki jelenleg a Modern Üzleti Tudományok Főiskoláján (MÜTF) tanít –, jómagam 1974 óta művelem ezt a szakmát. Amikor erről az első konferenciát rendeztük a hetvenes évek elején, a kulturális menedzser kifejezés még meglehetősen idegennek tűnt, de lassan mégis bekerült a köztudatba. A Magyar Kultúra Alapítvány ennek a képzésnek egyfajta előfutára volt, 1980-tól itt, a Művelődési Minisztérium vezetőképző és továbbképző intézetében igen határozott, tanfolyam-jellegű kulturális menedzserképzés folyt. Több konferenciát szerveztünk és a mai megnevezéshez hasonló címmel is jelentek meg kiadványaink. Kulturális menedzserképzés jelenleg Magyarországon egyrészt a népművelés szak utódja, a főiskolai andragógus-képzés, másrészt az egyetemi szintű művelődésszervezés elnevezés alatt folyik. Van, ahol rendezvényszervezési ismeretek, van, ahol szervezés-vezetési ismeretek címmel oktatják azokat a tárgyakat, amelyek ide sorolhatók. A diákok mindenütt tanulnak művelődés-gazdaságtant, szervezés vezetést, reklámot, PR-t, ezekből áll össze a kulturális menedzser ismerethalmaza. Ilyen típusú oktatás van a Magyar Iparművészeti Egyetemen is, ahol kifejezetten iparművészeti menedzserképzés folyik, de bizonyos kezdeményezések voltak a mai Corvinus Egyetemen is. Ott, és más egyetemeken, főiskolákon nonprofit intézmények szervezésével, vezetésével kapcsolatos képzés folyik – mondja a PhD fokozatú egyetemi oktató, aki saját diákjairól igen nagy elégedettséggel szól. – A Modern Üzleti Tudományok Főiskoláján hallgatóinkat egyből bevonjuk a gyakorlati munkába – fűzi hozzá. Kulturális menedzserképzés tehát ilyen, vagy hasonló elnevezéssel az ország majd minden egyetemén és számos főiskoláján folyik, s egyre több könyv is megjelenik ebben a témában. Kiemelkedik ezek közül az az esettanulmány-gyűjtemény, amelyet a MÜTF jelentetett meg. – Ennek az egyik fejezete hazai rendezvényeket, a másik kifejezetten külföldi fesztiválokat mutat be, a harmadik rész pedig a kulturális menedzsment témájába eső elméleti módszereket, tanulmányokat közli – mondja Dr. Koncz Gábor, aki szerint

a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) által támogatott Fesztiválvilág című kötet is sok tanulsággal szolgálhat annak, aki ilyesmivel kíván foglalkozni. – Az NKA által támogatott nagyrendezvényeket rendszeres és szisztematikus monitori munkával figyeljük, látogatói szemszögű megfigyeléseket végzünk és végeztetünk. Ezekről beszámolókat, elemzéseket készítenek, amelyeket a következő pályázat elbírálásánál figyelembe veszünk – magyarázza.

– A kulturális menedzselés problémája a komolyzenei életben, azon belül is a szimfonikus zenekaroknál különösen előtérbe került az utóbbi időben, hiszen tudjuk, hogy ezek igen komoly anyagi gondokkal küzdenek. A kulturális menedzserképzésnek egyik meghatározó pillére a művelődés-gazdaságtan, amelynek az egyik alaptétele, hogy a komoly műfajú előadó-művészet soha a történelemben, sehol a világon nem tudott és ma sem tud megélni a közvetlen fizetőképes keresletből. Így tehát ezen kívül is szükség van más jellegű, fenntartói támogatásra, az állam, az önkormányzat, esetleg valamilyen nagy cég segítségével, és szükség van további mecénatúrára és viszonzatszolgáltatás ellenében végzett szponzori támogatásra, azaz reklámra is. A nagy probléma az, hogy számos nagyzenekar így is pénzügyi és szinte állandó likviditási válsággal küzd. Ennek számos oka van, amit többen, többféleképpen elemeznek, beleértve jómagamat is – teszi hozzá Dr. Koncz Gábor, aki egyébként maga is a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekart működtető Távközlési Zenekari Alapítvány kuratóriumának tagja. Az egyetemi oktató szerint jól képzett kulturális menedzserekre – akiknek az alapszakja lehet akár a régi népművelés, akár a mai andragógia, vagy a közgazdaságtudományok valamelyik ága – azért van szükség, mert ők megfelelően tudják szervezni az állammal és az önkormányzattal való érvelési vitákat, felkészültek arra, hogy a pályázati rendszert saját hasznukra fordítsák és nem csak a fizetőképes keresletet próbálják megragadni, hanem a vállalatokban, a mecénatúrában rejlő lehetőséget is.

Amikor a művészeti menedzserképzés helyzetéről faggatjuk, Koncz Gábor siet leszögezni: az sosem tud elegendő lenni, ugyanakkor a meglévő képzés igen színvonalas. – Kifejezetten iparművészeti menedzsereket

képeznek az Iparművészeti Egyetemen és az andragógia- illetve a művelődésszervező szakokon tizenegy helyen az országban. Emellett számos tanfolyamon folyik ilyen képzés, többek közt a Magyar Kultúra Alapítványnál, ahol Kapocs címmel a tengeren túli magyarok számára szerveztünk már kétszer ilyen kurzust, s éppen most készülünk a harmadikra. Ez abban különbözik az összes többitől, hogy tengerentúli és nyugat-európai és Kárpát-medencei magyarok vesznek részt rajta, akiknek, amellet, hogy bemutatjuk a mai magyar kulturális intézményrendszert, rendezvényszervezési, programszervezési gyakorlati módszertani ismereteket is közvetítünk – mondja az igazgató.

Míg az Iparművészeti Egyetem képzésére döntően szakmabeliek járnak, a posztgraduális, tág értelemben vett kulturális menedzserképzésekre nagyon sokféle végzettséggel érkeznek a hallgatók. Bár döntő többségükben népművelők, vannak közöttük művészek, gazdasági előképzettséggel rendelkezők, zenészek, képzőművészek, szállodaszervezők, sőt, lelkészek is. – Az ilyen képzésekben résztvevők a tapasztalatok szerint nagyon jó eséllyel indulnak bármilyen posztért, akár az Európai Unió más tagállamaiban is – fűzi hozzá Koncz Gábor.

A Modern Üzleti Tudományok Főiskoláján 2003-ban, holland szakemberekkel együtt kidolgozott programmal indult a kulturális menedzser-képzés, tudjuk meg Dr. **Szaniszló Gábortól**, a főiskola felnőttképzési igazgatójától. – Az első években kulturális vállalkozásszervező elnevezéssel futó képzést a holland MATRA programnak köszönhetően sikerült beindítani, így a holland kulturális és marketing szakemberek szellemi támogatása mellett anyagi forrásokat is nyertünk az induláshoz. – Az eredetileg négy szemeszteres továbbképzés időtartamát 2007-ben lerövidítették, mert a bolognai rendszerű új képzési szerkezetben már kevésbé piacképes egy kétéves szakirányú továbbképzés, de a változtatás mellett szólt az is, hogy a hallgatók számára sok esetben a hatszázezer forintos tandíj tette lehetetlenné a részvételt. Most százötvenezer forint a szemeszterenkénti tandíj. – Bár a program elismertsége nagy és a diákok is elégedettek az oktatással, a főiskolának szembesülnie kellett a kultúra elégtelen finanszírozásával; azal is, hogy a kultúra terén működő cégek, különösen az állami fenntartású intézmények nem szívesen finanszírozzák dolgozóik továbbtanulását hosszabb távon, így a hallgatók általában saját maguk állják a képzési költségeket. A résztvevők egyik része

művészi területről érkezik, ők a maguk menedzselése végett tanulnak itt, másik részük pedig gazdasági végzettség birtokában dönt úgy, hogy ezen a szakterületen szeretne dolgozni.

A képzés meglehetősen gyakorlatorientált, a különböző területről érkező oktatók esettanulmányokkal, saját tapasztalataikkal segítik a hallgatókat, akiknek egy saját kulturális vagy médiaprojektet is meg kell valósítaniuk tanulmányaik ideje alatt. – Az első évfolyam hallgatóinak egy csoportja, amelyben volt színháztörténész, operaénekes, filmrendező is, egy képzőművészeti kiállítást szervezett a Magyar Kultúra Alapítványnál a Várban. Erre felfigyelt az egyik tárca vezetője, és a kiállítást, illetve a hozzá kapcsolódó zenei estet számos további követte, ezzel nagy lökést adva hallgatóink további karrierjéhez – meséli a MÜTF tagozatvezetője. – Oktatóink gyakorló szakemberek; a marketing tantárgyaktól főiskolánk rektora, Dr. Kandikó József, a Magyar Marketing Szövetség alapító elnöke tanítja. Meghatározó előadónk a Magyar Kultúra Alapítvány igazgatója, Dr. Koncz Gábor, de eseti jelleggel oktat nálunk az Önszabályzó Reklámtesztület főtítkára, Dr. Fazekas Ildikó, Reklámpszichológiát tanít Sas István, Dr. Venczel Sándor kulturális menedzmentet, de többször oktatott nálunk Zimányi Zsófia, a Budapesti Fesztiválközpont igazgatója, Dr. Pócsik Ilona, a Reklám Világszövetség Magyar Tagozatának elnöke, ill. egy-egy alkalomra hívunk olyan szakembereket, művészeket is mint Karinthy Márton, aki bemutatta, hogyan működik egy magánzínház, vagy Koltai Róbert, aki abba avatta be a hallgatókat, hogyan kell egy filmhez szponzorokat találni. – Persze a gyakorlatot meg kell alapozni, s aki például menedzmentet nem tanult soha, az először elméleti alapozó oktatáson esik át, s csak aztán jöhet a gyakorlat. A tevékenységek közötti boldogulást a már korábban említett esettanulmány-kötet is segíti. – Évente több ezer előre megtervezett célú és forgatókönyvű esemény szervezői és élvezői lehetünk. Nem csak a szabadidőnek, de a családi, munkahelyi, iskolai és társadalmi létnek is meghatározóan fontos részévé váltak ezek a rendezvények, s ezt a tényt felismerve akkreditálták a MÜTF hatvan órás Rendezvény-szervezés programját – teszi hozzá Dr. Szaniszló Gábor.

A Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskolán (BKF) idén februárban kezdődött posztgraduális diplomát adó menedzser-képzés Arts & Business néven, s a sikerre való tekintettel szeptembertől újabb

évfolyamot indít az intézmény. A képzés célja, hogy az itt végzett szakemberek képesek legyenek megtalálni az utat a kulturális és az üzleti szféra között. A BKF, akárcsak a MÜTF, kiemelt hangsúlyt helyez a gyakorlatra, a szakmai órák többsége kulturális, művészeti intézményekben és vállalatoknál zajlik; emellett nem csupán a kulturális-művészeti, hanem az üzleti élet szempontjából is vizsgálja az együttműködés lehetőségeit. A kurzus aktualitását az ismertető szerint mi sem bizonyítja jobban, mint hogy egyre jelentősebb érdeklődés mutatkozik a vállalati szféra társadalmi szerepvállalásában a kulturális-művészeti terület iránt. A hallgatók a főiskola mellett múzeumokban (Szépművészeti Múzeum, Petőfi Irodalmi Múzeum) és kulturális intézményekben (Trafó – Kortárs Művészetek Háza, Millenáris), gyakorlati szemléletű oktatók segítségével sajátítják el a szükséges tudást, s az érdeklődők nem csupán a kulturális, de az üzleti élet oldaláról is megismerhetik a menedzser feladatait. A BKF-en is számos neves szakember oktat, többek közt Dr. Baán László, a Szépművészeti Múzeum főigazgatója, Dr. Bíró Péter docens, a BP International Business Promotion ügyvezetője, Schanda Beáta, a Magyar Táncművészeti Főiskola művészeti menedzsere, a Nemzetközi Zenei Tanács alnöke, Várhelyi Judit főtanácsos, a Magyar Formatervezési Tanács irodavezetője, az International Council of Societies of Industrial Design (ICSID) vezetőségi tagja, Dr. Zongor Attila, az EU Kultúrpoint Irodájának vezetője és Zsoldos Dávid, a Jeunneses Musicales elnöke; a Fidelio Média Kft. ügyvezető igazgatója.

– Az egyik legnagyobb probléma, hogy az az oklevél, amelyet a felsőoktatási intézmények kiadnak, bizonyos helyzetekben nehezen hasznosíthatók – mondja **Kovács Géza**, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar igazgatója, aki az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán szerzett hasonló képesítést, majd sokáig tanított a mai Corvinus Egyetem elődjén és az Iparművészeti Egyetemen, sőt, kultúra-gazdaságtani jegyzetek elkészítésében is részt vett. – A zenekari igazgatói posztra meghirdetett pályázatok rendszerint közgazdász, jogász, vagy művészeti főiskolai, illetve egyetemi végzettséget követelnek meg, s a kulturális menedzserképzőt önmagában nem fogadják el, miközben pontosan az volna a célja ezeknek a fakultásoknak, hogy éppen ezeknek a kulturális, művészeti intézményeknek legyenek a munkatársai, vezetői az itt végzett hallgatók – fűzi hozzá Kovács Géza, aki szerint az is fontos lenne, hogy az általános kulturális

menedzser-képzésen belül hangsúlyosabbá váljon a művészeti menedzser-képzés.

Ami a zenei végzettséggel rendelkezőket illeti, a kilencvenes évek elején ugyan a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen is folyt valamiféle művészeti menedzser-képzés, amely elsősorban a hallgatók személyes boldogulását szolgálta, ez azonban különböző okokból kifolyólag abbamaradt. Batta András kérdésünkre csak annyit mondott, az intézmény tervei között szerepel ennek a képzésnek az újraindítása.

Bonecz Ervin, a Savaria Szimfonikus Zenekar közelmúltban leköszönt igazgatója a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán végzte el a kulturális menedzseri képzést. Négy éves tanulmányai alatt többek között marketinget, szociológiát, pszichológiát, művelődéstörténetet, vállalati viselkedést tanult, s ezek saját bevallása szerint nagy segítséget adtak az igazgatói munkához. – A tanárok által megadott kötelező irodalom nagyon hasznos volt, s a tanultak kiváló alapot adtak ahhoz, hogy az ember kellő rálátással és széles látókörrrel rendelkezék. Ezt én önszorgalomból bővítettem pénzügyi és jogi ismeretekkel is, amelyek óriási pluszt adtak a munkámhoz – mondja Bonecz, majd így folytatja – egyik diploma sem elegendő ahhoz, hogy az ember rögtön vezető pozíciót töltsön be, s ez elmondható a mi területünkről is. Ha az emberben kellő elszántság és alázat van, akkor pár év alatt eljuthat oda, hogy igazgató legyen valamelyik szimfonikus zenekarnál vagy színházban. – Bonecz szerint az ilyen diplomával rendelkezők sajnos nem sok perspektívával bírnak, mivel a fenntartók számára ez a végzettség önmagában nem elegendő, annak ellenére, hogy a törvényben nincs erre vonatkozó rendelkezés. – Véleményem szerint egy kulturális menedzseri diplomával rendelkező ember megfelelő szakmai felkészültséggel sokkal alkalmasabb a vezetői tisztségre, mint az, aki csak zeneművészeti diplomával rendelkezik. Hibás gyakorlatnak tartom hátrányos helyzetből indítani azokat egy pályázat elbírálásakor, akik csak kulturális menedzseri diplomával rendelkeznek. Szombathelyi pályázásomkor is felmerült a diplomám elfogadásának a kérdése. Mivel a fenntartók szakmailag alkalmasnak tartottak, s a törvény nem rendelkezik egyértelműen, ezért a két fenntartó nekem szavazott bizalmat – fűzi hozzá Bonecz Ervin.

Herboly Domonkos, aki eredetileg nagybőgő tanárként és kamaraművészként végzett, a Budapesti Közgazdaságtudományi

Egyetem Vezetőképző Intézetében szerzett másoddiplomát a Master of Business Administration (MBA) nevű képzésen. – Az MBA-n alapvetően üzleti vezetőket képeznek, az évfolyamtársaim mind a versenyszférából voltak, de egyébként akkor még én is ilyesmivel foglalkoztam. Ez alapvetően meghatározza a szemléletmódot, na nem azért, mert a vadkapitalizmus szemléletét alkalmazom a saját munkámban, hanem azért, mert az ott tanult tantárgyak kifejezetten a vezetőképző oktatására voltak jellemzőek – mondja a Debreceni Filharmonikus Zenekar igazgatója, aki így a gazdasági jogtól a vezetői számvitelen a marketingen, a statisztikán, mikro- és makroökonómián keresztül a nemzetközi közgazdaságtanig, szervezés és vezetésig, vállalati stratégiáig mindenfélét elsajátított tanulmányai alatt.

– Mindenek előtt fontosnak tartom leszögezni, hogy óriási káoszt látok hazánkban a menedzser szó értelmezésében. Míg tizenöt-husz évvel ezelőtt ez a szó egy kifejezetten a kulturális szférában tevékenykedő embert takart, aki produkciókat adott el és vett meg, addig később átvettük azt az angolszász szóhasználatot, amelyben már az összes biztosítási közvetítő is menedzsernek számít. Nyugat-Európában ez a szó valamiféle ügyvezetőt, ügyvivőt takar. Például Németországban és az Egyesült Királyságban szokás a kórházak, iskolák, kulturális intézmények élére nem szakmabelit, hanem valamiféle üzleti vezetőképzőt végzett igazgatót állítani. Ezek az emberek elsősorban a gazdálkodáshoz értenek, sokszor jogi végzettségűek, és a szakmához ugyan van valamilyen kötődésük, de elsősorban nem azzal foglalkoznak. Magyarországon is megfigyelhető némi elmozdulás ebbe az irányba, s ilyen az én példám és ha jól tudom, akkor pécsi kollégámé, Horváth Zsolté is, bár mi mindketten rendelkezünk zenei végzettséggel is – magyarázza Herboly Domonkos, aki szerint másodlagos, hogy kinek milyen egyéb végzettsége van. – Amikor a zenekarok intézményeiről beszélünk, figyelembe kell vennünk azt is, hogy Magyarországon teljesen sajátos jogi és gazdálkodási szabályok vonatkoznak a nem alapítványi, vagy gazdasági társasági formában működő együttesekre. A jellemzően önkormányzatokhoz, vagy valamilyen más, állam-, vagy közigazgatási szervhez köthető intézményeknek sokszor hiába van lendületes menedzserigazgatójuk, aki remek érzékkel boldogul a versenyszférában, az intézmények jogállásából adódóan sokszor találkozunk olyan szabályozókkal, amelyek megkötik a kezüket. El tudom képzelni, hogy egy fenntartó az általa kiírt pályázatban megkö-

vetel egy másik diplomát is, de egy intézményigazgató elsőszámú bibliája ma – az intézményként működő vidéki együttesek esetében legalábbis – akkor is a KJT lesz. Hiába tanulok tehát marketingmenedzsmenetet és vizsgázom belőle kiválóan, ha amikor dolgozom, csak úgy szervezhetem a beosztottaim munkáját, hogy a Közalkalmazottak Jogállásáról szóló törvény rendelkezéseit tartom szem előtt. Innentől kezdve mindegy, hogy valakinek hány diplomája van, a kérdés az, el tud-e evickélni a sokszor képtelen jogi szabályozás útvesztőiben, vagy sem. Arról nem is beszélve, hogy az önkormányzati fenntartású zenekarok és a vállalati kézben lévő irányítása között is óriási a különbség – magyarázza a zenekar igazgató, aki szerencsésnek tartja, hogy gazdasági területről érkezett Debrecenbe. – Azelőtt a Brüsszeli Magyar Kulturális Központ gazdasági vezetője voltam és a gazdálkodási szempontból nehéz helyzetek megoldásában az ott szerzett tapasztalat most is sokat segít. Egy igazgatói pályázatra mindenki nyilván azzal a szándékkal jelentkezik, hogy sokkal több és jobb koncertet szervezzen jövődöbeli zenekarának, javítson a működési körülményeken és elérje, hogy évi három CD felvétel készüljön, de a hazai realitás sajnos nem ez – fűzi hozzá.

Amikor arról kérdezzük, a zenekarok mai, igen nehéz, sokszor kilátástalan anyagi helyzetében mégis mi ösztönöz zenekarvezetésre valakit, aki kulturális menedzser képesítéssel zsirosabb állásban is dolgozhatna, Herboly meglepő választ ad. – A versenyszférában legalább ugyanennyit, talán még többet is dolgoztam, természetesen sokkal több pénzért. Szerintem szükségszerű azonban, hogy az ember ebbe előbb-utóbb belefárad, egy-két év után belenéz a tükörbe és felteszi magának a kérdést: miért csinálja, hiszen csak a pénz nem boldogít, és rájön arra, hogy jó lenne olyasmivel foglalkozni, aminek van értelme. A múltkor találkoztam egy multi cég vezető beosztású alkalmazottjával. Kérdezte, hát elmondtam, hogy Debrecenben egy zenekart és egy kórust vezetek, ő pedig egyszerre irigyelni kezdett. Az ember az ilyen állásokban előbb-utóbb eljuthat oda, hogy szeretne olyan munkát végezni, amivel tesz valamit ezért a világot, az országért. Ennek a szakmának is megvan a szépségei. Rengeteg küzdelem van benne, de amikor a sok munka után összejön egy-egy nagyszerű produkció, az nagyon jó érzés – fűzi hozzá a debreceni igazgató.

Bilkei Éva

Marco Frei

Elmélet és gyakorlat ötvözete

Sikerese képzési program az USA-ban zenekari menedzserek számára

OMFP – e rövidítés mögött egy projekt rejlik, amely 1980 óta élénk tetszést kelt. Az Orchestra Management Fellowship program ugyanis, amelyet az American Symphony Orchestra League ASOL gondoz, máig zsinórmértéknek számít a zenekari menedzserek képzésében. A program ráadásul általában még egy sikeres elhelyezkedést vagy karrierkezdetet garantál.

Az amerikai ASOL menedzserképző program egykori abszolvensei még ma is lelkesek. „Számomra lehetővé vált a kapcsolat ennek a területnek a legjobb vezető személyiségeivel” nyilatkozik John E. Forsythe, a Pacific Szimfonikus Zenekar elnöke. „Az ember ott olyasmint tanul, amit semmilyen bizniss iskolában nem oktatnak”, egészíti ki Ryan Fleur, a Memphisi Szimfonikus Zenekar igazgatója. Rachel Ford a Knowville-i Szimfonikusoktól viszont azt hangsúlyozza, hogy „kollégák és tanácsadók értékes hálózatát” építhette fel.

A komplexitás teszi

Az elmélet és gyakorlat összekapcsolása az, amelynek az 1980-ban életre hívott képzési program nagy sikerét köszönheti. Azonkívül évente maximum öt jelentkezőt fogadnak el, ami a didaktikus és gyakorlati gondozást hatékonyabbá teszi. Egy éven keresztül ruházzák fel az ösztöndíjasokat a sikeres zenekari menedzser muníciójával, ugyanakkor lehetővé teszik számára értékes kapcsolatok kiépítését is. A kandidátusok a zenekari és zenei iparba intenzív bepillantás nyernek, nem utolsósorban azonban bizonyos értelemben testközelben ismerik meg a zenekari mikrokozmoszt. A képzési évet, ami általában júniustól júniusig terjed, egyhetes szeminárium vezet be, amely az ASOL konferencia keretében zajlik. Ezután rögtön a Colorado-beli Aspen következik, ahol a nyarat az „Aspen Music Festival and School” zenekaraival dolgozzák át. Három további vendéglátogatás következik különböző méretű amerikai zenekaroknál.

Két szemináriumi blokkban, amelyeknek januárban és márciusban általában New York a helyszínük, a kandidátusokat intenzív vezetői- és menedzsment tréningnek vetik alá. A következő ASOL konferencián való részvétellel zárul aztán az egy éves képzési folyamat. Nem utolsósorban itt ismerkednek meg az új ösztöndíjasok a végzősökkel. Így ki tudják cserélni a tapasztalataikat és további fontos kapcsolatokat létesítenek. A program sikere magáért beszél: az eddigi 160 résztvevőből 75 máig a nemzetközi zenekari életben vezető pozíciókat foglal el, 28 mint igazgató.

Előfeltételek és a pályázók kiválasztása

Mindenki jelentkezhet, aki komolyan pályázik a zenekari élet egy vezető pozíciójára, rendelkezik már némi tapasztalattal ezen a téren és „az amerikai zenekari művészet elkötelezettjének” érzi magát. Előnyben részesül az, aki már egy zenekarnál vagy zenei cégnél dolgozott (akár mint gyakornok is). A jelentkezéshez az ASOL-honlapon található jelentkezési lapot kell kitölteni (www.symphony.org). Mellékelteként egy „Informational Interview”, valamint két ajánló levél (egyiknek

Az Orchestra Management Fellowship Program öt ideai ösztöndíjasa Aspenben: Asleigh Milner, Carlyn Nisbon, Brandon VanWaeyenbergbe, Martin Sber és Emma Murley

egy zenekartól kell származnia) küldendő be, azonkívül egy személyes nyilatkozat és két 350 szóból álló esszé csatolandó. Végül is le kell róni a jelentkezési díjat. A válogatási eljárásához erős idegek kellene: az utolsó körben 25 főt hívnak meg személyes beszélgetésre, akiből ismét tizet vagy húszat választanak ki a „Selection Weekend” számára.

A válogatási hétféregé általában március végén vagy április elején New Yorkban kerül sor. A pályázókat képzettség és szociális kompetencia szempontjából három napig vizsgáztatják és legfeljebb öt győztes kerül ki a procedúrából. A következő ASOL ösztöndíj program 2008. június 1-jén indul és 2009. június 30-án ér véget. Erre az időszakra az ösztöndíjasoknak 32 500 dollárt (kerek 22 800 eurót) fizetnek, ehhez még az utazási költségeket és betegbiztosítást is térítik. A jelentkezési határidő: 2008. február 1.

(Das Orchester 2007/12)

Anselm Rose

Gyakorlat teszi a mestert

Hogy válik az ember zenekari menedzserré? Képzési helyzet Németországban

Az elmúlt 15 évben a zenekar-menedzseri hivatás iránti követelmények jelentősen megváltoztak. Okként mindenkinek előtt a zenekarok jogállásának átalakulását és a vezetés modernizálását jelölhetjük meg. Habár a feltételrendszer – úgy tűnik – világosabbá vált, a gyakorlat azt mutatja, hogy a tudás ehhez a foglalkozáshoz egyedül az egyetemen nem elsajátítható.

Alig akad foglalkozás, amely olyan nehezen meghatározható, mint a zenekari menedzseré: jogász, üzemgazdász, pedagógus, pszichológus, szervezői tehetség, vezetőerő, mindenés, motivátor, mediátor, zeneértő, kereskedő, látnok, hátsó szoba politikus, mindenkor rendelkezésre álló soknyelvű karmester-megértő és zenekarvezetés-nyugtató. Tapasztalattal kell rendelkeznie mint pesztonka, szállítási vállalkozó, jelmezkölcsonzó, sanitéc, vendéglő-kritikus, színész, üzletkötő, számítógép-technikus. Komolyan szólva: csak kevés hivatás van, amely követelményprofiljában és ezáltal kiképzési feltételeiben is ilyen heterogén és nehezen meghatározható.

A szakképzettségi profil is csupán feltételelesen állapítható meg, hiszen egy zenekari menedzser munkaköri leírása a kompetencia és ezzel a követelmények tekintetében is erősen a személyiség képességeitől függ. A spektrum egy középmezőnyű városi színház zenekarának zenekari inspektorától, akinek fő feladata az üzemvitel operatív szervezéséből áll (kisegítő megrendelése, szolgálati tervek, stb.), akinek a zenekari tagok felé nincs programtervezési vagy költségvetési kompetenciája, egészen a nagy önálló, főleg kommunális koncert zenekarok egyedüli és átfogó vezetői kompetenciával rendelkező intendánsáig terjed. Kétségtelen, hogy a kompetenciának ilyen sokszínűsége mellett különböző szakkép-

zettségek és vezetői képességek lennének elvárhatóak. Ugyanakkor ezeknek a tevékenységeknek mindegyikében a cél összehasonlítható: nagy szervezési teljesítmény, hogy egy bizonyos helyen egy bizonyos időpontban több tucat magasan kvalifikált és specializált egyén egy dirigens autokrata útmutatása alatt optimális eredményt hozzon létre, amelynek sikere közvetlenül a kassza bevételeivel vagy a közönség megelégedésével mérhető. Ehhez hasonlítható foglalkozás nem található még a profit-szektorban sem.

A fogalom: kulturális vagy zenekari menedzser már több mint tíz éve virágkorát éli. Ezzel a heterogén hivatási kép egyrészt jobban értelmezhető, másrészt a menedzser kifejezés – a gazdasági életből kölcsönözve – azt sugallja, hogy viselőjének kompetenciája és hatékonysága van az üzletvezetésben. Ez részben igaznak bizonyul, ha az ember a kulturális menedzsment területén az éppen felfutó ágban levő képző- és továbbképző programokat szemléli. Másrészt a 90-es évek menedzsmenti és gazdasági eufóriája nyilvánvalóvá tette, hogy a hivatalos kulturális intézmények Németországban, mint pl. a szimfonikus zenekarok, a közpénzekből származó finansziális alap-stafrung nélkül egyszerűen nem életképesek. Ezen a tényen a jobb menedzsment sem változtathat semmit. Ha a büdzsé több mint 80 százalékát személyi költségekre kell fordítani, és a háztartás 90 százaléka közpénzekből származik, akkor egy zenekari menedzser tevékenységének bázisát legjobb esetben is a kollektív szerződés vagy belátó gazdasági politikusok határozzák meg.

A politikai tárgyalási képességeket és finom érzékenységet azonban nem tanítják az egyetemen, csak a gyakorlatban elsajátítható. Mindazonáltal a kulturális menedzsmentet a képzés folyamán szisztematikusan készítik fel a feladatra. A zenekari menedzser számára alkalmas tanmenetnél a mesterségbeli tantárgyakra koncentrálnak, azaz a keretfeltételekre, hogy a művészetet először is lehetővé lehessen tenni. Ehhez olyan fogalmak tartoznak, mint marketing, közönség elégedettség, break-even-point (jövődolgozósi küszöb) és programok.

Növekvő követelmények

A mai zenekari menedzserekkel szemben állított követelményekre különösen két dolog van hatással. Először is, mindenek előtt az 1990-es évek óta sok szimfonikus zenekar váltott közjogi személyiségből privát jogi formára (kft., alapítvány) vagy kereskedelmi alapon működő vállalkozásra (pl. kommunális saját üzem). Másodsor, a vállalkozási modernizálás, amely különösen a kommunális területen az egyes intézményeknél a pénzügyek, szervezési- és személyi kompetenciák decentralizálását, valamint üzemgazdasági adózási elemeket vezetett be, a zenekari menedzser kvalifikációs profilját szakmailag és általánosságban is megváltoztatta. Egy pillantás az elmúlt három év álláshirdetéseire ezt világosan igazolja: manapság a jogi, kereskedelmi és marketing-ismeretek, vezetői tapasztalatok és tárgyalásképesség nagy szerepet játszanak, a művészi kompetencia kevésbé. Mindenképpen fontos az érzék a „piac-tanulmányozás”-hoz, egy stratégiai produktum-tervezése céljából a trendek és tehetségek kifürkészéséhez, eredeti, változatos és kiváló minőségű előadások létrehozásához, amelyek hozadéka ideális esetben még valami, az utóbbi időben egyre fontosabbá váló pénz.

A zenekari menedzsment különbözik egy színházétól és az ipari gazdaság egy hasonló nagyságú üzemétől, leginkább lapos hierarchiája miatt (többnyire csak két terület) és az adminisztratív személyzet feltűnően csekély számában. Ezzel szemben a vezetőség kompetenciája és felelőssége kvalitatív és kvantitatív módon is összehasonlíthatatlanul nagyobb. Még valamit nem lehet csak az egyetemen elsajátítani: a kommunikatív képességet a menedzsment munkatársaival, a zenekari vezetőséggel és a muzikusokkal való eredményes és sikeres együttműködés érdekében. A zenekar személyi állományának 95 százaléka zenészekből áll és az együttműködés alapja a zene. Ezzel nyilvánvalóvá válik, hogy a zenekari menedzser alapfeladata a kommunikatív és szociális készségek fejlesztése (krízisek- és konfliktusok megoldása, közvetítés, személyzeti fejlesztés, stb.).

Képzés Németországban

Németországban a Frankfurt am Main-i Zeneművészeti- és Képzőművészeti Főiskolán kívül nincs hivatásos zenekari menedzser képzés. Meglepő ez abból a szempontból, hogy mind Németországban, mind Svájcban és Ausztriában viszont van tanfolyami keretben kulturális-, szabadidő-, média-, rendezvény-, archívum-, múzeum-, zene- és táncmenedzser-képzés. A spektrum nappali tanfolyamtól a távoktatásig, továbbképző tanfolyamig, privát és közintézményektől az egyetemekig és szakfőiskolákig terjed. Különböző okiratok szerkezethető be, a részvételi igazolástól az egyetemi diplomáig.

Kevésbé meglepőnek tűnik, ha az ember tartalmi és strukturális kérdésekkel foglalkozik. Ugyanis itt hamar meg lehet állapítani, hogy a kurzusok a választott tanulmány címetől függetlenül különböznek egymástól. Van, ahol a központban a gazdálkodás, jog, politika, társadalom, kommunikáció és szervezés áll, másutt a kultúrtörténet és esztétika. Ismét más képzési helyen a projektmenedzsmenst finansiális kérdései vannak a súlypontban.

Egy zenekarnak vagy egy színháznak a vezetése is lényegesen különbözik egy fesztiválétól azáltal, hogy a munkaerő szervezés, valamint a vezetési stílus és -módszer a nagyüzemben alkalmazott művészi és nem-művészi személyzettel jóval nagyobb jelen-

tősséggel bír és ennél fogva a vezetőség felé szakképzettségi és személyi alkalmasság tekintetében magasabb igényeket támaszt. Ez olyan szempont, amelyet a legújabb színházi és zenei menedzseri továbbképző programok is tekintetbe vesznek. Egy német egyetem és több művészeti intézmény közös programja jogi, üzemgazdasági és kultúrpolitikai ismereteket ad át rövid személyes jelenlét és egyéni tanuláshoz szükséges elektronikus modulok segítségével azoknak, akik zenekari és színházi vezetéshez szükséges elméleti és gyakorlati alapismereteket szeretnének elsajátítani. Szervezési és tartalmi szempontból hasonlóan struktúrált az „Executive Master of Arts Administration” a Zürichi Egyetemen. Itt azonban a szakmai tapasztalat mint egy komplex kulturális intézmény sikeres vezetésének előfeltétele nagyobb súllyal esik latba. Két tízhónapos nappali gyakorlat elismert gazdasági vállalatnál és tekintélyes kulturális intézménynél az elsajátított tudást praktikus készséggé transzformálja és ezáltal a kezdeti képzettségi különbségeket kiegyenlíti.

Hasonló, erősen gyakorlat-orientált kezdeményezést találunk az USA-ban. Akkor is, ha ennek a képzési programnak az akadémiai része csupán többnapos szemináriumra szorítkozik, zenekari specifikus, és a zürichi modell analógiájára mesteriskola karaktere van. Az Amerikai Szimfonikus Zenekari Liga „Orchestra Management Fellow-

ship Program”-ja haladó növendékek és fiatal dolgozók számára nyújt zenekari menedzser képzést. A Fellowship Program egyhetes szeminárium fázisokból összesen egy évig tart. Évente öt állást biztosítanak. Az eddigi 160 abszolvens közül eddig 75 került zenekari vezetői állásba.

Elmélet és gyakorlat.

Vissza Európába: A kulturális menedzserek részére tehát Németországban nincs hiány képzési lehetőségekben. Függetlenül az eredeti szakképzettségtől mint pl. muzsikusi vagy jogász, az érdeklődési körnek megfelelő képzési vagy továbbképzési forma sokat ígérő végzettséggel rendelkezésre áll. A zenekari menedzsmentnek a bevezetésben említett hivatás-sávszélessége a kvalifikációs lehetőségeknél visszatükröződik: a kulturális menedzsment alapismeretek elsajátításától a potenciális vezetők hivatásukésérő továbbképzéséig terjed. Sok programnál azonban hiányzik valami, ami Münchenben, Zürichben vagy az USA-ban már eleve a képzés integratív alkotórésze: az elmélet és gyakorlat duális rendszere, amely a tanultak gyakorlati alkalmazásánál egy magasabb tudást biztosít. Mert egy valami a zenekari muzsikuskoknál és zenekari menedzserekénél bizonyára hasonló: gyakorlat teszi a mestert.

(Das Orchesteeer 2007/12)

Marco Frei

Visszatérés a jövőbe

Hiányosságok és kezdeményezések a német zenekari menedzsmentben

Senki sem vonná komolyan kétségbe a zenekari menedzsment szükségességének központi jelentőségét. Éppen a művészet- és kultúrafinanszírozás üres közpénz-kasszájának és az aggodalomra okot adó pénzügyi megszorításoknak időszakában fontos egy innovatív zenekari menedzsment működése. Eközben pedig Németországban eddig hiány mutatkozik megalapozott zenekari menedzser-képzésben, amely mind elméleti, mind gyakorlati téren olyan municiót nyújthatna a menedzsereknek, hogy a rendkívüli követelményeknek eleget tehessenek. De valami mégis történik Németországban.

Aglaja Thiesen-nek sikerült. Ő az év eleje óta a berlini Mahler Kamarazenekar projekt-menedzsere. „Több mint százan pályázták meg az állást”. meséli a 28 éves hölgy büszkén. Rainer Neumann, a Rheinland-Pfalz-i Német Állami Zenekar és a Rheinische Philharmonie intendánsa is büszke lehet, mivel Thiesen az általa életre hívott zenekari menedzser-gyakornok iskolájának abszolvensé. „Ez már 2002-ben volt” em-

lékszik vissza, bár a kezdetek még régebbre datálódhatnak.

Szegényes oktatási kínálat

1998-ban történt ugyanis, hogy Neumann Komblenz-ben a Rheinische Philharmonienél az első német gyakornoki iskolát létrehozta. Egy évvel korábban választották meg a zenekar intendánsává. Annakidején ez a kezdeményezés nagy hiányt orvosolt. A ze-

nekari menedzser szó akkoriban idegenül hangzott. Ha az ember jobban belemélyed a témába, kitűnik, hogy a zenekari menedzser-képzés még ma is csak kissé haladt előre. Az a tény, hogy a zenekari menedzsmentről az első publikáció csupán 2005-ben jelent meg, önmagáért beszél (Thomas Brezinka: Orchestermanagement – ein Leitfaden für die Praxis). Ezen a kiadványon kívül a német könyvpiac a téma tekintetében

meglehetősen reménytelennek tűnik: kifejezetten a zenekart érintően még Thomas Schmidt-Ott's publikációja, az „Orchesterkrise und Orchestermarketing” foglalkozik zenekar-menedzseléssel. Súlyosan esik latba a tény, hogy a német főiskolákon máig sincs önálló zenekari menedzser szak. Legjobb esetben is a kulturális menedzsmint vagy kultúra tudomány szakok keretében rendeznek kurzusokat. A zenekari menedzser sokrétegű feladataival, amely a jövőre nézve a fejlődés útját is meghatározza, valamint a német zenekari világ aktuális helyzetét is felvázolja, csupán Gerald Mertens szemináriuma foglalkozik.

Fejlesztés és továbbképzés megalapozott oktatás helyett

Sajnos meg kell elégednünk fejlesztő és továbbképző kurzusokkal. Mégiscsak létezik Frankfurt am Main-ban a Hessische Theaterakademie-ben egy következmények nélküli színházi és zenekari menedzser mesterkurzus. A felvételi feltételekhez egy, a hivatáshoz kapcsolódó főiskolai, vagy művészeti főiskolai végzettség tartozik. Itt többek között gazdasági és jogi ismereteket, valamint ezeknek a költségvetésben, sajtó- és PR-tevékenységben történő alkalmazását tanítják. Wolfenbüttelben szemináriumot tartanak a zenekari menedzsmint gyakorlatáról. Itt különösen az utánpótlásnak számító haladó kulturális menedzser szakos hallgatók részvételére számítanak. A szeminárium ötlete 2004-ben született. A Német Zenekari Szövetség (DOV) és a Német Színházi Szövetség közös kongresszusán került szóba a menedzser-képzés nyomorúságos helyzete. Ennek következménye lett aztán a kurzus életre hívása.

„Egy önmagának való világ”

Akárhonnan nézzük: a német zenekari menedzserek képzésében hiányosságok vannak, ezt nem lehet tagadni. Erről a 2006 novemberében Berlinben rendezett 4. Német Zenekari Napon is szó esett. A zenekari menedzserek ugyanis még máig is kényszerű önjelöltek. Túlnyomó részben üzemgazdagságtant, jogot, kulturális menedzsmint vagy kultúratudományt, zenetudományt vagy dramaturgiát, talán még publicisztika- és kommunikációtudományt is tanultak és gyakorlaton vettek részt. A legjobb esetben talán még zenészek is. Meglehet, hogy a zenekari menedzser – már a megnevezett tanulmányokból kiindulva is – sokoldalú, flexibilis hivatással rendelkezik. Németországban azonban a jelenlegi képzési helyzetben az erős követelményeknek és a ze-

nekari menedzsmint nagy felelősségének nem lehet megfelelni. Egy zenekar száz individuumból áll, akik arra vannak kényszerítve, hogy egy szűk helyiségben közösen valami szépet hozzanak létre. Ez egy önmagának való világ, amelyben öntörvények, hatalmi struktúrák és hierarchia uralkodik, amit ismerni kell ahhoz, hogy az együttes működését meg lehessen érteni. Németországban az elmúlt évtizedekben a zenekari menedzserek képzésében a tendenciákat és a fejlődést nem vették figyelembe. Emellett azonban tulajdonképpen ismertnek kellett volna lennie annak, hogy éppen manapság a szilárd alapokon nyugvó zenekari menedzser-képzés mennyire fontos. Az üres közpénz-kassza időszakában – természetesen elsősorban a művészet és kultúra esetében – ugyanis a zenekari élet is gazdasági megszorításoknak van kitéve. Ez a fejlődés tény, megállítani nem lehet, minden egyéb mesze van a realitástól.

Nyugaton sok újdonság: az USA a mintakép

Az innovatív, átfogó, előre látó zenekari menedzsmint áll vagy bukik ma a zenekari kultúra – végül is a német, eddig egyedülálló sokszínű zenekari világ is. Nagybritanniában és mindenek előtt az USA-ban a zenekari menedzsmint központi jelentőségét már régen felismerték. Már a hatvanas években, az akkori miniszterelnök Margret Thatcher idejében beszéltek erről. Tíz év óta a fogalom: „creative industry” szóbeszéd tárgya. A közvélemény szerint azonban képzés tekintetében Nagybritannia is az USA után kullog. Speciális stúdium eddig kevés volt, néhány zeneművészeti főiskola nyújtott csupán továbbképzést. Ezért indította az ABO (Association of British Orchestras) 2006 szeptemberében az első „Management Academy”-t. Áttekintve az oktatási programot, meg kell állapítanunk, hogy bizonyos pontokat ebből Németországban alig vesznek figyelembe. Leginkább a vezetői alkalmasság, a zenekarral és munkatársakkal való kommunikációs képesség állnak ott előtérben. 2007 április végéig tartott az első „Management Academy”, további kurzusokról az eredmények kiértékelése után döntenek. Az ABO menedzser akadémia előtt mintaként az amerikai „Orchestra Management Fellowship Program” áll.

Az első német zenekari menedzser-gyakornok program

Az amerikai minta mint kiindulási pont szempontjából a németországi első zenekari menedzser-gyakornoki program fon-

tos lépés volt. Amikor azt 1998-ban Rainer Neumann, a komblenzi Rheinische Staatssphilharmonie Rheinland-Pfalz-nál is meghonosította, így nyilatkozott: „Az elmélet alkalmazásáról van szó, „learning by doing”-ról, egy olyan tréningről, amely főiskolai abszolvenseket céloz meg. Mindenhová be kell dugniuk az orrukot” mondja. A gyakornokok lényeges állomásaihoz olyan területek tartoznak, mint sajtó- és PR-munka, vendégjátékok és turnék, szponzorálás és fundraising, valamint diszpozíció (olyasmi mint szolgálati-, próba- és összeállítási tervek és statisztikák elkészítése). A programból a gyakornokok szabadon választhatnak, képzési terv egyáltalán nincs. A gyakorlat ugyanis azt meghatározza: „Ami éppen eszükbe jut, annak prioritása van”, mondja Neumann – „mint ahogy az a zenekari életben is történik”. A gyakornokokat teljes egészében bevonják, „tőlük függ, hogy mit hoznak ki belőle”.

Egyéni kezdeményezések tehát kívánatosak. Szabály szerint a gyakornoki időszak maximum két évig tart – mint ahogy az a médium szektorban egy szerkesztőségi gyakornoknál is szokásos. Neumann valóban egy lapnál töltött valamikori gyakornokságát vette példának. 1990/91-ben a született brémait a Hannoverschen Allgemeinen Zeitung képezte ki szerkesztővé, ezt megelőzően zenekari klarinétosnak tanult. „Zenei tapasztalattal mindegyik rendelkezzen” hangsúlyozza Neumann. Hamburgban zenetudományból és germanisztikából másoddiplomát szerzett.

Feltételek és felvétel

Az utolsó válogatásra nyolc-tíz főt hívnak meg, gyakornoknak csak egy főt választanak ki. „Főleg a személyes kvalitások számítanak, a szakmai tudást végül is mindenképpen sajátítja el” magyarázza Neumann. „Flexibilisnek, nyitottnak és kommunikatív-nak kell lennie.” Nem utolsó sorban az autoritás és az emberek vezetésének képessége fontos előfeltételek. „Egy könyvmoly típus vagy poros levéltáros tehát biztosan nem lenne megfelelő a kiválasztásra. De kérem szépen: ez természetesen a személyiségtől függ.”

Nincs tehát egy királyi út a zenekari menedzser-képzés sivatagán keresztül. A pályázók általában zenetudományt, kulturális menedzsmint, jogot, üzemgazdagság- vagy kommunikáció-tudományt tanultak és amellett gyakorlatot is szereztek. A legjobb esetben ez zenekari gyakorlat is lehet, – például egy egyetemi zenekarban. „A tudományos know-how természetesen egyre fontosabbá

válik, de a művészeti-zeneit nem szabad alábecsülni”, mondja Neumann. „Egy pusztán üzemgazdász számunkra épp olyan kétséges, mint egy csak muzsikos.”

Azt, hogy Neumann gyakornoki modellje nagy siker, már magában az a tény is bizonyítja, hogy közel a tíz éves évforduló. „Majdnem minden gyakornokunk álláshoz jutott a kurzus után”, egészíti ki Neumann nem minden büszkeség nélkül.

Nagy siker

„Ludwigshafenben sok felelősséggel ruházta fel”, vallja Thiesen. „Maga a zenekari vezetőség is nyílt volt irányomban. Egy normális gyakorlaton ez nincs így.” A 28-éves lány már egy hónapos munka után 2006 februárjában elkísérhette a zenekart egy spanyol turnéra – „mint tartalék”. Alapos lámpaláza volt „de fantasztikus tapasztalat volt. A turnén mindannyian alaposan megismertük egymást, egyszerűen csodálatos volt, mindenki nagyon barátságos volt hozzám.”

Mindez bizonyára személyes csellista tapasztalatainak is köszönhető: „A muzsikosok mint valakit, aki közülük való, elfogadtak.” Ezzel Thiesen rögtön igazolja annak szükségességét, hogy a zenekari menedzser maga is a zene világából jöjjön. Ő valóban

egy egyetemi zenekarban szerzett tapasztalatot, a heidelbergi egyetemi zenekarban ezidőtájt mint az egyetem alkalmazottját játszott. Ott egy bolognai koncert turnét és egy próba-hétvégét szervezett.

Thiesen széles tanulmányi alapokkal rendelkezik. Heidelbergben germanisztikából, zenetudományból és jogból szerzett diplomát. Ezután Berlinben publicisztikát tanult.

További kezdeményezések

Az, hogy a gyakornoki programnak nincs strukturált képzési terve, és hogy a gyakornok nem rendelkezik világosan meghatározott munkaterülettel, nem zavaró: „Az önként kialakított munkakör sok szabadságot enged meg, az ember saját felelősségére a saját útján mehet és kipróbálhatja magát – ez legalábbis nálam így volt” – mondja Thiesen. „Ez így személyes kihívást is jelent. Az ember maga éri el, ha sikere van. A pályázóknak az egyéni kezdeményező-készséget mindenesetre magukkal kell hozniuk”.

Neumann akciójának sikere – habár némi késéssel – további hasonló vállalkozásokat eredményezett. 2007 március 1-jén a recklinghauseni Neue Philharmonie Westfalen indította el zenekari menedzser-gyakornoki programját. 40 pályázó jelentkezett, egyet választottak ki közülük. Két évre terjed a gya-

kornoki kurzus, egy év után meghúzzák a köztes mérleget. A gyakornokra érdekes munka, de nagy kihívás is vár. Ennek az évnek áprilisában hozták létre a zenekar alapítványát, ide tartoznak az „Essen – európai kulturális főváros 2010” előkészületei. (*Pécs)

A jövő zenéje és kitekintés

Ha mégoly dicséretre méltóak is ezek a kezdeményezések, a továbbképzési programok és tanfolyamok, nem ámíthatjuk magunkat azzal, hogy egy alapos elméleti és gyakorlati képzés a zenekari menedzserek számára nem szükséges. Egy zenekari menedzser-iskola létesítése valóban hatalmas lépés volna előre, olyan lépés, amely mindenki számára hasznos lenne. Szilárd alapokon álló zenekari menedzsment nélkül a jövőbeli kihívásoknak nem lehet eleget tenni. Emellett kívánatos volna, ha minden érdekelt erő egy húron pendülne. Tábor- és kompetenciaharcok bármely formája nem lehet konstruktív válasz a német zenekarok jövőbeni égető kérdéseire: ezek méregként hatnak a német zenei és zenekari életre, amely a háború utáni évek legnagyobb próbáját állja ki. Nem utolsósorban: ha nem ül be mindenki egy csónakba, ez a zenekari sokszínűség hanyatlását jelentené.

(Das Orchester 2007/12)

Megelőzni gyógyítás helyett

Pszichológiai prevenció és stressz-profilaxis zenekari muzsikosok számára – Klaus Kies

Szuverénnek, sikeresnek, kedveltnek és sebezhetetlennek lenni minden kritika és minden egyéb ellen ami ártalmas lehet. Kicsoda – és melyik muzsikos – nem szeretne ilyen lenni? Mégis, a csillogó homlokzat mögött gyakran egészségi nehézségek épülnek fel, nemcsak testiek, de pszichikai, pszichoszomatikus vagy pszichoszociális irritációk és zavarok. Helyes megelőzéssel sok elkerülhető lenne.

Muzsikos-specifikus lelki, pszichoszomatikus és pszichoszociális problémákról már néhányszor tudósítottunk. A pszichikai területen mindenek előtt félelmekről, pl. előjátszást vagy fellépést kísérő lámpalázzról volt szó („Hogy állíthatom be magam nyugodtnak?”) A pszichoszomatikus területen dominálnak a játékszavarok, például mozgás-korlátozottságok a könyökben vonóvezetés közben („A karomat egyszerűen nem

vagyok képes a felső húrra emelni”), vagy intonálási zavarok a fúvósoknál („Iszonyatos, ha az ajkaim elkezdenek remegni”). De a zenekari hierarchián belüli szociálpszichológiai problémák is, szociális és hasonló konfliktusok a muzsikosok általános lelkiállapota szempontjából nem alábecsülendő szerepet játszanak. („A dirigensem egy emberi katasztrófa”). Mindezek a dolgok meg tudják nehezíteni az alkalmazottak életét.

Annál logikusabb, hogy lehetőség szerint még időben lépünk fel a felvázolt jelenségek ellen, legfőképpen a pszichoprofilaxis és prevenció tudományosan megalapozott módszereivel.

Pszichoprofilaxis, lehetőleg korán

A pszichológiai megelőzést lehetőség szerint már a képzésnél, azaz a főiskolai tanulmányok során kellene elkezdni. A pszichi-

kai, pszichoszomatikus és pszichoszociális irritációkat ilyen módon – amennyiben a hallgatókat megfelelő küzdési stratégiákkal fegyverezzük fel – már a kezdeteknél meg lehetne „fojtani”. Ez nemcsak az egészséget óvna meg, hanem kímélné az egészségpénztárt is, amelynek a betegség jelenté-keny költséget jelent.

A munkaképesség megtartásának és stabilizálásának megelőzési folyamatában főleg arról van szó, hogy hatásos hozzájárulást adjunk a fiatal muzsikusz személyiségfejlődéséhez. Sajnos a főiskoláinkon nem minden döntéshozó látja így. („Csak a szakma fontos, azaz a hangszer”). „Erős”, önállóan gondolkodó és szociális kompetenciával cselekvő személyiségek kevesebb-szer betegednek meg, mint a „gyenge”, bizonytalanok és szociálisan nem kompetensek. A pszichológia nagyban hozzájárulhat a személyiségfejlesztéshez. A muzsikusz hallgatók számára létesített pszichoprofilaxis tréning biztos tanuláspszichológiai ismereteket ad át. Ez a mi esetünkben kiscsoportos, nyolctizenkét résztvevővel folytatott pszichológiai tréning-munkából áll.

A megelőző tréning a hallgatóknak abban segít, hogy ne csak jó muzsikusokká, hanem személyiségekké váljanak. Olyan muzsikusz személyiséggé, aki megtanulta, hogy a hivatásával együtt járó magas elvárások mellett, a zenekari hierarchiában előforduló szociális konfliktusokat céltudatosan kezelje.

A tréning célja

A célkitűzés első és egyúttal legfontosabb pontja a megfigyelőképesség javítása. Egyáltalán nem olyan természetes, önmagunkat pontosan és realiztikusan megfigyelni. (Önismeret). Mások értékelése (kollégák, kooperációs partner, barátok, stb. – idegenek megismerése) sokszor tartalmaz hibás megállapításokat, amelyek inkább a saját elvárásoknak, kívánságoknak vagy félelmeknek, de nem a valóságnak felelnek meg. Zeneművészeti főiskolák hallgatóival beszélgetve gyakran meg kell állapítani, hogy a gyermekkorra és a szülői otthonra vonatkozó kérdéseket idealiztikusan válaszolják meg, („Minden nagyon szép volt.”) amely azonban ilyen egyoldalú formában ritkán helytálló. Egyáltalán nem ritka viszont, hogy a szülőknél sokkal erősebben nyilvánul meg a kívánság, hogy a gyerek perfekt muzsikus-sá váljék, mint magánál a megkérdezettnél. Nem ritkán az ilyen szülői óhajhoz autoritárius nevelési stílus társul, ezt azonban a gyerek nem észleli precízen és csak ritkán kritizálja. Ilyen kényszerítések

azonban pszichikailag nem egészségesek. Ezen a téren ismereteket közölni, a tréning céljaihoz tartozik.

Ehhez tartozik továbbá a szociális-kommunikatív folyamatok iránti érzékenység fejlesztése. A kommunikációs szituációkat azok komplexitásában és lehetőleg konfliktus potenciáljában kell felfogni, hogy lehetőség legyen azok konstruktív legyőzésére. A frusztráció tolerancia erősítése is a célokhoz tartozik. Nemcsak fiatal emberek csalódnak gyakran, ha valami nem úgy sikerül, ahogy szeretnék. Nem ritkán súlyosbodik egy ilyen csalódás veszélyes frusztrációvá, amely egy embert akcióképtelenné tehet. („Mit tehetek most, milyen választásom marad?”) Egy megnövelt frusztráció tolerancia megnyitja a lehetőséget a nyugodt alternatíva-keresés felé.

Szorosan ezzel van összefüggésben a célkitűzés azon pontja, amely szerint az integráció- és kooperációképességet javítani kell. A zenekar is egy team, és maximális hatását a közönségnél éri el. Mindenkinek meg kell tanulnia, hogy szerepének megfelelően integrálódjon, a túlzott egyéni lépések céltalanok. Konstruktív ösztönzésre kerül sor a zenekarban, de majdnem minden más élet- és munkaterületen is.

Ez nem jelenti azt, hogy harmóniafüg-gőségbe kell esni. Ebbe már egyébként is sok kapcsolat és házasság ment tönkre. A konstruktív kooperáció nem zárja ki azt, hogy az ember – ha ez szükséges – el is hátrólódjon. Azok az emberek, akikkel mindent meg lehet csinálni, nem lehetnek megelégedettek és boldogok.

Tréning-módszerek

Hogy érhető el az össz-cél (prevenció, pszichoprofilaxis, személyiség-fejlődés) és a leírt rész-célok? Ezek kiscsoportos tréningekben négy főirányban történnek. Eleinte kognitív tréning van. Itt az egészséggel kapcsolatos pszichológiai tényállásokról tájékoztatnak és beszélgetnek. A fogalmak, mint félelem, konfliktus, stressz és stressz-legacyzés állnak a középpontban. A kognitív tréningen a probléma-felismerést, a helyzetértékelést problematikus szituációkban és a lehetséges leküzdési stratégiák tudatát erősítik.

Az ilyen tréningeknek a súlypontja a csoportdinamikai tréning. Itt például első lépésben a szerepjátékhöz kooperációs szituációkat provokálnak, amelyben a résztvevők megélik, hogy miként történik egy csoportban egy feladat megoldása, ill. az hogy játszódik le. Az eközben fellépő érzelmeket (pl. méreg, harag, csalódás, szoli-

daritás, sikerélmény) részletesen megbeszélnek és ezáltal ezeknek az érzéseknek a valóságos észlelését gyakorolják. A második lépésben a csoport tagjai egymás között értékelnek (pl. „mi tetszik benned a legjobban”, „mi az, ami kevésbé tetszik”, „mit kívánnék még tőled”). Az ilyen értékelések a való életben (stúdium, munka közben) ritkák. Eddig talán sokan megéreztek, hogy a „hátnak mögött” beszélnek róluk, most a tréningben ez új, közvetlen tapasztalat.

Egy másik tréning-részlet a konfliktusorientált viselkedési tréning. Ennek kivitelezéséhez – hogy lehetőség szerint a valósághoz közel maradjunk – a csoportban egy probléma-listát hoznak létre. Ehhez minden résztvevőt felkérnek, hogy írjanak le egy vagy két olyan szituációt amelyben tanulmányaik során vagy mindennapjaikban viselkedési nehézségeik voltak. Ezek a konfliktusok gyakran még ma is aktuálisak.

A leírt problémákat a tréner szerepjátékokban dolgozza fel, hogy aztán a csoportban játékosan közelítsék meg ill. győzzék le azokat. Még a megoldatlanság is nagyon érdekes és informatív lehet. Itt ismét a ki-mondottan preventív beavatkozási stratégia ismerhető fel. A játékok igen élményszerűek és szociális tanulásra rendkívül alkalmasak.

A kiértékelésben aztán részletesen beszélnek a történekről (csoportos tanácskozás). A résztvevők beszámolnak a (különböző) élményeiről a játékban, éppen úgy mint a „nézők” mint kívülállók. A tréner igen ügyel az érzések tematizálására, hogy a tréning szellemében azok helyesen felismerhetőek legyenek. Végül, de nem utolsósorban lazítási technikákat is gyakorolnak.

Összefoglalás

Ebben a cikkben a zenekari tagok pszichikai problémáinak lehetőség szerinti korai megelőzését (prevenció) vázoltuk fel. A leírt tréningfolyamat (legalább 40 óra, optimálisan 80 óra) nem terápia, hanem preventív értelemben profilaxis, amely a zenei tevékenységgel és azzal kapcsolatos problémákkal szorosan összefüggő pszichikai egészség stabilizálását szolgálja. Különösen a fiatal tréning-résztvevőknek kell hivatásuk pszichikai és szociális kihívásainak legyőzésére felkészülniük és erre diszponálnak lenniük. De az „öreg harcosok” is nyerhetnek az ilyen tréninggel fontos (lehet, hogy új) ismereteket, amelyek az ő egészségségüket is szolgálják.

(Das Orchester 2008/2)

Sandra Sinsch

Szamárháton Mozarthoz

Nyugati klasszikusok Törökországban

Az európai műzene 200 évvel ez előtt találta meg az utat Törökországba. Ennek a műfajnak az elterjedését már kezdetektől fogva a legmagasabb szintről támogatták és irányították. A 21. századba való megérkezéséhez azonban még némely akadályt el kell hárítani.

A nyugat-európai stílusú zenekari tradíció kezdetei Törökországban 1826-ban lelhetőek fel. II. Mahmut szultán ösztönözte annak idején a janicsár együttesek átalakítását katonai fúvószenekarokká. Ennek az új szervezetnek a megvalósítása az ismert operakomponista öccsének, az olasz Giuseppe Donizettinek a feladata volt, aki udvari főkarmesteri kinevezése után európai modellre egy szimfonikus zenekart és egy zeneiskolát is létrehozott.

Mialatt a császári udvarban a közép-európai zene mindenek előtt ismert virtuózok – mint Liszt és Vieuxtemps – rendszeres fellépései során terjedt el, a nép körében az olasz együttesek számos turnéja gondoskodott a nyugati zene fokozódó lelkesedésű befogadásáról. Különösen az opera vált gyorsan népszerűvé. Verdi művei legkésőbb három évvel az ősbemutató után az ozmán birodalom színpadain is megjelentek. Ha az ország kulturális élete ebben az időben mégannyira is virágzott, Törökországban a politikai helyzet rosszul állt. Az első világháború után a Sevre-i békeszerződés következtében a népközösség felbomlott, de ellenállás szerveződött egy olyan ember vezetése alatt, aki nélkül a modern török állam elképzelhetetlen lenne.

Atatürk és az első zenekarok megalakulása

Atatürk volt az – született 1881-ban mint Mustafa Kemal –, aki minden erejével a megszálló hatalom ellen küzdött, és végül 1923 október 29-én a Török Köztársaságot kikiáltotta. Atatürk, aki teljesen a nyugati minta szerinti republikánus államforma el-

kötelezettje volt, radikálisan szakított az ozmán birodalom évszázados strukturájával. Az akkori idők tanúja által nyugtalannak jellemzett államférfi a számos társadalmi változást folyamatos fejlődés helyett hirtelen akarta létrehozni. Hogy ez a klasszikus zene szempontjából mit jelentet, egy vele készült interjúból válik világossá. A német újságíró Emil Ludwig nyilatkozatára, aki azt állította, hogy az európai zenének több száz évre volt szüksége mai színvonalának eléréséhez, az államfő így válaszolt: „Én úgy látom, mi időzavarban vagyunk.” Adaptáció helyett a zenekedvelő az anatóliai folklórt és a nyugati műzenét összeolvastva saját zenei nyelvezetet kívánt létrehozni. Ahhoz, hogy ez a nemzetközi parkettán is megálljon, elkerülhetetlennek tűnt a muzsikusképzés európai standardhoz igazítása..

1926-ban megkezdődött a munka az Isztambuli Konzervatóriumban. Ahhoz, hogy a fiatal köztársaságban a kulturális élet szilárd alkotó elemeként az első nyugati stílusú zenekar létrejöjjön, a kormány 1938-ban a szükségből erényt kovácsolva, a szultán egykori zenekarát az új fővárosba Ankarába helyezte át, ahol új néven Elnöki Szimfonikus Zenekarként új székhelye lett. Az Anka-

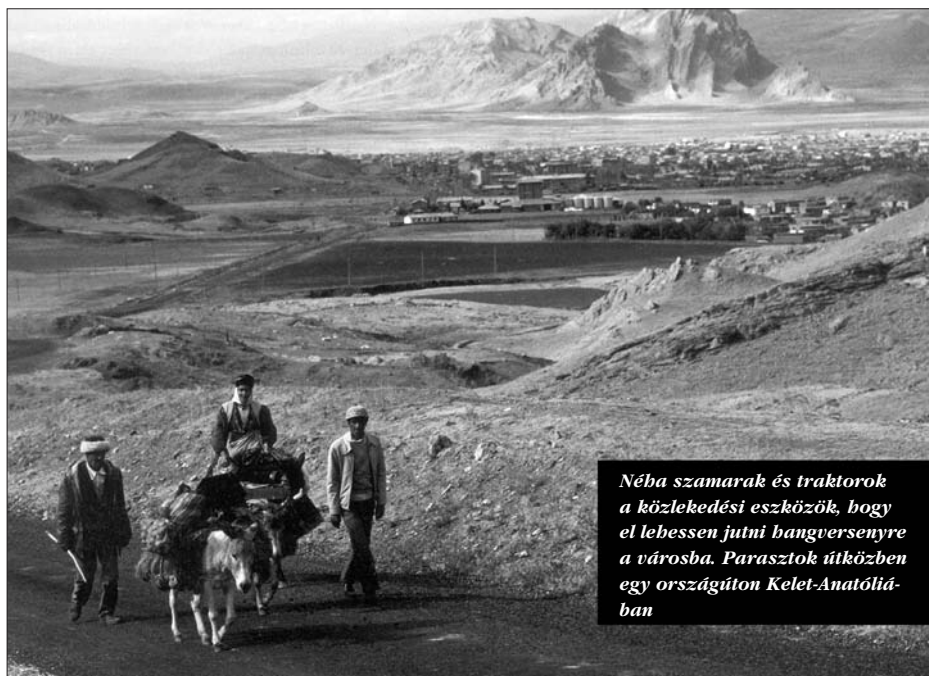
rai Állami Opera megalapításával 1939-ben a nyugati zenés színház is létrejött.

Paul Hindemith mint ösztönző

Az európai műzene fellendülése Törökországban nem utolsósorban annak a ténynek köszönhető, hogy az ország a második világháborúban megőrizte külpolitikai semlegességét. Az emigránsok száma, akik a Hitler-rezsim elől 1933-tól kezdve Törökországba menekültek, 800 személyre tehető. Célzatosan toborozták a művészet és tudomány kvalifikált erőit. Ezek között volt Paul Hindemith is, aki 1935-ben kapta a megbízatást az oktatási intézmények átfogó átalakítására. A zeneszerző a „Hindemith Kód”-ként ismertté vált előterjesztésében francia mintára konzervatóriumi modellt javasol. Amikor 1936 májusában az Ankarai Állami Konzervatórium mint a nyugati képzés bemutató intézménye megnyílt, Hindemith maga vállalta az első zeneszerző felvételi bizottságban az elnökséget.

Atatürk halála után: az építkező irányzat folytatása

Az 1938-ban elhunyt Atatürkre való emlékezés még ma is erősen kifejezésre jut. Arcképe nemcsak bankjegyeken található, de még a legkisebb faluban is ott állnak az ál-

Néha szamarak és traktorok a közlekedési eszközök, hogy el lebessen jutni hangversenyre a városba. Parasztok útközben egy országúton Kelet-Anatóliában

lamentalapító szobrai. Atatürk autoriter vezetési stílusának kritikája mellett nem szabad elfeledkezni arról, hogy számára néhány éven belül sikerült az iszlám világ és a keresztény nyugati tradíciók közé egy hídállamot építeni. Ahhoz, hogy ma Törökországban az EU-ba való belépéséről beszélni lehet, Atatürk életműve előfeltétel volt.

Minden utódkormány tartotta magát Atatürk irányzatához. 1995-ig Isztambulban, Izmirben, Adanában és Antalyában további állami zenekarokat alapítottak, három operaházat hoztak létre. A hangversenyjegyek az alacsony belépti díjak miatt mindenki számára elérhetőek, sok rendezvényt még ingyen is kínálnak. A zenekarok és iskolák között az 1960-as évek óta fennálló kapcsolat ma is működik. A muzsikuskok bemutatják az iskolásoknak a hangszereiket és előkészítik a koncertlátogatásokat. Így Izmirben havonta kétszer gyerekhangversenyeket rendeznek, amelyek gyakran zene, tánc és színházi játék kombinációi. A modern oktatási irányzatok új szele azonban jött tenne, mivel az alapokat jelentő koncepció már nem felel meg a legújabb pedagógiai ismereteknek.

Különbségek város és vidék között

A gazdag kulturális ajánlat a nagyvárosok privilégiuma. A 75 millió lakost számláló országban a fővároson kívüli kisebb gócpontokban a kulturális ellátottság már sokkal gyengébb. A rádióból és televízióból Beethoven ugyan a legkisebb faluban is hallható, de ez önmagában nem nevel a komolyzene szeretetére. Hogy ezt a különbséget át lehessen hidalni, az állami zenekarok kötelező programjában szerepelnek a vidéki turnék. Kenan Gökhaya, az Izmiri Állami Szimfonikus Zenekar menedzsere egy olyan turnéről számol be a Fekete tengeri régióban, ahová a 36 környező faluból számarhátan és traktoron jöttek az emberek, hogy Mozartot hallgassanak. „Kezdetben a programunkat a klasszikus zene és a népzene mixturájából állítottuk össze. Ma már nem probléma egy Brahms szimfóniát önmagában előadni”, alapította meg Gökhaya büszkén.

Zenei képzés mint muzeális értékű kincs

A város és vidék közötti különbség az oktatásban is megnyilvánul. Aki nem a tíz állami konzervatórium környezetében lakik, szerencsével ugyan talál egy privát hangszeres tanárt, de a zeneiskolai rendszer teljesen hiányzik. Így aztán a legtöbb gyerek a tradicionális hangszereket tanulja, mint a saz vagy a hegedűhöz hasonló kemenge.

A főiskolai struktúra Hindemith kora óta nem változott. A zenei könyvtárak elévült anyaggal rendelkeznek, nagy hiány van külföldi kortárs zeneirodalomból. A mellékhangszerekre, mint például az angolkürtre írt művek teljesen hiányoznak. Dvořák Kilenedikjének szőlőját minden további nélkül a fagottista fújja, legalábbis a konzervatóriumi zenekarban. A hangszeres képzés általában messze meghaladja az igényeket. Csak Izmirben jelenleg 13 oboista tanul. Belátható időn belül egyik sem tud majd egy állami zenekarban elhelyezkedni.

Privát zenekarok

A munkaerő piacon csekély könnyítést jelentenek a privát zenekarok vagy az egyetemeken alapított együttesek. Ankarában, Eskiflehrben és Izmirben a konzervatóriumokhoz kapcsolódnak a zenekarok, amelyek főiskolai hallgatókból és profikból állnak össze. Utóbbiakat docensként szerződtetik, valójában azonban kizárólag a zenekarban működnek. Különösen említésre méltó a Nemzetközi Akadémiai Zenekar az ankarai Bilkent Egyetem mellett, ahol az egykori azerbajdzsáni szimfonikus zenekarok teljes vonóscsoportja új feladatot talált. Isztambulban a szponzoroknak köszönhetően az elmúlt években négy zenekar alakult. Néha az ilyen zenekarok azonban máról holnapra újra letűnnek a színről.

Az állami zenekarok bürokratikus malmának foglyai

Az, aki a kilenc állami szimfonikus zenekar egyikében állást kap, mint közalkalmazott, a Kulturális és Turisztikai Minisztérium átfogó szociális biztonságát élvez. Azt az időszakot, amíg a Minisztérium egy üres állás betöltéséhez zöld utat nyit, a muzsikuskok kiséggel és éves szerződésekkel vészelik át. Enélkül a gyakorlat nélkül, az izmiri állami opera zenekara nem is tudna működni. A 62 muzsikusból jelenleg éppen 42 van állami szolgálatban. Az állásokat országszerte kiírják, a kivételeket a koncertmesterek vagy szólófűvósok jelentik. Ezekre az állásokra zenekarok belül pályáznak. Minden új tag a tutiban kezd, egy hegedű állásra mintegy 40-50 pályázó jelentkezik. Egy év elteltével egy újabb próbajáték után döntenek a végleges felvételtől. A fizetés a muzsikuskok és a karmesterek számára is egységesen megállapított és havi 1100 eurót ér el, amely jóval az átlagkereset felett áll. „Tulajdonképpen szégyen, hogy én éppen annyit kapok mint a brácsás az utolsó pultnál”, fűzi hozzá egy szólófűvős. 60%-kal a női részvétel a zenekarokban öröndetes magas.

Az alap munkaszerződés ugyan egyrészt szigorú, miszerint egy koncertre legfeljebb hét próbát lehet tartani, másrészt viszont elég zavaros. Így szól ez egyszerűen: „A zenészeknek el kell látniuk a feladatukat”. Hogy ez hogy néz ki a valóságban, azt a zenekari vezetőség az öt fős zenekari elnökséggel együtt határozza meg. Az Izmiri Devlet Sinfoni Erkestrasi-nál ez konkrétan azt jelenti: a szezon október elejétől május végéig tart, júniusban és szeptemberben turnék vannak. Általában öt, alkalmanként három és fél órás próbát és minimum két koncertet kell hetente abszolválni. „Az aktuális szezonban a program 24 százalékban török és 75 százalékban nyugati zenét tartalmaz”, nyilatkozott Kenan Gökhaya menedzsere. Az utóbbi alatt azonban kizárólag a klasszikusokat és romantikusokat kell érteni. „A közönséget nem szabad túlterhelnünk”. Mondja Gökhaya a programpolitikáról. Az operában is ugyancsak a már a szultán idejében kedvelt Mozart, Verdi és Puccini művekre szorítkoznak. „Händel egyáltalán nem ment, a publikum unatkozott”, vélekedik Selçuk Yarar, az Izmiri Állami Opera menedzsere. Néha a zenekar is ellenáll. Így az izmiri muzsikuskok egy túl kísérletezőnek talált darabot olyan sokáig bojkottáltak, míg az eltűnt a programról. Egy muzsikuskok szakszervezet alapítása még sokáig nincs a láthatáron. Emellett a muzsikuskok soraiból éppenséggel igen érthetően fogalmazódik meg az igény szervezeti- és igazságos bérstruktúra változásokra. Sok minden a finanszírozási lehetőségek hiánya miatt fut zátonyra. Bár rövid idő óta az állami zenekaroknál is vannak szponzorok, de hiányzik egy alap koncepció, hogy a kultúra finanszírozása a jövőben egyáltalán hogy nézzen ki.

Kitekintés

A teljesítmény, amivel az elmúlt 80 évben az úgymond semmiből Törökország nagy városaiiban egy gazdag komolyzenei világ teremtődött, rendkívüli. Az első feladat a város és vidék közötti különbség csökkentése és a mostanáig majdnem kizárólagosan ápolt klasszikus és romantikus repertoár kibővítése minden stílussal. Kiegészítve kultúrpolitikai irányzattal, mint a modern marketing stratégia, az elkövetkezendő években a török komolyzenei piacon sok minden mozgásba hozható lenne. Az ország kitűnő zenei tehetségekkel rendelkezik akik igyekeznek a 21. század nemzetközi komolyzenei élvonalához csatlakozni.

(Das Orchester 2008/2)

A SAVARIA SZIMFONIKUS ZENEKAR PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET:

brácsa tutti állásra

A meghallgatás anyaga:

- Bach:* szólószonáta
1 tétel
- Stamitz:* Brácsaverseny,
első tétel kadenciával
vagy
- Stamitz:* Brácsaverseny,
második és harmadik tétel,
vagy
- Hoffmeister:* Brácsaverseny,
első tétel kadenciával vagy
- Hoffmeister:* Brácsaverseny,
második és harmadik tétel

Zenekari anyag:

- Bartók:* Concerto zenekarra,
3. tétel, 62. zifferől 73. zifferig
- Bartók:* Concerto Zenekarra,
4. tétel, 43. ciffer előtt 1. ü.-től 59.
ciffer után 2. ü.-ig
- Bartók:* Concerto Zenekarra,
5. tétel, 300. cifferől 317. cifferig
- Csajkóvszkij:* V. szimfónia,
3. tétel, 80. ü.-144. ü.-ig
- Csajkóvszkij:* VI. szimfónia,
1. tétel, 171. ü.-187. ü.-ig
- Csajkóvszkij:* VI. szimfónia,
1. tétel, 197.ü.-199.ü.-ig
- Mendelssohn:* IV. szimfónia,
1. tétel, 43.ü.-51.ü.-ig
- Mendelssohn:* IV. szimfónia,
4. tétel, 133.ü.-141.ü.-ig
- Mendelssohn:* IV. szimfónia,
4. tétel, 175.ü.-179.ü.-ig
- Beethoven:* III. szimfónia,
3. tétel, egész
- Brahms:* II. szimfónia,
2. tétel, 49.ü.-55.ü.-ig
- Brahms:* II. szimfónia,
4. tétel, első 15 ütem
- Brahms:* II. szimfónia,
4. tétel, 86.ü.-98.ü.-ig
- Bruckner:* IV. szimfónia,
2. tétel, 50. ziffer után 1.ü.-től
110. ciffer után 4.ü.-ig
- R. Strauss:* Don Juan, első 8 ütem
- R. Strauss:* Don Juan, C-től D-ig

(A kották honlapunkról letölthetők:
www.savariaorchestra.hu)

A próbajáték ideje és helye:

- 2008. július 2., 14 óra,
Bartók Terem
(9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.)

Jelentkezési határidő:
2008. június 20.

váltó I. trombita állásra

A meghallgatás anyaga:

- Haydn:* Esz-dúr trombitaverseny
I. II. tétel
(kizárólag B-trombitával)
Egy bármilyen stílusú előadási
darab.

Zenekari állások:

- Bartók:* Concerto I. tétel 328-370-
ig, II. tétel 90-120-ig V. tétel 201-
231-ig
- Bartók:* A kékszakállú herceg vára
– Fegyverkamra
- Donizetti:* Don Pasquale II. felv. 3.
kép Nr.5 Vorspiel, Szene und Arie
- Gershwin:* Egy amerikai Párizs-
ban – 46 előtt 4. ütemtől a 46
után 9. ütemig
és a 60 előtt 27. ütemtől a 60 után
4 ütemig
- Händel:* Messiás – basszus ária
– The Trumpet Shall Sound
- Kodály:* Hány János – szvit
– Bécsi harangjáték
- Liszt:* Magyar fantázia
– trombitaszóló
- Muszorgszkij:* Egy kiállítás képei
– Promenade, Goldenberg and
Schmuyle
- Respighi* Róma fenyői – külső-
trombita-szóló
- Sztravinszkij:* Petruska
– Ballerina Dance, Valse

(A kották honlapunkról letölthetők:
www.savariaorchestra.hu)

A próbajáték ideje és helye:

- 2008. június 30., 14 óra,
Bartók Terem
(9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.)

Jelentkezési határidő:

- 2008. június 20.

**hegedű tutti állásokra (három első
hegedűre, két hely második hegedűre)**

Kötelező anyag az első hegedűnek:

- Mozart:* Hegedűverseny I. tétele
kadenciával (G-dúr, A-dúr vagy D-
dúr)
- Szabadon választott romantikus
hegedűverseny I. tétel vagy III. té-
tel (kadenciával)

Zenekari anyag:

- Mozart:* Jupiter szimfónia IV. tétel-
le kidolgozásig
- Brahms:* III. Szimfónia I. tétel
ismétlő jelig
- R. Strauss:* Don Juan – szimfoni-
kus költemény első oldala
- Bartók:* Concerto III. tétel (Elégia)
első 5 sor
V. tétel első két oldal és a fuga

Kötelező anyag a második hegedűnek:

- Mozart:* Hegedűverseny I. tétele
kadenciával (G-dúr, A-dúr vagy
D-dúr)
- Szabadon választott romantikus
hegedűverseny kadenciával

Zenekari anyag:

- Mozart:* Jupiter szimfónia IV. tétel-
le kidolgozásig
- Brahms:* II. szimfónia IV. tétel
ismétlő jelig
- R. Strauss:* Don Juan – szimfoni-
kus költemény első oldala
- Bartók:* Concerto III. tétel (Elégia)
első 5 sor
V. tétel első két oldal és a fuga

(A kották honlapunkról letölthetők:
www.savariaorchestra.hu)

A próbajáték ideje és helye:

- 2008. július 2., 14 óra, Bartók Terem
(9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.)

Jelentkezési határidő:

- 2008. június 20.

További információ: Táky György 20/555 05 99
Zongorakísérőt a zenekar nem biztosít!

Követelmények:

- *felsőfokú végzettség*
- *büntetlen előélet*
- *magyarországi munka-
vállalási engedély*

**A jelentkezéshez szükséges
dokumentumok:**

- *szakmai önéletrajz*
- *zenei végzettséget igazoló
dokumentum*

**A jelentkezéseket az alábbi címre
kérjük elküldeni:**

- Savaria Szimfonikus Zenekar,
9700 Szombathely,
Rákóczi u. 3.*

Szombathely, 2008. április 25.

Bonecz Ervin
igazgató

ÖN IS LEGYEN ELŐFIZETŐNK!

zeneKar

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK
ÉS TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS SZAKLAPJA

Megjelenik: évi 6 alkalommal
1 példány ára 300 Ft
Előfizetőknek: 1440 Ft + postaköltség.
Összesen 2100 Ft/év.

Eljut: minden magyar szimfonikus
zenekarhoz, zenei intézményhez,
és a zene iránt érdeklődőkhöz.

Foglalkozik: A magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangversenykritikákkal, zenetörténeti írásokkal, hangszertörténettel és a zene egészségügyi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint hangverseny-programokkal.

Közéleti cikkek és hangverseny-programok az interneten is olvashatók:
www.hungorchestras.com

Megrendelhető: e-mailben: info@zenekarujsg.hu, faxon: (36 1) 227 13 80

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR

Duna Palota és Kiadó Kulturális Kht.
Próbaterem: 1124 Budapest, Németvölgyi út 41.
Tel./fax: (+36-1) 355-8330
1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
Bérletvásárlás, jegyrendelés:
Bokor Erzsébet 06/20 937-1399
www.dunaszimfonikusok.hu
E-mail: info@dunaszimfonikusok.hu

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Kht.

Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.
Levél cím: 1775 Budapest, Pf. 122
1221 Budapest, Ady Endre út 25.
Telefon: 424-8056 Fax: 424-8057
Művészeti titkárság: 1074 Budapest, Rottenbiller u. 16-22.
Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: info@bdz.hu
www.bdz.hu

Óbudai Danubia Szimfonikus Zenekar

1061 Budapest, Liszt Ferenc tér 5., I. em. 4., kapucsenső: 26.
Levél cím: 1399 Budapest, Pf. 716
Tel.: (+36-1) 373-0228 • Tel./fax: (+36-1) 269-1178
E-mail: info@danubiazzenekar.hu
www.danubiazzenekar.hu

Debreceni Filharmonikus Zenekar

4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: dfz@dfz.hu
www.dfz.hu

Győri Filharmonikus Zenekar

9021 Győr, Aradi vértanúk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232
E-mail: filgyor@t-online.hu
www.gyorifilharmonikusok.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Enekkar és Kottatár Kht.

1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Postacím: 1364 Budapest, Pf. 49
Tel.: 411-6610 • Fax: 411-6699
E-mail: G.Kovacs@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

Magyar Állami Operaház Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara

1061 Budapest, Andrásy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
<http://www.bpo.hu>

Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara

1800 Budapest, Bródy S. u. 5-7.
Tel.: 328-8326 • Fax: 328-8910
<http://www.radio.hu/muveszet/>

Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar

1094 Budapest, Páva u. 10-12.
Tel.: 215-5770 • Fax: 215-5462
E-mail: btg@tza.hu • <http://www.telekomzenekar.hu>

MÁV Szimfonikus Zenekar

1088 Budapest, Múzeum u. 11.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar

3025 Miskolc, Fábian u. 6/a.
Tel.: (46) 506-695 • Fax: (46) 351-497
E-mail: missyo@hu.inter.net • www.mso.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs

7621 Pécs, Király u. 19.
Tel.: (72) 510-114 • Fax: (72) 213-513
E-mail: info@pannonfilharmonikusok.hu
www.pannonfilharmonikusok.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6720 Szeged, Széchenyi tér 9.
Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu • www.symph-szeged.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: info@savariaorchestra.hu
www.savariaorchestra.hu

Zuglói Filharmonia – Szent István Király Szimfonikus Zenekar

1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel./Fax: (36 1) 467-0788; 467-0788;
E-mail: zuglofilharmonia@szentistvanzene.sulinet.hu
<http://www.szentistvanzene.hu>

LÁTOGASSA ÖN IS RENDSZERESEN HONLAPJAINKAT:

Naprakész információkhoz és a legfrissebb hírekhez, hangverseny-naptárhoz juthat a magyar zenekarok világából. Közvetlen átjárhatóság (link) minden magyar szimfonikus zenekar honlapjára és programjainlatára

<http://www.hungorchestras.com>

<http://www.muvesz-vilag.hu>

<http://www.dalok.hu>

Zenei link-gyűjtemény

Zeneletöltési lehetőség kedvezményes áron!

zeneKar

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK,
VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK
SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA, A NEMZETI KULTURÁLIS
ALAPPROGRAM ÉS A NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA, VALAMINT A FŐVÁROSI KÖZGYŰLÉS
KULTURÁLIS ÜGYOSZTÁLYA TÁMOGATÁSÁVAL.

nka

Nemzeti Kulturális Alap

ALAPITOTTA: POPA PÉTER

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

A szerkesztőség címe:

MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE
1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
Telefon: 342-8927 - Fax: 322-5446
e-mail: zenekar@mail.datanet.hu
www.hungorchestras.com

Felelős kiadó és szerkesztő: POPA PÉTER

Nyomdai kivitelezés: PUBLICITAS
1021 Budapest, Tárogtató út 26.
Telefon/fax: 200-7330

e-mail: dtp@publicitas.hu • www.publicitas.hu
Felelős vezető: A Kft. ügyvezetője
ISSN: 1218-2702

Az interjúkban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul. Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.